

Управління культури Тернопільської облдержадміністрації

Тернопільська обласна бібліотека для дітей

«Затверджую»

Директор обласної бібліотеки
для дітей

Н.С. Новіцька

**Звіт
про роботу Тернопільської обласної
бібліотеки для дітей
за 2016 рік**

Тернопіль 2017

Зміст

I. Основні напрямки роботи бібліотеки у 2016 році.....	3
Основні цифрові показники діяльності.....	4
II. Обслуговування користувачів.....	6
1. Обслуговування користувачів в Обласній бібліотеці для дітей.....	6
2. Обслуговування користувачів в бібліотеках для дітей області.....	22
III. Науково-методична діяльність ОБД	26
1. Методична робота в Обласній бібліотеці для дітей.....	26
2. Методична робота в центральних бібліотеках для дітей області.....	30
IV. Довідково-бібліографічна та інформаційна діяльність.....	31
1. Інформаційно-бібліографічна діяльність Обласної бібліотеки для дітей...	31
2. Інформаційно-бібліографічна робота в бібліотеках для дітей області.....	34
V. Формування документних ресурсів. Каталогізування документів.....	38
VI. Зберігання документних ресурсів.....	39
VII. Програмно-проектна діяльність бібліотеки.....	41
VIII. Впровадження інформаційних технологій.....	44
IX. Рекламно-інформаційна діяльність.....	46
X. Управління колективом та матеріально-технічна база	
Організація управління. Соціальний розвиток колективу.....	47
Додатки:	
Видавнича діяльність (додаток №1).....	48
Заходи у співпраці з міською організацією «Спілка української молоді» (додаток №2).....	50
Основні заходи в рамках проекту «Поглянь у майбутнє» (додаток № 3).....	55
«Аналіз контенту інтернет-сайту Тернопільської обласної бібліотеки для дітей через Google Analytics» (додаток № 4).....	
Скорочення, вживані в тексті.....	61

I. Основні напрямки роботи бібліотеки у 2016 році

У 2016 році діяльність Тернопільської обласної бібліотеки для дітей була спрямована на:

- дотримання Законів України «Про культуру», «Про бібліотеки і бібліотечну справу»;
- виконання Указу Президента України №334/2015 від 12 червня 2015 року «Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді»;
- задоволення інформаційно-бібліографічних запитів читачів на друковані видання;
- забезпечення вільного доступу користувачів до світових інформаційних ресурсів через мережу інтернет;
- національно-патріотичне виховання дітей та підлітків;
- виховання дитини – громадянина України;
- розвиток гармонійної особистості;
- сприяння процесам соціалізації підростаючого покоління;
- розкриттю творчого потенціалу дітей та підлітків.

Максимум зусиль було направлено на реалізацію Всеукраїнських, обласних, власних цільових програм та проектів, удосконалення бібліотечних послуг, координацію діяльності бібліотеки з органами влади, установами, громадськими організаціями, що працюють з дітьми та підлітками, залучення їх до участі у заходах.

У 2016 році бібліотека реалізувала низку творчих акцій, програм та проектів. Постійно в центрі уваги була робота з відродження сімейного читання та організації дозвілля дітей та підлітків. Особлива увага приділялась роботі із соціально-незахищеними дітьми та сім'ями, які опинились у скрутній життєвій ситуації, про що свідчить активна робота з реалізації проекту «Поглянь у майбутнє». У звітному році продовжено роботу проекту «Бібліомістечко».

У 2016 році проводилось систематичне оновлення інформації та відкриття нових рубрик на сайті бібліотеки, що дозволило вийти на високу рейтингову позицію відвідуваності серед сайтів України.

Незважаючи на незначне поповнення бібліотечних фондів новими виданнями

На жаль, не були вирішені проблеми пов'язані із забезпеченням установи матеріальними ресурсами, зокрема:

- приміщення бібліотеки не дозволяє проводити масові заходи для великої кількості учасників;
- відсутня окрема кімната для занять на «Kinect-майданчику»;
- недостатнє фінансування на придбання необхідної літератури;
- не виділені кошти на закупівлю бібліотечних програм.

Колектив бібліотеки доклав усіх зусиль для реалізації основної мети діяльності бібліотеки – задоволення інформаційних потреб юних читачів, їх запитів у сфері навчання, самоосвіти, організації дозвілля користувачів-дітей. Тому, незважаючи на проблеми у звітному році кількість книговидач та кількість користувачів, які звернулись до бібліотеки за книгою, інформаційними послугами зростає, що свідчить про популярність нашої книгозбірні серед громади Тернополя.

Основні цифрові показники діяльності

Таблиця № 1.

№ п/п	Показники роботи	План на 2016 рік	Виконання у 2016 р.
1.	Фонд бібліотеки		
	Всього:	116 110	111 119
	в т.ч. книги	95 650	90 812
	журнали	18 200	18 115
	газети	331	286
	електронні видання	70	46
	аудіовізуальні документи	1 860	1860
2.	Поповнення фонду		
	Всього:	3 000	1719
	в т. ч. книги	2 000	965
	журнали	938	741
	газети	50	13
	електронні видання	12	--
3.	Кількість користувачів		
	Всього:	13 700	13 716
	в т. ч. Інтернет-центр	650	
	з них діти	580	
4.	Кількість користувачів згідно єдиної реєстрації	6 100	6 467
5.	Книговидача		
	Всього	213 000	213 467
	За мовами:		
	українською		
	російською		
	іншими мовами		
	Читаність		16.8
	Обертаність		1.9
6.	Відвідування		
	Всього по бібліотеці	100 120	99 453
	в т.ч. Інтернет центр	4 300	4 760
7.	Відвідування веб-сайту	180 000	188 080
8.	Відвідування масових заходів	5 000	6 130

У порівнянні з попереднім роком у 2016 році **фонд бібліотеки** зменшився на 4 991 примірників, і на 01.01.2017 року **становить 111 119** примірників документів.

Основною причиною зменшення книжкового фонду є **вилучення 5 238** зношених видань, а через недостатню суму коштів на **комплектування кількості нових надходжень** становила всього **1 719** документів.

У 2016 році працівниками бібліотеки обслужено користувачів – 13 716.

Згідно єдиної реєстрації кількість користувачів становить – 6 467

Кількісний склад зареєстрованих користувачів за віком:

До 7 років – **1291**

Від 7 до 15 років – **3 524**

Від 15 до 18 років – **851**

Від 18 до 22 років – **465**

Від 22 до 60 років – **336**

Кількість відвідувань бібліотеки – 99 453

Кількість відвідувань масових заходів – **6 130**

Кількість звернень на веб-сайт – **188 080**

Кількість заходів в межах бібліотеки – **227**

Кількість заходів за межами бібліотеки – **27**

Книговидача всього – 213 467

у т. ч. за видами видань:

- книги – **91 716**

- періодичні видання – **121 647**

- електронні видання – **104**

у т. ч. за мовами:

українською – **198 708**

російською – **14 158**

іншими мовами – **601**

видано літератури за галузями знань

- суспільно-політична – **22 300**
- природничо-наукова – **20 058**
- техніка, сільське господарство – **10 370**
- мистецтво, фізкультура і спорт – **9 307**
- мовознавство, літературознавство – **10 269**
- художня література – **59 581**
- дитяча література – **15 889**
- інші відділи – **66 693**

У т. ч. видано прим. дітям до 15 років усього – 149 789

у т. ч. за видами видань:

- книги – **68 590**

- періодичні видання – **81 154**

- електронні видання – **45**

У т. ч за мовами:

українською – **143 989**

російською – **5 571**

іншими мовами – **229**

II. Обслуговування користувачів.

Обслуговування користувачів в Обласній бібліотеці для дітей

Соціокультурна діяльність бібліотеки впродовж 2016 року була направлена на сприяння навчальному та виховному процесу дітей дошкільного та шкільного віку, пошук та підтримку творчо-обдарованих дітей, профорієнтацію старшокласників, організацію роботи клубів та об'єднань за інтересами, надання консультативно-інформаційних послуг, на відзначення історичних та літературних дат до яких працівниками організовано 72 книжково-ілюстративних виставки та полиці, проведено понад 250 масових заходів та екскурсій, які відвідали більше 6000 дітей, підлітків та їх батьків.

Національно-патріотичне виховання. Українознавство.

Патріотичне виховання дітей традиційний напрямок у роботі бібліотек, але сьогодення розставляє нові акценти і вимагає розширення цього завдання.

Враховуючи зростаючий інтерес дітей та підлітків до історичного минулого України, її суспільно-політичного устрою, формування державності, а також події які відбуваються в зоні проведення АТО, значна увага в роботі бібліотеки приділялась національно-патріотичному вихованню підростаючого покоління.

З цією метою було організовано ряд **книжково-ілюстративних виставок**, приурочених до важливих історичних дат в історії нашої держави, зокрема:

- **«На шляху до Соборності України»** (до дня Соборності України) (ВО 5–11 кл.)

- **«Понад Крутами вічність у сурми сурмить»** (до дня пам'яті героїв Крут) (ВО 5–11 кл.)

- **«Стабільність Конституції – стабільність держави»** (до дня Конституції України) (ВО 5–11 кл.)

- **«Відроджена святиня – знамено України»** (до Дня Державного прапора) (ВО 1–4 кл.)

- **«ЗУНР –літопис волі та звитяги»** (до річниці проголошення ЗУНР) (ВО 5–11 кл.)

З метою виховання у дітей почуття патріотизму, ознайомлення з минулим України, символікою нашої держави, з розмаїттям традицій та обрядів у бібліотеці проведено ряд масових заходів.

«Рости, живи і пам'ятай!» – такими словами розпочався **вечір пам'яті «Героям Небесної Сотні присвячується...»**. На зустріч з читачами бібліотеки завітала **Лілія Іванівна Мусіхіна** – українська письменниця, активістка тернопільської «Самооборони», волонтер. Це перша в Тернополі жінка, засновниця волонтерського руху для допомоги воїнам-учасникам АТО. У 2016 році пані Лілія отримала нагороду «Людина року», вийшли з друку її відомі дослідницькі роботи «Магія українськими устами очевидця», «Магія гір. Чарівне життя гуцулів», «Звірослов», «Міфологема тваринного світу українців». Активна учасниця Майдану Гідності пані Лілія на одному диханні за два тижні написала роман про непрості героїчні події 2013-2014 рр. В ході заходу вона озвучила частинку свого роману, що от-от повинен побачити світ. Твір спонукає до роздумів про наше сьогодення. Лілія Іванівна розповідала учням про те, що тільки людина з добрим і чуйним серцем, роботяща і вольова може бути справжнім патріотом і громадянином своєї держави, по-справжньому любити, захищати і відстоювати її інтереси, приносити велику

користь. Чим більше зробимо для цього сьогодні, то краще житимемо завтра і будемо гідними називати себе українцями.

З нагоди відзначення 25-річчя Незалежності України в стінах бібліотеки організовано **фотовиставку «З Україною в серці, в Україні живу»**. В експозиції представлено понад 30 робіт вихованців фотостудії «Ікс-Позиція» (керівник Василь Стрижко). Юні фотографи неодноразово ставали переможцями Всеукраїнських і Міжнародних конкурсів. Роботи юних художників вражають своєю оригінальністю, багатобарвністю зображення та відчуттям смаку. Через фотооб'єкти вони передають безмежну красу української землі та її людей. На виставці також було представлено жанрові світлина буремних подій на Євромайдані у Києві та захисників Незалежності нашої Батьківщини.

Крім того, у ВО 5–11 кл організовано **історико-патріотичну годину «Найкраща країна – моя Україна»**, а у відділі ВО 1–4 класів – **годину юних патріотів «В моєму серці Україна»**. До проведення заходу долучилися працівники Головного територіального управління юстиції у Тернопільській області, які ознайомили юних патріотів з головними державними символами та святами, вручили усім буклети з інформацією про державну символіку України. На завершення заходу хлопчики й дівчатка виконали національний гімн України. Щоб свято запам'яталось надовго, бібліотекарі разом з дітьми провели **майстер-клас «Українцем бути модно»** і виготовили сувеніри зі стрічки – нагрудні прикраси в національних кольорах. Крім того, до свята організовано книжкову **виставку «Незалежній Україні слава нині і повік» (ВО 1–4 кл.)**.

14 жовтня Україна відзначає декілька свят – свято Покрови, День українського козацтва, річницю заснування УПА і День захисника України.

З нагоди Дня українського козацтва та Дня захисника України маленькі відвідувачі ВО 1–4 кл. здійснили **історичну мандрівку «Знов про славу козацьку згадаємо»**. Серед учасників заходу були діти, батьки яких боронять державні кордони на сході України. Схвильовані хлопчики й дівчатка описували своїх татусів-героїв, розповідали як підтримують їх у складні моменти. На завершення бібліотекарі запросили маленьких учасників дійства переглянути мультфільм про іще одного українського героя – хоч і казкового – Котигорошка. Для читачів ВО 5-11 класів організовано **урок мужності «Захисник Вітчизни – гордість народу»**. Під час заходу діти обговорювали розуміння слова «патріотизм», наводили приклади мужності, жертвності українців заради високої мети. Бібліотекарі, в свою чергу, запросили школярів переглянути відеоматеріал, присвячений сучасним захисникам нашої Батьківщини.

Напередодні свята **Покрови Пресвятої Богородиці та Дня захисника України** до бібліотеки завітали маленькі «СУМенята» на **сходини про Закони молодшого юнацтва**. З поміж основних принципів, яких дотримуються учасники СУМу, цього разу виховники зосередили увагу малечі на Законі, що закликає пізнавати і любити Україну, бути вірним Богові і сповняти його заповіді. Родзинкою сходуни стала рольова гра про свято Покрови. Татусі в образі татар намагалися «викрасти» красунь-українок. Але козаки-суменята таки перемогли татар, заручившись допомогою Богородиці і навіть повернули їх у християнську віру.

І настане час коли один скаже: Слава Україні! І мільйони відповідатимуть: Героям слава! (Степан Бандера).

І цей час настав. 21 листопада 2013 року, коли головний майдан столиці заповнило студентство, яке не бажало миритись зі свавіллям тодішньої влади, обираючи для себе і свого народу шлях розвитку і демократії. З нагоди Дня Гідності і Свободи у відділі обслуговування учнів 5-11 класів проведено **годину патріотизму «Я – українець, і я цим пишаюсь»**. Захід розпочався спільним виконанням Національного гімну України, після чого бібліотекар запропонувала присутнім подумки повернутись на засніжений майдан, і відчутти ту неповторну енергетику з п'яним присмаком свободи і надії на краще майбуття. Переглядаючи цікавий відеоматеріал, що відображав трагічні події у середмісті Києва під час Революції Гідності, учасники заходу вшанували загиблих патріотів – героїв Небесної сотні і учасників бойових дій на сході України. На завершення заходу діти залишили свої побажання дорогій Батьківщині на крихітних паперових сердечках жовто-блакитного кольору і створили з них патріотичну композицію у вигляді карти України. До заходу оформлено **книжково-ілюстративну виставку «Україна: незалежність, гідність, свобода»**, на якій розміщені газетні статті, світлини та книги сучасних авторів про події на Євромайдані.

До дня Збройних Сил України з відвідувачами «Бібліомістечка» проведено **годину патріотизму «Вартові української землі»**. Під час заходу бібліотекарі разом з дітьми обговорювали питання важливості армії в державі, називали риси притаманні українським солдатам, розповідали про тих, які сьогодні охороняють незалежність рідної землі.

З нагоди 150-річчя від дня народження українського історика, письменника, громадського та політичного діяча М. Грушевського відбулася **година історії: «Українська ідея Михайла Грушевського»**, учасниками якої були студенти І курсу ТНЕУ. Бібліотекар ознайомила присутніх з життєвим та творчим шляхом М.Грушевського. Більш детальну інформацію про його наукову діяльність виклав старший викладач кафедри «Психології та соціальної роботи» Біскуп В.С. Присутні також переглянули документальний фільм «Пишемо історію. М.Грушевський» (виробництво телеканалу UA.TV). На завершення заходу бібліотекар провела огляд книжково-ілюстративної виставки «Михайло Грушевський – великий син українського народу».

Краєзнавство

Багато років у відділі обслуговування учнів 5-11 класів діє клуб «Ріднокрай», робота якого направлена на донесення до кожного відвідувача відомостей про рідний край, його традиції, народні звичаї та обряди, організацію зустрічей з відомими людьми краю. З цією метою для наших відвідувачів було проведено ряд заходів, зокрема: **краєзнавчу розвідку «Відкрий для себе рідне місто», вікторину «Дні і роки – історії кроки» (до Дня міста), віртуальну мандрівку «Природні парки: гордість і краса Тернопілля»**.

Для ознайомлення молодших школярів з історією нашого краю, походженням назв вулиць, цікавими фактами про паркові зони та інші мальовничі куточки рідного міста проведено **цикл краєзнавчих віртуальних подорожей «Наше місто славне і**

велике»: «**Нове життя старих вулиць**», «**Пам'ятники міста розповідають**», «**Зелені легені нашого міста**», «**Моє дозвілля у рідному місті**».

Традиційними у бібліотеці є заходи з популяризації творчості письменників, які народилися на Тернопільщині, їх внеску в українську літературу. З цією метою у бібліотеці організовано серію книжково-ілюстративних виставок «**Письменники – ювіляри нашого краю**»:

- «**Спектри життя знаного крайнина**» (до 75-річчя від дня народження літературознавця, громадсько-політичного діяча М. Ониськіва);
- «**Ростіть, dorостайте до літер, до книг**» (до 75-річчя від дня народження О.П. Сенатович);
- «**Вишиванка долі**» (до 80-річчя від дня народження Б. М. Демкова);
- «**Нації незгасний смолоскип**» (до 90-річчя від дня народження Б. П. Головина).

Про видатного науковця, археолога, мистецтвознавця, тернополянина з великої літери Ігоря Герету дізнались читачі нашої бібліотеки, які завітали на **красознавчу годину «Велет сили, духу і любові»**.

Його називали «Велетом духу», «Лицарем непокори», а в день його раптової і передчасної смерті заголовки газет зарясніли чийсь влучним висловом: «Впала колона...». Про те, яким був Ігор Петрович за життя і який безцінний скарб залишив цей світлий і самобутній чоловік у спадок своїм нащадкам, старшокласникам розповіла головний бібліограф ТОВД. Своїми спогадами про «Велета духу» з читачами поділилась гостя заходу – завідувачка відділу стародавньої історії Обласного краєзнавчого музею, однодумець, колега і давня приятелька Ігоря Герети Тамара Ковальчук. Вона розповіла багато цікавих фактів з життя митця, зупинилась на його археологічній і дослідницькій діяльності, а також показала унікальні світлинки з власного та музейного архіву. Пані Тамара наголосила, що справою усього життя Ігоря Герети було пробудження національної свідомості українців, хоч за свої погляди і активну просвітницьку роботу у цьому напрямі він не раз зазнавав переслідування від радянського режиму.

Крім того, увазі присутніх було запропоновано ознайомитись з **книжковою виставкою «Аристократ духу і лицар непокори»**, також, ведуча заходу презентувала **бібліографічну довідку «Духовний символ Тернопілля»**, яку підготували працівники інформаційно-бібліографічного відділу. Завершився захід переглядом відеоматеріалу, присвяченого пам'яті Ігоря Герети, словами побажання молодшому поколінню від «аристократа духу»: «Хочете мати Україну – будьте скромними, аскетами і будьте дуже мудрими і працьовитими». Таким був Ігор Герета – таким він і залишиться у наших серцях.

Серед різноманітних шляхів популяризації творчості місцевих письменників особливе місце посідають творчі зустрічі з ними, презентації їх книг під час яких письменники безпосередньо спілкуються з читачами. Адже спілкування з «живим» творцем книги допомагає яскравіше уявити описані події, пережити те, що відчуває автор.

Поезія – покликання душі,
Народжене природою самою,
То витвір божий, то свята рушіль,
Що сповнена краси та щирої любові

Такими прекрасними рядками розпочався **поетичний вечір «Твої слова, мов ті чари, серце огортають...»**, присвячений Всесвітньому дню поезії. Весняне тепло, позитивний настрій у стіни бібліотеки принесли із собою наші гості **Василь Дерій** – поет, літературознавець, науковець, доктор економічних наук, професор Тернопільського національного економічного університету та його дочка **Марія Дерій** – молода поетка, кандидат економічних наук, старший викладач кафедри обліку у виробничій сфері ТНЕУ.

Шанувальники поетичного слова поринули у світ прекрасної, чарівної поезії, із захопленням слухали вірші у авторському виконанні.

Автори читали свою нову поезію, присвячену актуальним подіям сьогодення. Для учасників заходу було продемонстровано відеовірш Марії Дерій «Молитвокрила благодать». На завершення поетичного вечора студенти I курсу факультету обліку і аудиту ТНЕУ Христина Тусик і Діана Мачулянська зіграли сценку Марії Дерій «Рахунок 24».

Володарки слова, повелительки рими, сестри натхнення – Тамара Гнатович і Ганна Осадко у своє професійне свято – Всесвітній день письменника зустрілись з читачами ВО 1 – 4 кл. В ході зустрічі **«Добрі книжечки, що створені з любов'ю»** Тамара Гнатович, представила свій творчий доробок, побажала маленьким читайликам залишатись вірними Батьківщині, шанувати рідну мову, берегти й любити близьких людей. Секретами творчого успіху з дітками поділилась відома тернопільська літераторка, ілюстраторка книг пластиліном Ганна Осадко, яка є не лише автором, але й ілюстратором власних книжок. У веселу забаву перетворилось відгадування «Пластилінових загадок», а щоб ця зустріч запам'яталась діткам надовго, письменниця презентувала кожному жартівливі гравюри із авторським підписом. На завершення школярі розіграли п'єсу Богдани Дерій **«Ой, весно, весняночко»**.

130-та осінь минула з дня народження тернопільської письменниці, громадської діячки, просвітянки і просто мужньої жінки Іванни Блажкевич. Велика частина літературної спадщини, яку залишила по собі ця незвичайна людина адресована саме маленьким читачам, в яких Іванна Омелянівна бачила світле майбутнє своєї багатостраждальної Батьківщини. Вшановуючи цю дату, працівники ВО 1 – 4 кл. провели літературну годину під назвою **«Ми частка тої землі коханої, святої, де наші прадіди жили»**. Ведуча заходу ознайомила усіх присутніх з біографією та творчістю письменниці, яка не зрадила своїм переконанням навіть після надважких життєвих випробувань і переслідувань з боку польських шовіністів. Приємною несподіванкою для учасників заходу стало знайомство з нащадками Іванни Блажкевич – правнучкою Іриною Рутило та її доньками. Пані Ірина повідомила багато цікавих фактів, пов'язаних з життям та діяльністю прабабусі, яка була невтомною у своїй постійній боротьбі з видимими й невидимими ворогами українського народу. Спогадами про Іванну Омелянівну поділилась і односельчанка письменниці. Одягнені в барвисті вишиванки маленькі учасники заходу декламували поезії зі збірок: «Подолянока», «Чи є в світі що світліше» та інших. На завершення у виконанні сім'ї Рутило прозвучала пісня на вірші Іванни Блажкевич **«Кленові листочки»**.

Духовне становлення особистості. Народознавство.

Формування всебічно розвиненої особистості неможливе без відродження духовності, без виховання у дітей високих моральних і духовних цінностей.

Уявити історію нашого народу без столітніх традицій, обрядів, світу вірувань і фольклору не можливо. Із далеких віків прийшли до нас звичаї колядувати, щедрувати, засівати новорічним зерном на щастя, на долю, світле майбутнє. Із тих далеких часів прийшла до нас і красуня ялинка, дідух, смачна кутя. А скільки про ці свята і звичаї складено пісень, щедрівок, колядок, віршів, написано книг, створено музичних творів! Про новорічно-різдвяні свята писали у своїх творах Тарас Шевченко та Іван Франко, Леся Українка і Михайло Коцюбинський, Архип Тесленко і Борис Грінченко...

Напередодні Різдвяного циклу свят, працівники бібліотеки оформили **книжково-ілюстративні виставки «Різдвяна зіронька зійшла», «Колядують зорі на Різдво», «Від Миколая до Різдва»,** у секторі мистецтв відбувся **інтелектуальний турнір «Знавці різдвяних традицій».** В ході турніру, діти називали основні атрибути колядування, головні празники січня пов'язані з народженням Христа.

«Світлу радість різдвяного дива» розділили з маленькими читачами працівники ВО 1 – 4 кл., запросивши їх на **різдвяні віншування.** Дітки поділились враженнями від святкування Нового року, розповіли про традиції, яких дотримуються їхні родини під час Святої Вечері. Разом із батьками водили веселий хоровод навколо красуні-ялинка, колядували, віншували та щедрували. А що в пошуках дивовижних різдвяних пригод можна вскочити й у неабияку халепу, наші відвідувачі дізнались, переглядаючи мультимедію «Казкове Різдво».

З різдвяною колядою, світлою новиною, а ще – веселим вертепом і вередливою козою завітали до нас учні Української гімназії ім. Івана Франка. Напередодні Старого Нового року, спільно з працівниками сектору мистецтв, гімназисти організували **різдвяну зустріч «Коляда серце гріє»,** на яку було запрошено увесь колектив Тернопільської обласної бібліотеки для дітей.

Завдяки оригінальній постановці й неперевершеній грі юних акторів, учасники дійства перенеслися у древній Вифлеєм, де стали свідками народження Володаря світу і розправи грізного царя Ірода над немовлятами. Загалом вертеп було розділено на дві дії – релігійну і світську, які пізніше вдало переплелися між собою, додаючи урочистості й значущості усьому, що відбувається.

Не минули згадкою й тих, кому затишок і тепло рідної домівки довелося проміняти на холодну землянку, а ніжні обійми рідних людей – на мужнє плече бойового побратима. Та попри всі труднощі і негаразди, які сьогодні існують в нашій країні, віншування та колядки, що лунали з вуст акторів, були сповнені надії на краще майбутнє.

На завершення, директор бібліотеки Надія Новіцька від імені колективу та від себе особисто подякувала учням, які до того ж є активними читачами книгозбірні, за змістовний та яскравий виступ, а також вручила солодкі гостинці.

Добрий гешефт з того всього видовиська мав і хитрий жид Мошко, особливо коли у глибоких кишнях його маринарки зашелестіли новенькі купюри.

Про **Свято Хрещення Господнього** розповіли маленьким читачам ВО 1 – 4 кл. учасники Спілки Української Молоді. Вже традиційно сходуни розпочались

сумівським гімном, після чого виховники ознайомили діток з історією і традиціями свята Водохреща. Особливості відзначення Дня Хрещення Господнього в Україні й на Тернопільщині, було розкрито у цікавій відеопрезентації, яка складалась з двох частин – мультиплікаційної і документальної. Розважальну частину заходу склали рухливі забави: «Хто сильніший» і «Деся вітаються ось так». На завершення, учасники сходили отримали від організаторів заготовки для створення домашнього 3D вертепу.

Щовесни в тисячах храмів всієї України лунає дзвін, сповіщаючи про велику радість – Воскресіння Христове! Для віруючих, це свято – символ відродження, перемоги життя над смертю, це нагода зібратись усією родиною за святковим столом і разом славити воскреслого Спасителя світу та людських душ. Напередодні Великого тижня, працівники відділу обслуговування учнів 5-11 класів оформили **книжково-ілюстративну виставку під назвою «Весна наповнена чудес, Христос Воскрес!»**, яка відображає літературу як релігійного, так і художнього змісту, пов'язану зі святом Великодня.

А маленькі відвідувачі завітали до бібліотеки, щоб взяти участь в **годині народознавства «Свята Паска йде до хати, будемо Великдень святкувати»**. Під час заходу діти дізнались про походження і значення в житті кожного християнина цього величного свята. Емоційно і водночас урочисто малюки розповідали про те, як допомагатимуть мамі збирати святковий кошик і що туди кластимуть. А оскільки обов'язковим атрибутом великоднього столу є свячене яйце, то кожен учасник заходу отримав творче завдання – розфарбувати замальовку-крашанку. Закінчилась година народознавства оглядом **тематичної виставки-експозиції «Світле свято Великодня» та переглядом мультфільму про Христове Воскресіння**.

У переддень свята Миколая – улюбленого свято усіх українських дітей, в бібліотеці ніде було голці впасти. Кожен куточок затишних, по-святковому прибраних залів випромінював радість і тепло. І здавалося, навіть книжки ожили й терпеливо очікували найтаємничішої, найчарівнішої ночі...

З трепетом у серцях готувалися до зустрічі з Чудотворцем Миколаєм наші особливі читачі — діти-сироти, позбавлені батьківського піклування, та діти з обмеженими можливостями. Саме для них у книгозбірні відбувся святковий ранок, під час якого дітки отримали подарунки від Святого Миколая та його помічників — учасників **благодійної акції «Подаруй дитині свято»**. До акції, яка тривала з 1 по 18 грудня, долучилися працівники, відвідувачі обласної бібліотеки для дітей, а також меценати: ПП «Галіт», компанія «Харчопак», ПАТ «Тернопільгаз» та Агенція свята «Sparkle».

Разом зі Святим Миколаєм до діток на свято завітали представники світлої й темної сили — білокрилі янголята і непосидючий чортик Антипко. Під час заходу діти декламували вірші, грали цікаві ігри, обговорювали добродійні діяння отця Миколая. Усілякими підступами чортеня щосили намагалося зіпсувати дівчорі свято, однак, зігрівшись людським теплом і щирістю, Антипко полишив свої хитрі плани та приєднався до більшості. На завершення святкування всі діти отримали чудові гостинці з рук Святого Миколая, а це більше тридцяти чималеньких пакуночків, підібраних бібліотекарями відповідно до потреб та смаків майбутнього власника.

Крім того, до свята Миколая оформлено книжково- ілюстративну виставку **«Гість чарівний йде до нас»**, проведено мультимедійну мандрівку **«На радість нашим**

дітям **Миколай іде по світу**». Учасниками мандрівки стали активні читачі нашої бібліотеки і шанувальники Святого Миколая. Малюки переглянули цікавий відеоматеріал та послушали легенду про життя та благочинні діяння Чудотворця. А щоб Святий Миколай ні на мить не сумнівався, що тернопільська малеча любить і з нетерпінням чекає його приходу, діти заспівали пісню «Ой хто-хто Миколая любить».

Дитячо-юнацький пластовий центр спільно з міським осередком МО «Пласт-НСОУ» щорічно проводить свято Миколая для дітей молодшого шкільного віку – вихованців пластового центру. За традицією захід відбувається у формі квесту, одну з зупинок облаштовано в Тернопільській обласній бібліотеці для дітей. Під час квесту діти розповідали вірші, співали пісень, а також виконували різноманітні завдання, пов'язані зі святом Миколая.

В другу неділю травня – коли усе на землі розцвітає і дихає першим весняним теплом, ми відзначаємо ніжне і зворушливе свято – **день Матері**. З нагоди свята у ВО 5 – 11 кл. оформлено **книжково-ілюстративну виставку «Величне і прекрасне слово – Мати»**.

Як привітати матусю і подарувати чудовий настрій на весь день, говорили маленькі читачі, які взяли участь в **годині доброти «Мама – сонечко в сім'ї, ми – промінчики її»**. Ознайомившись з історією свята, діти поділились власними думками щодо того, яке значення має цей день для кожної людини, а також розповіли, як ніжно називають своїх матусь. У секторі мистецтв відбувся **майстер-клас із виготовлення 3D-листівки «Ці квіти для тебе, матусю рідненька!»**

У День української писемності та мови за православним календарем вшановують пам'ять преподобного Нестора-літописця – ченця Києво-Печерської лаври, продовжувача традицій слов'янської писемності, що були закладені рівноапостольними Кирилом та Мефодієм – першими істориками Київської Русі. Пошановуючи найціннішу з національних перлин – рідну мову, бібліотекарі відділу обслуговування учнів 5-11 класів **представили книжково-ілюстративну виставку «Чистіша від води хай буде мова»**, а у ВО 1 – 4 кл. відбувся **поетичний вернісаж «Барвінкове розмаїття – мови рідної суцвіття»**. Свято розпочалось поетично. Дзвінкоголоса дівчора декламувала вірші, в яких славні українські митці оспівали красу й неповторність «солов'їної». Бібліотекар ознайомила учасників заходу з історією виникнення та особливостями української мови, добрим словом і щирою піснею згадали найкolorитніших носіїв української мови – запорізьких козаків. Одягнені в козацький стрій хлоп'ята заспівали знаменитий січовий хіт «Ой, на горі та й жінці жнуть». А у виконанні юної бандуристки Дарини Рутило прозвучав фольклорний твір «Налетіли журавлі».

В ході заходу не бракувало бажаючих взяти участь і у святкових розвагах. Поки дітлахи зображали оркестр та ловили зайців, батьки-богатирі змагались за першість у грі «Підкидання гарбузів» та варили «Швидкий борщ». Справжнім іспитом на знання української мови стали практичні завдання, під час яких поділені на команди учні, підбирали антоніми до певних слів, а також доповнювали народні прислів'я та приказки. За добрим українським звичаєм, свято завершилось дзвінкою піснею, яку виконували дружно – усім залом.

Популяризація природничої літератури. Екологічне виховання.

Формуванню екологічної культури у дітей і підлітків, бережливому ставленню до навколишнього середовища сприяли заходи природничої тематики.

Природа – унікальне багатство. Завдання людства полягає лише в тому, щоб берегти і примножувати цей невичерпний скарб. З метою виховання у дітей любові до природи у ВО 1 – 4 кл. організовано **цикл книжково-ілюстративних виставок та заходів «У різні пори року приваблива земля»:**

- «Зацвіла верба – прийшла весна»
- «Сонцю і квітам всміхається літо»
- «В золотавім вальсі закружляла осінь»
- «Зими чарівна круговерть»

Розуміючи важливість екологічного виховання, для дітей віком 4 – 6 років проведено природознавчі мандрівки «Дива й таємниці планета Земля»: «Наш муравлик рано встав», «Подорож у пташине царство», «Осіннє явище в природі», «Хто, як спить у зимку», під час яких, в ігровій формі, маленькі читачі ознайомились з особливостями поведінки окремих тварин і птахів, поповнили знання загадками, прислів'ями, приказками про тварин, птахів, явища природи.

Жити в гармонії з природою вчилися користувачі відділу обслуговування дошкільників та учнів 1-4 класів, які здійснили **екологічну мандрівку «Довкілля – неповторна казка, тож бережи його будь ласка»**. Розпочався захід уявною прогулянкою до лісу, під час якої діти розмірковували над тим, як поводити себе на природі – що можна робити, а які дії можуть нанести величезної шкоди довкіллю. Як відомо, особливе місце у світі живої природи займають наші пернаті друзі. Отож, наступним завданням еко-мандрівки було – відгадати назву птаха за описом зовнішності та особливостями поведінки, з чим діти впорались бездоганно. Оцінити свої музичні здібності «мандрівники» мали змогу під час гри «Музична галерея», за правилами якої, потрібно було пригадати якнайбільше пісень у тексті яких є назви дерев. На завершення, бібліотекар побажала дітям бути вірними друзями природи, берегти і збагачувати її ресурси.

26 квітня 1986 року це – день, який розділив життя українців на «до» і «після», залишивши по собі гіркі спогади і моторошний шлейф, зітканий з болу, страждань і сліз. Тридцятиріччю Чорнобильської трагедії, приурочено **вечір-реквієм «Голосить дзвін стривожено у квітні»**. Захід відбувся за участю командира роти дезактивації і пожежогасіння **Зеновія Йосиповича Бицка**, який з перших днів перебував у найбільш небезпечних зонах палаючої АЕС і став свідком загибелі відважних рятувальників – своїх колег, товаришів. Від гостя школярі дізнались багато цікавої і водночас тривожної інформації про події тридцятилітньої давності, від яких досі на очі навертаються сльози. Учні ставили багато запитань, цікавились долями людей, які в ту квітневу ніч затулили своїми мужніми грудьми всю Україну.

Більше реальних картин і правдивих кадрів про трагічний день на ЧАЕС, діти побачили під час демонстрації відеофільму «Тим, хто врятував світ», присвяченого героям-ліквідаторам аварії.

Формування здорового способу життя

Проблема здоров'я давно привертала увагу людини, і сьогодні ситуація зі станом здоров'я населення в Україні дедалі гіршає. Багато людей втрачають своє здоров'я задарма, не замислюючись про наслідки. З метою популяризації здорового способу життя серед дітей і підлітків у бібліотеці протягом багатьох років діє **програма «Наше здоров'я – в наших руках»**, в рамках якої відбуваються різноманітні профілактичні заходи.

Зокрема, у переддень Всесвітнього дня здоров'я працівники відділу обслуговування дошкільників та учнів 1-4 класів організували для юних читачів - учнів 4-Д класу ЗОШ №24 **годину здоров'я «Про здоров'я дбаємо – дужими зростаємо»**. На зустріч з дітками завітала лікар-методист КУ «Центр здоров'я» Ірина Гречук. Із допомогою спеціальних таблиць, Ірина Василівна ознайомила учасників заходу з основними факторами впливу на людське здоров'я. Своєю думкою щодо здорового способу життя поділились і самі школярі. Діти розповідали, як доглядають за власним тілом, роблять ранкову гімнастику, допомагають батькам підтримувати чистоту в домішках. На завершення, гостя закликала учасників зустрічі дотримуватись особистої гігієни і розпорядку дня, берегти й цінувати здоров'я, як унікальний дар, що дається людині лише раз в житті.

Актуальною темою у роботі з підлітками є профілактика шкідливих звичок.

Про шкоду тютюнопаління дізнались старшокласники Української гімназії ім. І. Франка в ході інформаційної години «Куріння і діти». Бібліотекар навела невтішну статистику фактів вживання тютюнових виробів серед молоді України та світу і запросила до слова лікаря-методиста КУТОР «Центру здоров'я» Андрія Зарусінського. З допомогою простих наочних методів, Андрію Сигізмундовичу вдалось донести до дітей правду про згубний вплив нікотину й тютюну на організм людини. Учні були вражені, побачивши, що відбувається з людською клітиною під час того, як її «власник» починає, продовжує і припиняє палити. Лікар також перерахував недуги, якими як правило хворіють курці, незалежно від віку, статі й кількості випалених цигарок. Попри те, що лекція була змістовною і насиченою багатьма прикладами, в учасників заходу все ж виникло до гостя багато запитань. Задовільнивши цікавість юної аудиторії, пан Андрій побажав усім присутнім більше уваги приділяти власному здоров'ю, берегти цей безцінний скарб, а не нищити його, як це нині роблять мільйони курців на всій планеті.

Напередодні відзначення Дня боротьби зі СНІДом, працівники ВО 5 – 11 кл. спільно з лікарем Центру здоров'я Володимир Зоряною Степанівною провели **годину здоров'я «СНІД – ворог непомітний»**.

Під час заходу старшокласники отримали вичерпну консультацію щодо наступних питань: шляхи передачі ВІЛ-інфекції; групи ризику; особливості вірусу; діагностика ВІЛ-інфекції; перебіг хвороби та її прояви; профілактика; правила безпеки.

До заходу також було підготовлено книжково-ілюстративну виставку, яка містила статистичні дані та відомості про дану хворобу, а також інформацію про те, що гаслом 2016 року є «Не вір словам – зроби тест на ВІЛ», а символом боротьби зі СНІДом у всьому світі вважається червона стрічка. Вона є ознакою нашого співчуття, підтримки та солідарності з ВІЛ-позитивними та хворими на СНІД.

Цікавою та пізнавальною була **бесіда на тему «Природні методи оздоровлення»**. Про те, як зберегти і примножити своє здоров'я і здоров'я своїх близьких дізнались батьки наших читачів, які на запрошення бібліотекарів зустрілись з лікарем – методистом КУ «Центр здоров'я» І. Гречук.

Медик, як за освітою, так і за покликанням, вона ознайомила учасників заходу з такими напрямками нетрадиційної медицини, як Су-Джок терапія, гірудотерапія, а також голковколювання. Пані Ірина продемонструвала, як завдяки комплексу нескладних фізичних вправ можна налагодити енергетичну гармонію, повернути внутрішню рівновагу і зовнішню красу власному організмові.

Найкращим доказом того, що бесіда була цікавою і змістовною є кількість запитань, якими батьки буквально засипали гостю під кінець зустрічі.

Велика небезпека чатує і на тих, хто не дотримується правил дорожнього руху, адже ми не можемо уявити свого життя без транспорту, без доріг, світлофорів, пішохідних переходів. Вулиці – один з найнебезпечніших об'єктів сучасного міста, де людину можуть очікувати різні неприємності. Саме тому у читальному залі ВО 5-11 кл. було проведено **вікторину «Я – учасник дорожнього руху»**, під час якої діти закріпили свої знання з правил дорожнього руху, відповідали на такі питання: «Де дозволено переходити проїжджу частину?», «З якого віку можна керувати велосипедом на проїжджій частині?» і інші. На завершення вікторини учасники отримали пам'ятку «Безпека мого життя».

Під час літніх канікул діти більшість часу проводять на свіжому повітрі і не завжди під наглядом дорослих. Тому працівники ВО 1 – 4 кл. запросили своїх читачів на **захід під назвою «Азбука безпеки на дорозі»**. Ведуча заходу ознайомила діток з правилами дорожнього руху для пішоходів, а також запросила до участі у вікторині «Знавці правил дорожнього руху». Крім того, під час вікторини діти також вчилися знаходити виходи з різних небезпечних ситуацій. Зокрема, міркували над тим, як поводитись у дворі, в транспорті, на узбіччі і що робити, коли несподівано зіпсувалась погода, а ти знаходишся далеко від дому. На згадку про цю повчальну зустріч, бібліотекар роздала діткам пам'ятки з правилами дорожнього руху.

Морально-правова освіта дітей та підлітків. Виховання толерантності.

Морально-правова освіта дітей та підлітків займає одне з провідних місць у роботі бібліотеки.

Щоб допомогти дітям виховати найкращі риси характеру, вирости чуйними до потреб і почуттів інших у ВО 1 – 4 кл. вже декілька років поспіль діє **«Школа етикету для маленьких»**.

«Добре слово, що ясний день» – говорить народне прислів'я. Словом можна висловити, що завгодно: про що думаєш, чого хочеш. Треба тільки вміти правильно ним користуватися щоб тебе зрозуміли і не образились. Нікому з нас не подобається грубе, образливе ставлення до себе. Тому, дуже важливо, щоб з малих літ діти набули навичок вихованості і ввічливості. З цією метою у ВО 1 – 4 класів проведено **годину ввічливості «Словничок привітних слів»**. Під час заходу, учні 3-А класу ЗОШ №24, пригадали ввічливі, ніжні, добрі слова, говорили їх один одному, склали «Рими про ввічливість». На завершення всі діти отримали буклети «Я – школяр» із правилами поведінки у школі.

В рамках «Школи» проведено годину етикету «Королівство мого «Я», ситуативну гру «З чого починається дружба?», годину ввічливості «Мудрі поради феї-доброради», гру-мандрівку «Подорож до країни Чистоти і Порядку». Так-так, саме питання чистоти та гігієни, а також вміння поводитись із хворою людиною, обговорювали бібліотекарі з юними читачами нашої бібліотеки. Учасники заняття розмовляли про особисту гігієну – наскільки важливо її дотримуватись і які хвороби можуть виникнути у дітей, які «не дружать із чистотою». Діти також із задоволенням розгадували загадки на тему засобів особистої гігієни, а також переглянули повчальний мультимедіум про чистоту і її значення у житті людини.

Щонеділі у бібліотеці відбуваються **сходини «СУМенят»** (Спілка Української Молоді). Оскільки вже цього року «СУМенята» стають молодшим юнацтвом, то програмою передбачено вивчення Законів Молодшого Юнацтва СУМу. Саме тому, перші сходини виховного сезону 2016 – 2017 років були присвячені засвоєнню цих правил. Божі Заповіді, Конституція України та Закони Молодшого Юнацтва – це те, чого має дотримуватись справжній «СУМівець».

За допомогою гри у класики ведучі показали як важливо дотримуватись правил. Поговорили й про правила, яких дотримується кожна людина у повсякденному житті та поспівали веселих пісень. Закінчили сходини ручними роботами. Усі «СУМенята» понесли додому кольорові парасольки, створені власноруч.

Наступні сходини «СУМенят» були присвячені таким людським рисам як чемність та повага. Під час **перегляду мультфільму про «Вірус нечемності»** малюки побачили як робити не треба і до чого може призвести непослух. Хоч хлопчики та дівчатка мають ще мало років, вони вже добре знають, які вчинки хороші, а які – погані.

На вікнах-вітринах бібліотеки було розміщено **виставку-підсумок VII Всеукраїнського конкурсу карикатур на тему «Права людини»**. Організаторами виставки у Тернополі є ГО «Інформаційно-правовий центр «Права людини» і Тернопільська обласна бібліотека для дітей. Презентація експозиції відбулась за участі представників творчої еліти Тернопілля: члена Національної спілки художників України, члена асоціації карикатуристів Миколи Дмитруха, відомого мистецтвознавця, заслуженого діяча культури України Ігоря Дуди, члена Національної спілки Художників України, голови спілки дизайнерів України в Тернопільській області Юрія Цуприка та його учня Дмитра Бубенчука, а також директора Тернопільської обласної універсальної наукової бібліотеки Василя Вітенка. З основною метою виставки гостей ознайомила представник ГО «ІПЦ «Права людини» Олександра Гриньків. Вона також розповіла про найбільш кричущі випадки дискримінації та нетолерантного ставлення, з якими зустрічаються люди в повсякденному житті. До перегляду малюнків та жвавої творчої дискусії учасників заходу запросила директор ТОВД Надія Новіцька.

16 листопада у всьому світі відзначається Міжнародний день толерантності. З приводу цієї дати у відділі обслуговування учнів 5-11 класів відбулася виховна година «**Планета толерантності**». Чи замислювалися ви коли-небудь над питаннями толерантності? Чи є терпиме ставлення до людей ознакою Вашої особистості? Чи відчуваєте Ви толерантне ставлення до себе? В ході заходу діти мали нагоду

замислитися над тим як зробити себе і світ хоч на краплину добрішим та толерантнішим.

Заходи в рамках клубу «Правознавець» навчають дітей не просто знати свої права, але й користуватися ними. Тому багато заходів проводяться спільно з державними і громадськими організаціями, в яких працюють фахівці з правових та юридичних питань, адже, діти повинні чітко усвідомлювати і розрізняти межу між своїми бажаннями та своїми правами.

Правова культура і правова освіта дітей і підлітків є одним з важливих напрямків загального виховного процесу. Розуміючи це, працівники відділу обслуговування учнів 5-11 класів, ініціювали проведення **юридичного діалогу** на тему «**Азбука кримінального права**». Ведуча заходу ознайомила учасників з поняттям, завданням та основними принципами кримінального права України, після чого запросила до слова інспектора Тернопільського відділу поліції ГУНП в Тернопільській області Аллу Мацієвську, яка розповіла учням про те, як діє механізм кримінального права, навела цікаві приклади з власної практики, коли учасниками і навіть жертвами кримінального злочину ставали неповнолітні особи. Як зазначила інспектор, саме поблажливе законодавство і брак обов'язків щодо неповнолітніх осіб, часто є причинами того, що підлітки стають на шлях беззаконня. Про актуальність даної теми свідчить кількість запитань до пані Алли. Зокрема, школярі цікавились, які способи та міри покарань застосовуються при вчиненні того чи іншого правопорушення.

Учасниками **правової гри під назвою «Права дитини: як я їх розумію»** стали читачі нашої книгозбірні – учні 5В класу Української гімназії ім. Івана Франка. Бібліотекарі ознайомили школярів з поняттям «Право», а також назвали закони, які спрямовані на захист дитинства.

«Одягнені» в уявні мантії, гімназисти з головою поринули у вир казкових розслідувань, де показали себе справжніми фахівцями юридичної справи. Спільними зусиллями юних експертів і бібліотечних працівників, у світі казок було виявлено ряд злочинів, жертвами яких стали неповнолітні особи. Найбільш злісними порушниками законусеред казкових героїв є: Лисичка з казки «Колобок», Мачуха з казки «Попелюшка», а також окремі персонажі з казки «Дюймовочка».

Не бракувало бажаючих перевірити свої інтелектуальні здібності й під час **конкурсів: «Юридичний буквар», «Знання – сила» та «Інтелектуальний штурм»**. Завершився захід невеличким іспитом, під час якого діти заповнили експрес-анкети на тему «Твої права – твої обов'язки». Бібліотекарі побажали учасникам гри пам'ятати не лише про свої права, але й про обов'язки, покладені на членів цивілізованого суспільства і роздали пам'ятки, що містять основні положення конвенції ООН про права дитини.

Під час **правового орієнтиру «Мої права – моє життя»** бібліотекар ознайомила старшокласників із основними документами, де закріплені права дітей, а саме з «Конвенцією ООН про права дитини». Разом з тим школярі дізнались і про свої обов'язки, адже бути членом цивілізованого суспільства означає дотримуватись певних правил і традицій, встановлених у ньому. Більш детально з «Декларацією прав людини» учнів ознайомила Олександра Гриньків – кандидат юридичних наук, керівник ГО «Інформаційно-правовий центр «Права людини». Завдяки злагодженій роботі в групах, учасникам заходу вдалось знайти відповіді на безліч важливих

питань, які стосуються прав дитини у сучасному світі. Зокрема, на думку учнів найважливішими правами дитини є: право на свободу, право на дозвілля, право на освіту і найголовніше – право на життя. Закріпили знання, розігруючи невеличку сценку та оформляючи стінгазету про права та обов'язки дитини, як повноцінного представника цивілізованого соціуму.

Про свої права та обов'язки мають знати і наймолодші громадяни нашої країни. Тому, в **рамках українського Тижня права** у ВО 1-4 кл. проведено **бесіду-мандрівку «Знай свої права, дитино!»**. До участі в заході долучились представники ГО «Інформаційно-правового центру «Права людини». Під час заходу було визначено основні документи, в яких відображені права дитини, а також названо власне права, привілеї та обов'язки наймолодших членів суспільства. Вельми сподобалось школярам і практичне завдання, в ході якого діти переглядали мультиплікаційні ролики, а потім вгадували яке право порушується в кожному з них.

18 жовтня – Європейський день боротьби із торгівлею людьми, який започатковано Європейським парламентом як день консолідації діяльності з підвищення рівня обізнаності щодо феномену торгівлі людьми, особливо жінками та дітьми. Враховуючи актуальність даної проблеми, працівники ВО 5-11 кл. провели **урок права «Європа без торгівлі людьми»** для учнів 10-А класу Української гімназії ім.І.Франка. Бібліотекар ознайомила школярів з основними нормами Закону «Про протидію торгівлі людьми», прийнятого 20 вересня 2011 року Верховною Радою України. Крім того, до участі в заході було залучено Олександру Олексіївну Гриньків, керівника громадської організації «Інформаційно-правовий центр «Права людини». Гостя розповіла про жахливі масштаби торгівлі людьми, назвала основні форми експлуатації, групи ризику, а також порадила, як вберегтись від страшних тенет работоргівлі.

Наприкінці заходу старшокласники переглянули мультфільм «Дві маленькі дівчинки», побудований на реальних фактах, а бібліотекар ознайомила присутніх з матеріалами представленими на книжково-ілюстративній виставці «Європейський день боротьби з торгівлею людьми.»

В рамках щорічної акції «16 днів проти насильства» та Всеукраїнського тижня права у Тернопільській обласній бібліотеці для дітей **відбулась відеоконференція «Права людини в сучасному світі»**. Відеоспілкування проходило за участі найактивніших користувачів Бучацької, Підгаєцької, Шумської та Тернопільської районних книгозбірень для дітей, а також представників Української Гельсинської спілки з прав людини та Освітнього Дому прав людини (м. Чернігів). Модератором заходу виступила ГО «Інформаційно-правовий центр «Права людини». Ведуча Олександра Гриньків запропонувала учасникам розділитись на команди, кожній з яких необхідно було вигадати назву та гасло, а також створити і презентувати плакат про права людини в сучасному світі. По обидва боки екрану точилась активна дискусія, адже кожна з команд прагнула якнайкраще представити обрану тему. В результаті сторони дійшли спільної думки, що усі права людини є однаково важливі і відстоювати їх потрібно як на державному, так і на суспільному рівні. До витоків держави і права звернувся у своєму виступі представник студентської ініціативи «Наші права» Денис. Майбутній юрист також зазначив, що права людини тісно пов'язані з людською гідністю і відстоювання їх має бути принциповою позицією кожного з нас. На підтримку цих слів присутнім було продемонстровано відеоролик

про порушення та захист прав людини в різних куточках світу. А от про те, як і де у неформальній обстановці можна більше дізнатись про права людини, а також взяти участь в цікавих тренінгах та обговореннях, розповіла київська гостя, представниця Україно-Гельсінської спілки з прав людини Аліна Кобенко. У підсумках учасники відеоконференції ділились враженнями про свій перший правовий досвід, а також дякували організаторам за можливість всестороннього вивчення таких актуальних на сьогодні питань, як права та свободи людини.

Діяльність на допомогу навчальному процесу.

Популяризація художньої літератури.

Значна частина роботи бібліотеки була направлена на допомогу навчально-освітньому процесу та популяризації художньої літератури серед дітей і підлітків.

Щорічно у весняні березневі дні ми відзначаємо день народження та день смерті видатного сина України, найяскравішої постаті української культури – Тараса Григоровича Шевченка.

З нагоди відзначення 155-річчя з дня смерті великого Кобзаря, в читальній залі бібліотеки було проведено **поетичний віночок мудрих порад «Як далі жить підкаже нам Тарас»**. Школярі, учні 4-А та 4-Б класу ЗОШ№18, продемонстрували красу і чарівність Шевченкового слова, декламуючи його твори «Заповіт», «Мені тринадцятий минало», «Садок вишневий коло хати» та багато інших. Окрасою заходу, стало виконання музичних творів на слова Тараса Шевченка «Ой три шляхи широкії» та «Йшли корови із діброви...», озвучених бандуристами Тернопільського музичного училища ім. С.Крушельницької. На завершення, ведуча заходу подякувала всім учасникам за чудове виконання віршів, які переплилися у поетичному віночку, присвяченому нашому Кобзареві.

Напередодні 160-річчя від дня народження знаменитого українського генія, бібліотекарями було проведено **поетичну годину «У далеку дорогу життя – Франкове ми візьмемо слово»**. Увазі присутніх представлено цікаві факти про життя та діяльність письменника, його внесок в українську й світову літературу. Окрасою заходу стали поетичні твори Івана Яковича, які прозвучали у виконанні найактивніших читачів книгозбірні.

25 лютого виповнилось 145 років від дня народження славетної доньки України – Лесі Українки. З цієї нагоди у ВО учнів 5–11 кл. розгорнуто **книжково-ілюстративну виставку «Спів Лесиного серця»**. Представлена на виставці література відкрила для читачів нові грані геніальної поетеси і драматурга, талановитого прозаїка і перекладача, літературознавця і фольклориста-етнографа, публіциста і педагога, видавця і журналіста, поліглота і громадського діяча.

Один із розділів виставки **«Я збагнула, що забуття не суджено мені»** присвячений 105-річчю з часу написання драми-феєрії «Лісова пісня» – «діамантового вінця» Лесі Українки.

Також, до ювілею написання драми-феєрії науково-методичним відділом бібліотеки випущено **методичний матеріал** по роботі з книгою **«Нестихаюча пісня волинського лісу»**. У методичних порадах подається вступна стаття про життєвий та творчий шлях поетеси, розкриваються різні аспекти оригінальності «Лісової пісні» як шедевр української драматургії, цікаві факти пов'язані із драмою, думки

відомих людей про творчість поетеси, а також подаються розробки масових заходів (літературної вікторини та сценарій літературного вечора).

Життєвими і творчими стежками геніальної Лесі Українки, пройшли і читачі ВО 1-4 кл. під час літературно-поетичної години **«Горить зоря її поезії над краєм»**. Учасники заходу ознайомились з біографією поетеси, а також дізнались про географію пам'ятників та музеїв, створених на честь Лесі Українки. Відмінні знання творчої спадщини знаменитої волинянки продемонстрували і самі школярики, декламуючи вірші і переказуючи казки її авторства. Завершився захід переглядом мультфільму за однойменною казкою Лесі Українки **«Біда навчить»**.

З нагоди відзначення ювілеїв видатних українських та зарубіжних письменників 2016 року бібліотекарі підготували серію **книжково-ілюстративних виставок «Письменники ювіляри року»**:

- **«У Марійки Підгірянки – мов із золота співанки»** (до 135 річчя від дня народження М. Підгірянки);
- **«Лісові казки Оксани Іваненко»** (до 110 річниці від дня народження О. Іваненко);
- **«Радість зустрічі з творами Василя Чухліба»** (до 75-річчя від дня народження В. Чухліба);
- **«З вірою в любов і милосердя»** (до 85-річчя від дня народження Г. Тютюнника);
- **«Співець єдиної родини»** (до 125-річчя від дня народження українського поета П. Тичини);
- **«Полинова зоря письменника»** (до 115-річчя від дня народження українського письменника В. Підмогильного);
- **«Батько українського бестселера»** (до 65-річчя від дня народження українського письменника В. Шкляра);
- **«Історія України в творах В. Чемериса»** (до 80-річчя від дня народження українського письменника В. Чемериса);
- **«Полум'яні межі Олени Теліги»** (до 105-ї річниці від дня народження української поетеси О. Теліги);
- **«Ми є, були і будемо ми!»** (до 110-річчя від дня народження українського письменника І. Багряного);
- **«Світло Маркіяна Шашкевича»** (до 205-ї річниці від дня народження українського письменника М. Шашкевича);
- **«Нам пора для України жити»** (до 85-ї річниці від дня народження українського прозаїка Г.Тютюнника).

З нагоди 80-річчя створення Олексієм Толстим казки **«Золотий ключик, або Пригоди Буратіно»** відвідувачі ВО 1 – 4 кл. здійснили **мультимедійну відеоподорож «Що відмикає «Золотий Ключик?»**.

«Країну дивовижних мешканців» відкрили для себе наші читачі, які взяли участь в **літературній мандрівці**, присвяченій 65-річчю створення повісті Джанні Родарі **«Пригоди Цибуліно»**. В уявну мандрівку дітлахи вирушили на потязі **«Блакитна стріла»**, який курсував станціями фруктовো-овочевої країни. На кожній зупинці читачів очікували цікаві ігри, вікторини, конкурси. За правильні відповіді учасники мандрівки отримували фішки-цибульки, які підраховувались в кінці заходу для визначення переможців.

Зокрема, цікаво та весело проходила гра «Впізнай на дотик», за правилами якої гравець із зав'язаними очима вгадував на дотик представлені плоди з саду і городу. Найбільш емоційною частиною літературної мандрівки стало нагородження переможців. Отож, лідера літературної вікторини було нагороджено медаллю «Друг Цибуліно». За друге і третє місця дітям було вручено медалі з написом «Ти молодець!» і «Так тримати!». Незвичайний сюрприз з рук читачів отримали й працівники бібліотеки – діти підготували чудові малюнки й міні-скульптурки з пластиліну на тему повісті і подарували їх книгозбірні. На завершення, діти з задоволенням пригостились «Герцогом Мандарином» і переглянули мультфільм «Пригоди Цибуліно та його друзів».

Протягом кількох років у бібліотеці діє **Клуб «Літературні посиденьки»**, який допомагає юним учасникам познайомитись з творчістю сучасних письменників, поспілкуватись з Членами Національної Спілки письменників України, а також продемонструвати свої літературні здібності.

1 травня, в читальній залі Тернопільської обласної бібліотеки для дітей панувала особлива атмосфера. Дух старовинного міста, овіяного багатьма легендами, привезла із собою львівська гостя – **письменниця Наталка Малетич**, яка презентувала нашим читачам книгу «Щоденник Ельфа». Пані Наталя розповіла діткам, як виникла ідея створення видання для підлітків, а також зізналась, що вважає процес написання книги справжньою магією. Секретами видавничого промислу з школяриками поділилась представник «Видавництва Старого Лева» Тетяна Мельник. Чи не вперше у житті юні читачі дізнались про такі професії, як редактор, коректор, верстальник, а ще – почули дивовижну легенду про виникнення Видавництва Старого Лева.

Напередодні відзначення Всеукраїнського Дня бібліотек відбулася захоплююча, цікава **зустріч читачів бібліотеки з Олександром Вільчинським** – письменником-краянином, журналістом, науковцем, лауреатом Всеукраїнського конкурсу романів та кіносценаріїв «Коронація слова 2002», володарем Гран-Прі і першої премії «Коронація слова 2003». Ведуча заходу ознайомила присутніх з творчим доробком письменника. До слова було запрошено і шановного гостя. Присутні із захопленням слухали автора, який розповідав короткі історії написання своїх творів та цікаві факти з життя.

Крім того, Олександр Вільчинський презентував свою нову книгу «Шерлок Холмс на форумі видавців», а також третє видання детективних повістей «Неврахована жертва», «Суто літературне вбивство», які вийшли у видавництві «Навчальна книга – «Богдан»». Завершилась творча зустріч автограф-сесією.

На **літературну зустріч «Через книгу до дитячих сердець»** завітала відома письменниця Марія Гуменюк. Наймолодшим відвідувачам бібліотеки випала чудова нагода провести **літературні посиденьки «Бабуся Марта читає дітям»** з улюбленою поетесою Мартою Чопик. *(Детальніше про заходи у розділі Тиждень дитячого читання с.23)*

Організація дозвілля дітей

Незважаючи на те, що лютий — місяць холодний та морозний, ми все одно його любимо за те, що святкуємо в ньому світле та чарівне свято всіх закоханих — День Святого Валентина. Цей день в нашій країні відзначають не так давно, але він став вже досить популярним, і всі ми залюбки поринаємо в атмосферу його чарівності. З нагоди цього свята у відділі обслуговування дошкільників та учнів 1 – 4 класів було оформлено **виставку-інсталяцію «Неймовірні історії кохання»**. Такої великої кількості закоханих, як у бібліотеці немає ніде і живуть вони на сторінках книжок: П'єро і Мальвіна, Дюймовочка і Ельф, Принц і Принцеса, Принц і Попелюшка, Принц і Русалочка, Кай і Герда, Принцеса і Свинопас, Олов'яний солдатик і балерина, Красуня і Чудовисько та багато інших. Читаючи казки, потрапляємо разом з героями на бали, зустрічаємось з королями і королевами, стаємо свідками казкових див. Казка нас переконує, що кохання та добро перемагають зло та негаразди.

Малюки віком від 4 до 6 років також долучитись до цього свята. Вони були учасниками **майстер-класу «Диво валентинки»**. Діти виготовляли з кольорового паперу листівку-вистинанку у вигляді сердечка, щоб нею привітати своїх рідних.

Напередодні дня Святого Валентина у відділі обслуговування учнів 5-11 класів відбулось відкриття **виставки-вернісажу «Велика сила люблячих сердець»**. На виставці представлені матеріали про історію походження свята, а також художні видання в яких розповідається про перше кохання, перші стосунки між підлітками, ліричні твори. Крім того, відвідувачі мали чудову нагоду на листівках у формі сердечок розмістити свої улюблені вислови про кохання.

Всеукраїнський Тиждень дитячого читання

Щорічно наприкінці березня у книгозбірнях України проходить Всеукраїнський тиждень дитячого читання – свято тих, хто творить книгу і тих, хто любить читати, свято бібліотекарів і читачів, письменників і видавців. В нашій бібліотеці вже стало доброю традицією протягом цілого тижня проводити різноманітні заходи. Цьогоріч Тиждень дитячого читання «Читай! Думай! Твори!» розпочався **літературно-ігровою програмою «На хвилях книжкового моря»**. Мандруючи «Площею казкових героїв» та «Парком загадок» учасники заходу, з великим задоволенням відповідали на запитання літературних вікторин, і як результат – склали частинки чарівного ключика, який допоміг Буратінові відімкнути «Царство книги». А самі учасники подорожі стали членами «**Мудрої країни, книжкової родини» (посвята в читачі бібліотеки)**. Продовжилось відкриття Тижня дитячого читання **флешмобом «Книго рідна! Ти всім нам потрібна!»**. Маленькі учасники вирушили від бібліотеки до центральної площі міста, скандуючи «Книга – мудрості перлина», «Читати – це модно! Читати – це круто!», закликаючи перехожих знову перечитати улюблені книги та відкрити для себе нових авторів.

Про шлях, який проходить книга перш, ніж прийти до читача, учасникам літературного диліжансу «**Дім без книги – день без сонця**» розповів директор тернопільського видавництва «Навчальна книга – Богдан» Будний Богдан Євгенович. Він показав дітям макет майбутньої книги, розповів про професії людей, які працюють над її створенням.

Під час заходу діти розгадували загадки, декламували вірші, брали участь у вікторинах. На завершення всі отримали пам'ятки про книгу і заспівали гімн своєї школи – Української гімназії ім. І Франка, приурочений книзі.

«Забута казка – це золоте намисто, яке впало на морське дно» – такими словами було розпочато **казкову вікторину «Як не знаєш прочитаєш, коли мудрий відгадаєш»**. Чи достатньо добре читачі знають героїв улюблених казок дізнавалась ведуча, яка підготувала для малят кілька цікавих літературних випробувань.

«**Через книгу до дитячих сердець**» – під такою назвою у відділі відбулася **літературна зустріч** з Марією Гуменюк. Марія Володимирівна – член літературного об'єднання – автор 11 поетичних збірок. Серед них: «Співає тихо колискову мати», «Дорога додому», «Мандрівка павучка», «Чарівні промінці», «Осіння вишиванка», «Відсію з пам'яті кукіль», «І рани пам'яті ячать», «Мандрівничок у кожному пору року», «Кругорік», «Барвистий світ». Учасники заходу спілкувалися з письменницею, розгадували загадки, слухали вірші, котрі читала поетеса та її розповідь про себе. На згадку про зустріч Марія Володимирівна подарувала читачам бібліотеки декілька своїх книжечок.

Працівники інформаційно-бібліографічного відділу презентували для відвідувачів **виставку книг-ювілярів 2016 року «3 Днем народження, Книго!»** та провели **віртуальну екскурсію «У мандри з найдивовижнішими книгами світу»**.

Завершальним етапом Всеукраїнського тижня дитячого читання для наймолодших читачів була зустріч з чудовою дитячою письменницею рідного краю Мартою Чопик. На **літературні посиденьки «Бабуся Марта читає дітям»** завітали наймолодші читачі книгозбірні. Під час зустрічі маленькі відвідувачі познайомилися з книжечками Марти Теодорівни, слухали цікаві розповіді авторки, декламували вірші зі збірок поетеси. А щоб ця подія запам'яталась дітлахам надовго, письменниця подарувала кожному листок-розмальовку з віршем із авторським підписом.

Крім того, бібліотекарі організували **презентацію книжково-ілюстративних виставок «Ці книги варті читання», «Книжкові новинки видавництва Галичини» та виставки-навігатора «БібліоBook: світ англійської мови»** (До року англійської мови в Україні).

До ювілею твору Миколи Гоголя приурочено виставку **однієї книжки «Вечорам на хуторі біля Диканьки – 185!»**, до Міжнародного дня дитячої книги відкрито **книжково-ілюстративну виставку «Шедеври книговидавництва»**, а з нагоди Всесвітнього дня книги і авторського права організовано **книжкову виставку «Книги, які захопили світ»**.

І хоч Тижень дитячого читання закінчився, але дружба з книгою не закінчується ніколи. Тож читаймо сьогодні, завтра і завжди. І нехай не буде в нас жодного дня, без прочитаної хоча б однієї сторінки. Тоді всі ми будемо освіченими, вихованими, добрими людьми. А ще щасливими! Так, людина, що любить читати – щаслива людина, тому що довкола неї завжди багато розумних, добрих і вірних друзів.

Міжнародний день захисту дітей.

Феєричне дійство **«Весь світ у долонях дитини»** під стінами Тернопільської обласної бібліотеки для дітей розгорнулось 1 червня з нагоди Міжнародного дня захисту дітей. Свято розпочалось **променад-концертом від ансамблю «Срібні струни»** Центру творчості дітей та юнацтва. Окрім запрошених гостей і читачів бібліотеки, насолодитись концертом могли і пересічні тернополяни. Поспішаючи у своїх справах, люди зупинялись, заворожені живим звучанням відомих у всьому світі музичних творів.

Від імені колективу книгозбірні юних громадян України привітала головний бібліограф Марія Колопенюк. У цю радісну мить свята вона закликала усіх присутніх згадати і про тих діток, які сьогодні з різних причин є позбавлені уваги й турботи як з боку суспільства, так і з боку найрідніших людей. Віршовані привітання з нагоди Дня захисту дітей озвучили й самі винуватці свята – читачі Тернопільської обласної бібліотеки для дітей.

Від урочистостей поступово перейшли до розважальної частини святкового бібліомарафону. Наймолодших гостей свята бібліотекарі запросили до **«Веселкової ігротеки»**, де на них очікували естафети на спритність, вікторини казкового змісту, а також розваги для малечі на будь-який смак. Тим часом в протилежному куточку ігрового майданчика точились інтелектуальні бої. За першість в **ерудит-забавах «Ребусятник для інтелектуалів»** та **«Найрозумніший»** боролись хлопці та дівчата більш старшого віку. Окрім ласощів і пам'ятних сувенірів, кращі з кращих отримали призи у вигляді сертифікатів на безкоштовний сеанс гри **«Kinect»** та набори канцелярського приладдя.

Не бракувало бажаючих проявити свої творчі здібності і під час **вуличного вернісажу «Намалюй свою мрію»**. Просто на асфальтованій поверхні узбіччя діти як уміли виводили крейдою силует своєї мрії, не шкодуючи на це ні яскравих барв, ані власних зусиль.

Про те, що окрім розважального характеру День захисту дітей має ще й юридичний підтекст, учасникам дійства нагадали представники інформаційно-правового центру **«Права людини»**, запросивши усіх бажаючих до участі в **брейн-ринзі «Знай свої права»**. Під час заходу дітей було ознайомлено з головним документом, що гарантує захист прав і свобод наймолодших мешканців планети Земля – Конвенцією про права дитини. Крім того, розділені на команди учасники брейн-рингу, виконували різноманітні завдання правового характеру. Найактивніші гравці отримали супер приз – кілограм цукерок від представників інформаційно-правового центру **«Права людини»**.

Свій «бонус» у День захисту дітей одержали юні книголюби, скориставшись акцією **«Безкоштовний запис до бібліотеки»** і ознайомившись з новинками літератури під час огляду **книжкових виставок «Бібліококтейль»** та **«Бібліофреш»**. Загалом, за приблизними підрахунками бібліотекарів, учасниками святкового дійства стали близько трьох сотень тернополян різного віку, а лави читачів книгозбірні поповнились вісімдесятьма «новобранцями».

Літні читання «Літо на книжковій хвилі»

Хочеш – засмагай та купайся, хочеш – грайся та катайся! А от бібліотекарям головне, щоб дитина не забула про книжку! Тому літо для нас – це насамперед час різноманітних акцій, майстер-класів і можливість подарувати читачам море позитивних емоцій. Ось ми і вирішили, в рамках літніх читань «Літо на книжковій хвилі», організувати акції **«Бібліотека «без стін»** та **«Мистецькі вуличні почиталки»!**

Протягом літа бібліотекарі з яскравими, пізнавальними книгами і найновішими журналами, вирушали у мандрівку вулицями нашого міста, у сквери та дитячі майданчики щоб залучати нових читачів, популяризувати книги та читання. Поки бібліотекарі спілкувалися з дітьми, мами відпочивали та читали журнали.

Впродовж літніх канікул відвідувачі весело, цікаво та з користю проводили своє дозвілля у стінах бібліотеки: переглядали мультфільми у **літньому кінозалі Мультитек@**, бавились в рухливі ігри на **«Kinect-майданчику»**, грали в інтелектуальні ігри, здійснювали віртуальні мандрівки, брали участь в інтерактивних іграх, і звичайно, читали захоплюючі книги, представлені на **книжковій виставці «Країна Читалія на планеті Літо»**.

У розпал спекотного літа бібліотекарі відділу обслуговування учнів 5-11 класів запросили читачів «поласувати» свіжими інформаційними смаколикками. В рамках **виставки-дегустації «На журнальному бульварі»** відвідувачам книгозбірні було представлено низку популярних серед дітей та підлітків журналів: «Однокласник», «Веселі уроки», «Веселі пригоди», «Колосок», «Сто талантів». Зі сторінок улюблених періодичних видань діти почерпнули масу цікавої інформації про знакові події, відомих людей, природні й культурні багатства України та світу

Відвідувачі сектору мистецтв здійснили творчу подорож сторінками журналів з мистецтва та рукоділля. Юним майстрам запропоновано журнали присвячені розвитку творчих здібностей: малюванню, в'язанню, квілінгу, бісероплетінню та багатьом іншим видам рукоділля. Діти та дорослі з задоволенням переглядали журнали «Умійко», «Hand Made», «Джміль», «Жасмин», «Я-дизайнер» та інші. Ознайомившись з журналами, наші читачі отримали чергову порцію натхнення для розвитку своєї творчості!

З нагоди відзначення Дня шоколаду для наших юних шоколадоманів ми підготували **майстер-клас «ШокоАрт»** з малювання шоколадом, на якому запропонували їм власноруч створити свій солодкий вишуканий шедевр. Не дивлячись на спекотний день, дітей зібралось чимало, адже оригінальність заходу викликала у них великий інтерес.

Юні читачі із задоволенням прослухали розповідь бібліотекаря про історію найкращого солодкого продукту, дізналися, що шоколад можна використовувати для створення картин, одягу та для встановлення рекордів, які з часом потрапляють в реєстраційні книги.

Прослухавши інформацію, діти з натхненням взялися до роботи. Під керівництвом бібліотекаря ласуни вчилися малювати шоколадом мушлі, метеликів та листочки дерев. Більш завершеного вигляду розписані шоколадом малюнки набули у охолодженому стані. В результаті вийшли неповторні солодкі сувеніри, які шкода було їсти.

Літні канікули – це пора різноманітних ігор, змагань, розваг та мандрівок, тому, бібліотекарі підготували юним інтелектуалам цікаве **«Мистецьке ралі»**. Перед початком перегонів присутні були ознайомлені з їх правилами. Діти із великим ентузіазмом розпочали гру, відповідаючи на різноманітні запитання на мистецькі теми.

Не на жарт розігралися емоції учасників перегонів на імprovізованій дорозі. Досить часто, машини йшли до фінішу на одному рівні, але з'явився фіналіст, який вирвався вперед, і отримав оплески присутніх та сертифікат на гру **«Kinect Adventures»**. Решта учасників пригощалися солодощами.

В ігровому прес-калейдоскопі **«Планета періодики»** брали участь юні інтелектуали. Спочатку бібліотекар ознайомила всіх учасників з періодичними виданнями сектору. А далі розпочалося найцікавіше: діти розгадували кросворди, розв'язували головоломки, відповідали на запитання вікторини **«Цікавинки звідусіль»** та складали пазли з зображенням обкладинок журналів.

За правильно виконані завдання ерудити отримували БіблБакси, за підрахунком яких було визначено переможців. В подарунок за ерудицію діти отримали цікаві журнали і солодоші.

Участь у прес-калейдоскопі стала гарним стимулом для дітей читати не тільки художню літературу але й журнали та газети.

Під час пізнавальних **відео-мандрів «Подорожуючи Україною»** наші відвідувачі познайомились із Кам'янець-Подільським Національним історико-архітектурним заповідником та Національним заповідником Києво-Печерська лавра.

За ініціативи молодіжних організацій **«Молода Просвіта»** та **«Молодіжний центр праці»** в Тернопільській обласній бібліотеці для дітей розгорнув свою діяльність **Літній науковий табір для школярів**.

Під час простих цікавих занять наші читачі робили перші кроки в таких галузях науки як інженерія, конструювання, роботехніка, а також брали участь в наукових експериментах, захопливих іграх та розвагах. Крім того, діти мали чудову нагоду опанувати англійську мову, безпосередньо спілкуючись з її носієм – вчителем табору, волонтером Корпусу Миру Нішат Мхамуд.

На початку навчального року найактивніші учасники Літніх читань отримали подарунки та бонуси на користування додатковими бібліотечними послугами.

Всеукраїнський день бібліотек

Щорічно 30 вересня вся наша країна святкує Всеукраїнський день бібліотек. У нашій книгозбірні стало традицією з нагоди професійного свята організовувати різноманітні заходи. Зокрема, з нагоди свята протягом тижня у бібліотеці проведено **огляд книжково-ілюстративних виставок «Цей дивний світ – бібліотека!», «Книг крильми шумить бібліотека», «Знакові жіночі постаті України»**. Для того щоб дізнатися про літературні вподобання наших читачів, працівники відділу дошкільників та учнів 1-4 класів організували **фотовиставку «Мій портрет з улюбленою книгою»**.

Крок на зустріч майбутній професії зробили маленькі читайлики, які взяли участь у **рольовій грі «Я - Бібліотекар»**. Про те, що таке бібліотека та особливості своєї професії малюкам розповіла ведуча заходу. Діти із великим захопленням розглянули найбільшу і найменшу книжечки, склали картинки із книжок – пазлів

та ознайомилися з книжковими цікавинками для дітей дошкільного віку, які були представлені на **книжковій виставці «Цікавинки для дитинки»**.

Усі люблять приємні сюрпризи, а особливо діти. Тому працівники відділу обслуговування дошкільників та учнів 1 – 4 класів приготували своїм відвідувачам **«День сюрпризів»**. Читачі, які відвідали бібліотеку протягом цього дня, були відзначені у таких **номінаціях: «Найактивніший читач», «Наймолодший читач», «Найпозитивніший читач»** та інші. Бібліотекарі подбали і про своїх колег, оформивши для них **«Скриньку чудового настрою»**. Подарунки викликали приємні емоції та чудовий настрій, як у читачів так і у працівників бібліотеки.

З нагоди Всеукраїнського дня бібліотек, активні відвідувачі і учасники багатьох заходів в нашій бібліотеці учні Тернопільської обласної школа мистецтв ім. Ігоря Герети, власноруч виготовили вітальну листівку з побажаннями і подарували її бібліотекарям. Крім того, учні долучились до **акції «Подаруй бібліотеці книгу»**, яка була приурочена святкуванню Всеукраїнського дня бібліотек. В свою чергу, щоб віддячити за такі чудові дарунки, працівники книгозбірні провели для школярів **пізнавально-оглядову екскурсію всіма відділами бібліотеки «Мудрість всіх віків – хранителька добра»**, під час якої діти ознайомились зі специфікою роботи кожного відділу, а також дізнались, який шлях проходить книга, перш ніж опинитися в руках читача. На завершення екскурсантам було продемонстровано цікавий **відеоматеріал «Цікаві факти про бібліотеки»**.

З професійним святом працівників бібліотеки прийшли привітати наші юні читачі – вихованці Центру творчості дітей та юнацтва, учасники фольклорно-вокального ансамблю **«Перепілочка»** під керівництвом Гладій Наталії Вікторівни. Під час **концерту-привітання «Бібліотека – острів творчості і талантів»** діти потішили бібліотекарів своїми вокальними здібностями, подарували приємні хвилини насолоди народною піснею. У залі панувала святкова атмосфера та гарний настрій.

Естетичне виховання дітей і підлітків

Естетичне виховання — послідовне формування у дітей естетичного ставлення до життя, розвиток сприймання і розуміння прекрасного у мистецтві, природі, взаєминах людей, художніх потреб і здатності до художньої творчості.

Сприйняття і розуміння прекрасного починається у дитинстві. «Все прекрасне, що існує в навколишньому світі і створене людиною для інших людей, повинно доторкнутися до серця дитини і облагородити його», — стверджував В. Сухомлинський.

Велику роль в роботі з читачами відводимо творчому розвитку дітей і підлітків. З огляду на це для наймолодших відвідувачів в рамках **творчої майстерні «На – вчись»** проведено майстер-класи з **виготовлення: оригамі «Серце Купідона», листівки «Диво валентинки» (до дня Святого Валентина, молодші школярі); аплікацій «Чарівна чашка» (до 8-го Березня, діти 4-6 років.) «Паперові фантазії», ліплення фігурок «Пластелінові чудики» (діти 1-3 роки); різдвяних сувенірів «Різдвяна казка у подарунок»**.

У секторі естетичного виховання діє **гурток «Весела майстерня»**, в рамках якого читачі-учні 5 – 8 кл. відвідали **майстер-класи: «Тисячоліття на писанці» (розпис писанок), «Маленьке диво Великоднє» (оздоблення яєць в техніці декупаж),**

«Ці квіти для тебе, матусю рідненька!» (виготовлення 3D-листівки), «Різдвяний павук» (техніка соломолетіння).

Про творчий хист і креативність працівників нашої бібліотеки у Тернополі вже ходять легенди. У звітному році окрім вдячності читачів та містян, бібліотекарі отримали ще й **Подяку від міського голови** Сергія Надала за інноваційний підхід до оформлення закладу, популяризацію національних традицій та третє місце у міському конкурсі «Феєрія новорічного міста у номінації «Карнавал прикрас». Для вручення відзнаки і грошового сертифікату на суму 200 гривень, на головну площу міста було запрошено директора бібліотеки Надію Новіцьку.

До Всеукраїнського дня працівників культури та майстрів народного мистецтва приурочено **етнографічну замальовку «Народні промисли України» та свято народної пісні «Українська пісня, вимита сльозами».**

Учасниками свята стали читачі та працівники бібліотеки. Ведучі заходу розповіли усім присутнім про непросту долю народної пісні, адже за свою правдиву і глибоку сутність, вона не раз зазнавала наруги від хижого ворога.

Родзинкою заходу стали вокальні виступи студентів Тернопільського музичного училища ім. Соломії Крушельницької. У їх виконанні прозвучали такі відомі музичні твори, як «Зелененький барвіночку», «Ой, заграйте, музики», «Якби я мала крила Орлині» та багато інших. Глядачі бурхливими оплесками висловили своє захоплення і щире подяку усім виконавцям та музичному керівникові за неперевершений вокал і неповторні миті насолоди.

В рамках клубу цікавих зустрічей «Рандеву» відбулися наступні заходи:

- **творча зустріч «Миті художньої майстерності»** з юною художницею Оленою Олійник.
- **презентація виставки робіт Ірини Абрам'юк «Лялька-мотанка – оберіг наших душ»**
- **творча зустріч «Майстерність умілих рук»** з майстром з декупажу Русланою Золотою
- **На зустріч «Фантазії на тему краси»** завітала старший майстер перукарського мистецтва Тернопільського вищого професійного училища сфери послуг і туризму Оксана Рихлевич разом із своїми підопічними – студентами закладу. Пані Оксана розповіла присутнім про особливості перукарського промислу, надала рекомендації щодо вибору зачіски та догляду за волоссям, відповіла на безліч запитань. Вона зазначила, що зачіска – це візитівка образу людини, яка повинна прикрашати та бути простою у виконанні. Крім того, молоді майстри гребінця та ножниць продемонстрували дефіле різних стилів зачісок та одягу, під час якого глядачі стали свідками перевтілення бібліотекарів – від суворого образу 60-х років і до сучасності.

Майбутні перукарі – Кокра Назар, Вовчак Юлія та Рудка Іванна провели майстер-клас по плетінню кіс. Вони продемонстрували різноманітні техніки плетіння: «Риб'ячий хвіст», «Колосок», об'ємне плетіння та багато інших.

Доповненням до зустрічі стала книжково-ілюстративна виставка «Фантазії на тему краси», на якій представлені книги та журнали про перукарське мистецтво.

- У бібліотеці відбулося **відкриття персональної фото-виставки «Світ моїми очима»**, студентки юридичного факультету Тернопільського національного

економічного університету Наталії Яворської, неодноразової призерки різноманітних фотоконкурсів, призер 42-ої Міжнародної виставки дитячої художньої творчості в Лідіце (Чехія). Своє уміння бачити через об'єктив фотоапарата те, що не бачимо ми, Наталя розвивала та удосконалювала у фотостудії «Ікс-позиція» Станції юних техніків, під керівництвом Василя Стрижко, який був присуній на відкритті фотовиставки своєї вихованки. Він охарактеризував Наталю, як дуже наполегливу та цілеспрямовану особистість, яка ніколи не зупиняється на півдорозі до успіху.

Роботи юної фото-художниці вражають глибоким змістом та довершеністю, кожна її світлина заставляє замислитись над сутністю життя.

Кульмінаційним моментом заходу став перегляд відеоролика, який було знято під час фотосушки авторських робіт Наталі Яворської у Тернополі. Він допоміг всім присутнім краще пізнати гостю як особистість, а також детальніше ознайомитись з її творчістю.

Захід завершився приємним спілкуванням відвідувачів з фото-художницею під час якого вони отримали практичні поради з фотографування.

Учасники **клубу любителів музики «Мелодія»** мали нагоду поспілкуватися під час **мистецької години «Покликаний піснею»** присвяченої 55-річчю від дня народження Заслуженого артиста України, тернопільського оперного та камерного співака Ярослава Лемішки.

Бібліотекар ознайомила читачів з біографією та ворчим доробком відомого земляка. Вони також прослухали аудіозаписи романсів та народних пісень у виконанні співака. Гарним доповненням до заходу стала книжкова виставка, матеріали якої більш детально розкривають талановиту постать Ярослава Лемішки.

Про творчість відомих композиторів, художників, артистів наші відвідувачі дізнались в ході **оглядів книжкових виставок і полиць:**

- «Світоч європейської музики» (до 260-річчя від дня народження австрійського композитора Вольфганга Амадея Моцарта);
- «Михайло Вериківський: пошук шляху» (до 120-річчя від дня народження українського композитора і диригента М. І. Вериківського);
- «Пісенна гордість України» (до 85-річчя від дня народження українського композитора Олександра Білаша);
- «Чарівник місячного світла» (до 175-річчя від дня народження російського живописця-пейзажиста А. І. Куїнджі);
- «Він мав два таланти: художника та людини» (до 110-річчя від дня народження українського художника Л. І. Левицького);
- «Життя, віддане мистецтву» (до 140-річчя від дня народження актора і режисера Йосипа Стадника);
- «На Ячмінському полі – золоті жнива» (до 80-річчя від дня народження Народного артиста України В. Д. Ячмінського);
- «Невтомний трудівник театру і кіно» (до 75-річчя від дня народження Б. С. Ступки, українського актора театру і кіно)

Діяльність на допомогу відродженню сімейного читання.

Робота з батьками

Розуміючи важливість відродження сімейного читання працівники бібліотеки традиційно організовують заходи, які збирають у бібліотеці кілька поколінь читачів.

Злива добрих, щирих почуттів огорнула учасників **родинного свята «Буде жити в злагоді родина – буде жити в мирі Україна»**, яке відбулось у нашій бібліотеці з нагоди Міжнародного Дня сім'ї. Почесними гостями дійства стали рідні та близькі школярів – батьки, братики й сестрички, бабусі та дідусі. На адресу милих серцю людей звучали зворушливі вірші й чудові пісні. В них були і любов, і ніжність, і вдячність, а ще – часточка щирої дитячої душі. З нагоди цього свята у відділі діяла і **книжкова виставка «Дружна родина – щастя для дитини»**.

Щорічно, 1 жовтня у всьому світі відзначається Міжнародний день людей похилого віку. З цієї нагоди, а також в рамках Міжнародного року милосердя у відділі обслуговування дошкільників та учнів 1-4 класів проведено **родинне свято «Стежинами любові і добра»**. Захід присвячений найпочеснішим людям в родині.

У нашій книгозбірні існує чудова традиція – допомагати батькам у вихованні й розвитку дітей. Бібліотекарі запрошують фахівців з різних галузей науки, медицини, які допомагають дорослим будувати довірливі й гармонійні відносини між усіма членами сім'ї.

З 2016 року започатковано щомісячні зустрічі батьків, що відвідують бібліотеку, з психологом ГО «ПЛЦ «Ефектус» та фахівцями Асоціації розвитку сім'ї та дитини, які проводять **тренінги з психологічної освіти**, зокрема: **«Дитячі кризи. Зрозуміти і подолати»**, **«Шпаргалка для дорослих: Неслухняні діти!»**, **«Істерики навиворіт»**, **«Виховання без дратування, або як не зриватись на дітях»**, **«Самостійність з дитинства: виховуємо характер з пелюшок»**, **«Правила ефективного батьківства»** та інші.

Ці заходи допомагають батькам змінити своє ставлення до членів сім'ї та поведінку у стосунках з власними дітьми, зробити їх більш відкритими і довірливими.

3. Обслуговування користувачів-дітей в бібліотеках області

Сприяння національному, патріотичному і духовному вихованню

В умовах, що продиктовані нині нелегким часом та неоднозначними обставинами економічно-політичної ситуації в країні, бібліотеки для дітей особливу увагу приділяють:

- утвердженню в свідомості та почуттях юних особистостей патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України,
- вихованню поваги до Конституції України та державної символіки,
- орієнтація на військово-патріотичне виховання,
- формуванню толерантного ставлення до інших культур і традицій.

Основним важелем виховання патріотизму у дітей та молоді є усвідомлення гордості за свою Батьківщину.

З нагоди відзначення 25-ї річниці незалежності України дитячі бібліотеки області взяли участь у Всеукраїнському конкурсі дитячої творчості «Мрії про Україну:

дитячий погляд», ініційованому Національною бібліотекою України для дітей. До участі в конкурсі долучилися: обласна бібліотека для дітей, 9 центральних бібліотек для дітей (Борщівська, Бучацька, Гусятинська, Заліщицька, Кременецька, Монастириська, Підволочиська, Терехівська і Шумська ЦБД) та сільські бібліотеки області. Найкращі роботи учасників були надіслані до Національної бібліотеки України для дітей.

Також в рамках святкування річниці Незалежності України в бібліотеках для дітей відбулось безліч різноманітних заходів, зокрема:

- Урок державності «Моя Україна: подорож в історію» (Козівська ЦБД).
- Вікторини «Моя Україна», «Що ти знаєш про Україну?», огляд книжково-ілюстративної виставки «Україна одна – прекрасна і незалежна» (Кременецька ЦБД).
- Літературно-мистецьке свято «Я вам розкажу про Україну» (Лановецька ЦБД).
- Музично-поетична акварель «Велична і свята моя рідна земля» (Підволочиська ЦБД).
- Цикл заходів «Героїчна Україна від минулого до сьогодення» (Монастириська ЦБД).
- Пізнавальна година «Яскраві зорі моляться з небес за рідну матінку серпневу Україну», літературно-музична композиція «Україно незборима з роду, ти душа великого народу» (Шумська ЦБД) та багато інших.

Крім того, з нагоди свята в Гусятинському районному будинку культури відбулося урочисте засідання. Районна бібліотека для дітей також долучилась до святкування відкриттям книжково-ілюстративної виставки «Один в нас Бог, одна Вітчизна, одна в нас мати – Україна».

З метою формування національної свідомості підростаючого покоління, виховання почуття патріотизму та з нагоди відзначення Дня Соборності України в Бучацькій бібліотеці для дітей організовано книжкову виставку та проведено хвилини державності «Соборність рідної землі – основа нації й народу».

Кожен народ має своїх національних героїв, які в найкритичніший момент історії, втілюють найкращі його риси, піднімають на боротьбу інших і беруть на себе відповідальність за майбутнє нації, ведучи її за собою.

Однією з таких особистостей без перебільшення був **Михайло Сергійович Грушевський** –. Його по праву називають першим президентом України, «батьком української історії». Та мало хто в історії України зробив так багато для ствердження ідеї її державної незалежності, для захисту її національних традицій і культури.

З нагоди відзначення 150-річчя від дня народження Михайла Грушевського – видатного історика, літературознавця, письменника, публіциста, громадського та державного діяча в бібліотеках області відбулись різнопланові заходи:

- Тематична викладка літератури «Велет розуму і духу» (Бережанська ЦБД).
- Історична година «Світоч Української історії» (Борщівська ЦБД), огляд книжкової виставки «Перший президент України» (Борщівська ЦБД).
- Хвилина історичної пам'яті «В його серці жила Україна», тематична виставка «Михайло Грушевський – апостол української ідеї» (Бучацька ЦБД).
- Віртуальна подорож «Музей Михайла Грушевського»,

презентація «Національний історик» (галерея пам'ятників Михайлу Грушевському), історичний щоденник «Михайло Грушевський на порозі Нової України» (Гусятинська ЦБД).

- Огляд літератури «Михайло Грушевський: історія і сучасність», виставка одного автора «Великий син українського народу» (Заліщицька ЦДБ).
- Історичний екскурс «М.С.Грушевський – перший президент України» (Збаразька ЦДБ).
- Історичні читання «Михайло Грушевський – історик і будівничий нації» (Зборівська ЦБД).
- Бесіда-інформація «Найвидатніший історик України», попереджувальна довідка «Михайло Грушевський – визначна постать української історії», книжкова виставка «Вірний син свого народу» (Кременецька ЦБД).
- Година спілкування «Михайло Грушевський: життя і діяльність очима потомків», книжкова виставка «Найбільший творець нової історії» (Лановецька ЦБД).
- Історичний екскурс «Жив і творив заради України», огляд книжкової виставки «Михайло Грушевський: історик і будівничий нації» (Монастириська ЦДБ).
- Історична година «В його серці жила Україна», тематична виставка «М.С.Грушевський – хто він?» (Підволочиська ЦБД).
- Перегляд відеофільму «Історія України-Русі», викладка літератури «...Треба боротися за весь український народ...» (Підгаєцька ЦБД).
- Історична година «Борець за незалежність України», бліц-інформація «Михайло Грушевський – хто він?», виставка-портрет «Михайло Грушевський – апостол української ідеї» (Теребовлянська ЦБД).
- Перегляд документального фільму «Михайло Грушевський з циклу «Невідома Україна», інформаційна хвилинка «Михайло Грушевський – історик і будівничий нації», виставка-ім'я «Вчений і історик, лицар визвольної боротьби» (Тернопільська ЦБД).
- Виставка-роздум «Історик і будівничий нації» (Шумська ЦБД).
- Літературна вікторина «Михайло Грушевський», тематична виставка «Велична постать України» (Бібліотека № 3 для дітей Тернопільської міської ЦБС).
- Тематична година інформування «Михайло Грушевський – апостол української ідеї» (Бібліотека №4 для дітей Тернопільської міської ЦБС).

З нагоди відзначення **Дня Європи** та з метою розширення знань користувачів з питань європейської інтеграції, отримання нової інформації про європейські країни в Бучацькій ЦБД відбулося свято «Святкуємо День Європи разом із бібліотекою». У відділі обслуговування дошкільників та учнів 1–4 класів проведено літературну мандрівку «Європа в казках». У міському сквері була організована творча сцена, на якій діти мали можливість заспівати пісню чи розказати вірш мовами жителів Європи. Звучали пісні польською, німецькою, англійською, португальською мовами. На вікнах бібліотеки для дітей жителі міста мали можливість переглянути дитячі малюнки із циклу «Європейські мотиви».

В Козівській ЦДБ проведено Європейський тиждень «День Європи – символ спільних цінностей», в рамках якого відбулись онлайн-подорожі країнами Європи, віртуальна мандрівка «Письменники Європи» та євро вікторини.

Тернопільська центральна бібліотека для дітей міської ЦБС організувала виставку-екскурс «Україна на шляху до Євросоюзу».

До роковин подій на Майдані в Збаразькій та Шумській центральних дитячих бібліотеках відбувся перегляд кінострічки «Зима у вогні: Боротьба України за свободу». Учасники заходу поринули у події, що відбувалися під час Революції Гідності та дізналися історію створення українського документального фільму, знятого Євгеном Афінеєвським. Світова прем'єра кінострічки відбулась 3 вересня 2015 року на Венеційському кінофестивалі, також фільм було показано на головному конкурсі на кінофестивалі в Телларайді, а на міжнародному кінофестивалі у Торонто – отримав Приз глядацької аудиторії за найкращий документальний фільм.

У зв'язку з подіями, які відбуваються на сході України у багатьох центральних бібліотеках для дітей та бібліотеках-філіях сіл області облаштовані куточки пам'яті Героїв Небесної Сотні та воїнам АТО.

До Дня захисника України у Збаразькій центральній бібліотеці для дітей відбулась година мужності «Діти від серця своїм захисникам» та відкриття виставки дитячих малюнків, що повернулися з гарячих точок подій на Сході України.

2016 рік проголошений Папою Римським Франциском – Святим Роком Милосердя. З цієї нагоди у Бучацькій ЦБД діяла книжкова виставка: «Життя потребує милосердя». Увазі читачів було запропоновано книги: Бруно Ферреро, Каліни Ватаманюк, Гарафіни Маковей, Валентини Семеняк-Штангей та ін. До даної книжкової виставки звернулось 57 користувачів, які взяли 72 книги.

Краєзнавча діяльність. Народознавство

Немає в людини місця дорожчого, ніж те, де вона народилася, землі, на якій зросла. Кожна нація має свої звичаї, що народжувалися впродовж багатьох століть і освячені віками. Особливе місце у діяльності бібліотек області посідає популяризація інформації з питань краєзнавства.

З цією метою у Бучацькій ЦБД оформлена постійно-діюча краєзнавча виставка «Бучач – перлина Тернопілля», звернувшись до якої користувачі дізнаються про історичне минуле краю, його сучасників, літераторів, художників, митців. Пізнавальними для користувачів-дітей були такі заходи: краєзнавчий екскурс «Мое місто – частинка Батьківщини», краєзнавча подорож «Місто, в якому маю щастя жити», екологічна подорож «Ми мандруєм рідним краєм і природу зберігаєм».

Краєзнавство є своєрідним містком, який поєднує покоління минулі з поколіннями сьогоденними й майбутніми. Цей зв'язок минулого із сучасним вдало відтворила бібліотекар Оксана Чайківська бібліотеки-філії сіл Доброполе та Матеушівка Бучацького району, яка збрала та систематизувала матеріали про їх історію та завдяки спонсорським коштам видала книгу «Доброполе і Матеушівка: історія та сучасність», присвячену 300-річчю з часу заснування села Доброполе і 205-річчю с. Матеушівка.

У Шумській ЦБД проведено історико-краєзнавчу мандрівку «Тобі розкаже сива давнина, як край мій жив, борюся, розквітав», етнографічну гру «Дивосвіт рідних оберегів», народознавче свято «Обереги – символи любові й незрадливості», розгорнуто книжково-ілюстративну виставку «Це край де ти живеш». Вже декілька років поспіль читачі бібліотеки беруть активну участь та займають призові місця у

щорічному районному літературному конкурсі «Самчукова криниця» присвяченому дню народження українського письменника Уласа Самчука.

Про **Іванну Блажкевич** ходили легенди і за її життя, і після нього. Вона залишила по собі цікаву літературну спадщину і світлу пам'ять серед галичан. А надто серед жителів села Денисова на Козівщині, де жила, творила, брала активну участь у громадському та культурному житті краю.

До 130-річчя ювілярки в бібліотеках області відбулися:

- Літературно-краснавча мандрівка «Буду людям помагати Україну будувати» (Бучацька ЦБД).
- Подорож по творчості «Коли душа сховалася в слова» (Борщівська ЦБД).
- Інформгодина «Серце віддане дітям» (Підволочиська ЦБД).
- Літературна мандрівка «Українець я маленький, Україна моя ненька» (Шумська ЦБД).

Під час заходів звучали розповіді про життя та творчість письменниці, декламувались вірші, присвячені Іванні Омелянівні, звучали пісні на слова поетеси.

У березні 2016 року минуло 140 років від дня народження Мирона Михайловича Кордуби, українського історика, нашого земляка, який народився у селі Острів Тернопільського району. Титанічна праця науковця – це зібрана ним бібліографія історії України за 1800-1941рр. Це 55 тисяч анотаційних карточок з книг, часописів, журналів. На превеликий жаль вона до цього часу не вийшла друком у світ. Його іменем у родинному селі названо центральну вулицю і встановлено меморіальну дошку.

З нагоди ювілею відомого краянину в ЗОШ І-ІІІ ст. селища Гусятин відбувся історичний урок «Мирон Кордуба в історії України», який підготували та провели: Гусятинська районна бібліотека для дітей, вчитель історії Стефанів Т.Є., студент-практикант Пенюта В.А., учні 9–А класу. Присутні познайомилися з біографією історика, науковими працями, особовим фондом у Державному архіві Львівської області, переглянули презентацію «Мирон Кордуба – учений з європейським іменем» та книжкову виставку «Сторінками біографії М. Кордуби».

Морально-правове виховання

З давніх часів доброта і милосердя цінувались нашим народом. Милосердя – це вміння співчувати, готовність допомагати людям. У Бучацькій бібліотеці для дітей до дня толерантності відбулось відкриття виставки-діалогу «Толерантність – це ...», а також присутні добирали закінчення до прислів'їв, слухали притчу бібліотекаря про добро і зло, грали у вікторину «З якої казки цей герой?», пригадували казкових персонажів, які робили добрі справи, приносили радість оточуючим.

У Монастириській ЦБД учні 3–5 класів здійснили чарівну подорож «В країну ввічливості та доброти» імпровізованим потягом, де на кожній зупинці проводилися ігри, конкурси, вікторини, загадували загадки. Перша зупинка під назвою «Словник чемної дитини» навчила малечу ввічливості. Друга «Містечко вихованих дітей» – чемної поведінки дитини в навколишньому середовищі за допомогою золотого правила «Ставитися до людей потрібно так, як би ви хотіли, щоб ставилися до вас». На третій зупинці чарівної подорожі пасажери потягу зустрілися з казковими героями Шапокляк та Королевою Чистоти, які демонстрували кожен свою

поведінку. Наступною за маршрутом була станція «Скринька народної мудрості», на якій діти отримали завдання скласти прислів'я з поданих слів. На завершення подорожі бібліотекар подарувала дітям ключ від «Країни Ввічливості та Доброти». Учасники здолали всі перешкоди, пройшли складний шлях, не піддалися на умовляння Шапокляк, витримали екзамен Королеви Чистоти і отримали звання ввічливих, добрих і вихованих.

Міжнародний день захисту дітей – це ще й перший день веселого, теплого літчика і шкільних канікул. Гамірно, весело і багатолюдно цього дня в бібліотеках області. Щоб дівчата відчула справжнє свято, працівники книгозбірень організують цікаві заходи, готують сюрпризи, прикрашають приміщення різнокольоровими кульками.

Літературно-пригодницький квест «У пошуках скарбів» – захоплююча гра, яка напередодні Міжнародного дня захисту дітей принесла активним читачам Козівської бібліотеки для дітей незабутні нові враження. На учасників чекали завдання, які вимагали спритності, швидкості, знань, логіки, тому неабияк зацікавили юних пошуковців і їх наставників. На восьми локаціях (в установах, організаціях, розташованих у центрі Козови), де були агенти, команди за визначений час виконували завдання, отримавши певну кількість балів. Серед завдань були: пантоміма, написання тексту, усі слова, в якому розпочинаються із літери «П», розгадування ребусів, музичні завдання, знання творів Шевченка, загадки на знання музичних інструментів, пошук у каталозі періодичних видань. Крім того, пошуковці повинні були назвати 10 видавництв України, розшифрувати прислів'я по букві алфавіту, знайти по каталозі й енциклопедії розділи, карточки за прізвищем автора, знайти відповідні публікації у підшивці газети, написати твір про популяризацію книг, читання.

Обов'язковою умовою було і те, що на кожній локації має бути спільне фото усієї команди. Після проходження кожною із команд локацій, які розташовувались у Козівській загальноосвітній школі №1, районному будинку культури, приміщенні районної газети «Вільне слово», школі мистецтв, магазині «Пізнайко», «Укрпошти», фініш гри, як і старт, відбувся у районній бібліотеці для дітей. Втомлених і щасливих від пройденого шляху учасників квесту, працівники книгозбірні пригощали смачними канапками та солодощами.

В очікуванні результатів гри учасники команд зі своїми координаторами, пов'язавши синьо-жовті стрічки на руки, провели флешмоб «Діти України». Усі чотири команди-учасниці були нагороджені пам'ятними сувенірами – блокнотами, брелками, а переможці ще й іменними ручками бібліотеки.

В Бучацькій ЦБД в рамках свята на дітей чекали: книжкова виставка «Хай усміхаються діти щодня, доброго ранку, доброго дня», година правознавства «Дитинство – це я і ти», правова хвилина «Подорож країною Закону і Права». В міському сквері відбулась правознавча вікторина «Все – із доброго чи злого – починається з малого», переможці якої отримали призи, а всі учасники поласували солодощами.

Щорічно в Україні з 25 листопада по 10 грудня проводиться **Всеукраїнська акція «16 днів проти насильства»**, яка з 1991 року підтримується міжнародною спільнотою.

В рамках даної акції та Всеукраїнського тижня права у Тернопільській обласній бібліотеці для дітей відбулась відеоконференція «Права людини в сучасному світі». Відео-спілкування проходило за участі найактивніших користувачів Бучацької, Підгаєцької, Шумської та Тернопільської книгозбірень для дітей, а також представників Української Гельсинської спілки з прав людини та Освітнього Дому прав людини (м. Чернігів). Модератором заходу виступила керівник ГО «Інформаційно-правовий центр «Права людини» Олександра Гриньків. Під час заходу спільна робота, онлайн-змагання, цікава та потрібна інформація так захопила учасників, що й після завершення відео-спілкування у бібліотеках точились дискусії та ніхто із учасників не поспішав розходитись.

Інтелектуальний та творчий розвиток особистості, організація дозвілля користувачів

Основним завданням Всеукраїнського тижня дитячого читання є популяризація найкращих надбань української та світової літератури, заохочення дітей до систематичного читання шляхом проведення різноманітних бібліотечних заходів.

Протягом семи днів весняних канікул у бібліотеках області відбулися дивовижні мандрівки, незабутні зустрічі, читання вголос, вікторини, конкурси, ігри і забавлянки для наймолодших, зокрема:

- Виставка малюнків на прочитані книги «Я люблю тебе, Україно!» (Бережанська ЦБД).
- Виставка дитячих малюнків «Ніколи не сумую – читаю і малюю», виставка-загадка «Хто багато читає – той відгадає» (Бучацька ЦБД).
- Літературне лото «Барвистий світ дитячої книги», бесіда-порада «Кожного дня і кожну годину оберігайте всяку пташину», виставка-перегляд «Книги-ювіляри – 2016 року» (Копичинецька міська бібліотека для дітей, Гусятинська ЦБС).
- Літературно-музичне свято «Книжок країна чарівна у гості вас чека вона», конкурс «Літературний ланцюжок», майстер-клас «Дарунок власноруч» (Заліщицька ЦБД).
- Книжкова виставка-перегляд «Книга світ – книга – серцю привіт» (Козівська ЦБД).
- Віртуальна мандрівка «Чарівний світ мистецтва», виставка-відкриття «Прочитай улюблені книги твоїх батьків» (Теребовлянська ЦБД).
- Гра-тренінг «Книга створює людину», виставка-реклама «Дивовижне поруч» (Тернопільська районна бібліотека для дітей).
- Театралізоване дійство «Мої друзі – книги», гра-вікторина «Дивовижні світи дитячої енциклопедії», книжково-ілюстративна виставка «Стежками премудрих книжок» (Кременецька ЦБД).
- Історична мандрівка «Я мудрість – бо я книга» (Почаївська міська бібліотека для дітей, Кременецька ЦБС).

- Літературні жмурки «Знайди героя казки», прес-агенція «Тет-а-тет з журналом та газетою» (Підволочиська ЦБД).
- конкурс на кращий щоденник читання (Скалатська міська бібліотека для дітей, Підволочиська ЦБС).
- виставка «Книжковий дрес-код» (кращі книги року за версією укр. всесвітньовідомого радіо «Бі-Бі-Сі») (Тернопільська міська центральна бібліотека для дітей) та багато інших.

В рамках проголошеного **Року англійської мови в Україні** працівники Бучацької районної бібліотеки для дітей прийняли естафету від бібліотекарів України, учасників проекту «Display – кросинг» молодіжної секції УБА з облаштування виставки-імпульсу «Книжковий Біг-Бен» з елементами інсталяції. «Книжковий Біг-Бен» оформлено у вигляді вежі Біг-Бен, яка є символом Англії та всього англійського, і складається із трьох розділів, кожен з яких своїм змістом несе основну ідею виставки «Для того, щоб пізнати світ – вивчай англійську!». Перший розділ «Do you speak English?» був представлений багатотомною енциклопедією «The golden home and high school», словниками, довідниками. Книги даного розділу знайомлять з нормами мови, застерігають від неправильного вживання слів, їхніх граматичних форм, вимови, розширюють пізнання, збагачують словниковий запас. Друга полиця відкрила світ книг, які варто читати мовою оригіналу (художня література англійською). Адже переклад ніколи не передасть повною мірою того, що вклав у цей твір автор. Третій розділ мав назву «Мова, що стирає кордони». «Книжковий Біг-Бен» спонукав користувачів бібліотеки до більш глибокого вивчення англійської, щоб стати успішним.

Літературна година «Під зорею Франкового слова» приурочена 160 - річниці від дня народження каменяра, що відбувалась у Бучацькій ЦБД зібрала багато шанувальників його творчості. На святі звучали поезія Франка та пісні на його слова. Особливо учасників зворушила розповідь про І. Франка як казкаря, автора відомих дитячих творів «Малий Мирон», «Олівець», «Під оборогом», «Грицева шкільна наука». Роль малого допитливого Івана Франка зіграв Віталік Чинчак. Франкові пісні не залишили байдужим жодного слухача заходу. Цікавою для учасників заходу була інсценізація ніжних стосунків Франка і його коханих панянок Ольги Рожкевич, Юзефи Дзвонковської та Целіни Зигмунтовської – тричі йому «являлася любов...». На завершення літературної години на слова Франка прозвучала пісня у виконанні квартету учасників Союзу Українок.

До ювілею Каменяра Збараською центральною дитячою бібліотекою спільно з відділом інформаційних технологій та автоматизованих бібліотечних процесів підготовлено віртуальну виставку «Любив Франко дітей без міри, до них мав серце добре й щире» (<http://www.youtube.com/watch?v=qneodYaR70>).

З настанням літа, а отже і літніх канікул, життя бібліотеки вибухає новими фарбами – розпочинаються **Літні читання**, які передбачають проведення різноманітних дозвіллевих заходів для дітей: віртуальні подорожі, екскурсії, інтелектуально-пізнавальні ігри, літературні вікторини, брейн-ринги, пізнавальні розваги, відеоперегляди, дитячий мульткінозал, мистецькі лото, знайомства з книжковими і періодичними новинками, проведення Днів бібліотеки на вулицях та у відпочинкових зонах міста.

З метою організації дозвілля дітей влітку, а також заохочення їх до читання Збаразькою ЦБД проводились літні читання під гаслом «З книгою на канікулах сумувати ніколи», які включали: виставку-свято «Літо, книга, друзі – я!», тематичну полицю «Цвітуть, як квіти України діти», книжкову виставку «Ми хочемо, щоб ваше літо було книгами зігрите», мульт-салон «Права дітей в мультфільмах», поетичну хвилинку «Моя країна – Україна», прес-калейдоскоп «Журнальна веселка», поетичну мережку «Літні промінці на книжковій полиці», літературну годину «Народжений на берегах Десни» (до 75-річчя Василя Чухліба), огляд літератури «Скарби таємниць книжкових полиць», геральдичну подорож «Кольори, що дарують надію», літературно-поетичний вернісаж «Улюблена Богом перлина, для всіх українців одна, козацька моя Україна, хлібів золотих сторона» (до Дня Незалежності України), огляд літератури «Казковими стежками», віртуальну виставку «Любив Франко дітей без міри, до них мав серце добре й щире», бесіди «Ми всі родом з України» та «Сини твої, Україно».

Козівська ЦБД для дітей запросила своїх читачів на **казкову вікторину «У казки на гостинах»**. Чарівний настрій запанував у залі як тільки почали заходити учасники заходу, адже кожен із них був не просто святково одягнений, а представляв певного казкового героя. Незважаючи на вік дітей, від 7 до 14 років, така форма заходу сподобалась усім, тому що конкурс був насичений різноманітними цікавими завданнями. Розпочалась вікторина із конкурсу для капітанів «Казкові тести», де вже досить солідні «дорослі діти» повинні були поринути у дитинство, щоб пригадати, у якому «супермаркеті» дід придбав Козу Дерезу і чи насправді Царівна-Жаба покинула Івана Царевича, бо він не захотів придбати їй нову сукню. Після цього команди усі разом відгадували телеграми надіслані казковими героями. А далі було ще цікавіше – адже, щоб відгадати казку і заробити солодкий бал, її потрібно було і намалювати, і вирізати ножицями, і показати пантоміму... Коли дійшла черга до останнього конкурсу, тут відкрилась інтрига дрес-коду святкової вікторини, адже команди повинні були придумати власну казку за участю казкових героїв, яких вони представляли. Спочатку в очах засвітилось здивування, адже це були герої із різних казок і як їх поєднати в одну, здвалося неймовірним. Та команди відразу жваво приступили до цього завдання і, як виявилось, це був найцікавіший конкурс. Казки «Чари Баби-Яги» і «Королівський півник» у виконанні юних акторів були цікавими, веселими, креативними і захоплюючими. Кожен із учасників проявив себе справжнім талановитим актором – Сергій Солтис, Яна Іваницька, Юля Іваницька, Марта Івашків, Ангеліна Литвинчук, Давид Литвинчук, Люся Полянін, Аліна Гардіяс, Катя Крих, Зоряна Кіт.

Театралізоване дійство «Спокуси книжкового літа» відбулося в Гусятинській районній бібліотеці для дітей, яке проходило за сприяння канадського благодійного фонду «Світ дітей». У святі взяли участь: представник фонду у Гусятинському районі Інна Сирник та начальник відділу культури і туризму райдержадміністрації Роман Сагайдак. До свята благодійники придбали для користувачів дитячої бібліотеки 418 екземплярів книг на суму 15 тисяч гривень

Вирішити проблему тимчасової зайнятості дітей у містечку Гусятин допомагає «**Бібліоняня**». Ця нова бібліотечна послуга, що діє при Гусятинській центральній бібліотеці для дітей, дає можливість зайняти корисною справою дитину, а батькам – вільний час для вирішення власних термінових питань.

У Шумській ЦБД для прихильників та любителів Інтернету проводились віртуальні подорожі, Інтренет-години: «Сім чудес світу», «Канікули в Інтернеті – цікаве для допитливих», «Цікаві явища Всесвіту», «Літо під WWW – парасолькою», відео-урок «Твій друг дорожній рух».

В Збаразькій бібліотеці працює **гурток «Юні друзі книги»**, для учнів молодшого шкільного віку, де діти дізнаються про історію виникнення писемності, про те як виникла книга, як її створюють зараз, як побудована книга, та як слід з нею поводитися, займаються ремонтом книг. В рамках **засідання клубу «Спілкування»** (для учнів 5–9 класів) проведено: відео-подорож у минуле «Ти одна і неподільна, Україно моя вільна, відеоперегляд «Зима у вогні», екологічну подорож «Заповідними місцями Тернопільщини», годину народознавства «Сяйво Великодньої писанки», бесіду «М.С.Грушевський – перший президент України», огляд літератури «Україна – територія гідності», бесіду «Славні хлопці – запорожці», годину цікавих повідомлень «Екстремальний спорт: задоволення чи небезпека».

Розвинути та реалізувати свої творчі здібності відвідувачі бібліотек мають нагоду під час проведення різного роду майстер-класів. Зокрема, напередодні Дня святого Валентина у Козівській ЦДБ пройшов майстер-клас по виготовленню «валентинок» у вигляді паперових сердечок. Складаючи з паперу ці дивовижні символи, учасники навчилися ще одному з видів техніки – орігамі. Готові сердечка в День св. Валентина діти дарували своїм близьким, демонструючи їм свою любов, адже найприємніший подарунок – це власноруч зроблене диво. З нагоди 8 березня проходив майстер-клас із виготовлення весняних квітів з бісеру, який провели керівники гуртків Козівського дитячого парку «Лісова пісня» для учнів 2–4 класів. Нанизуючи бісеринку до бісеринки, пелюсточку до пелюсточка, листочок до листочка з допомогою керівників діти поступово виготовили весняні квіточки з бісеру, які їх мами, сестрички чи бабусі отримають на свято.

Трохи пофантазувавши, з допомогою пластиліну, можна створити різні вироби. Саме таким захопленням у вільний від навчання час і займається смілива дівчинка, учасниця програми спонсорської допомоги «Chalice» читачка Козівської районної бібліотеки для дітей, учениця 3-А класу Катруся Крих. У читальному залі бібліотеки викладено «творчу галявину» з робіт талановитої дівчинки під назвою «Пластилінові фантазії». Тут відвідувачі бібліотеки зустрінуть слоненя, колобка, метелика, бджілку, равлика, а також побачать різноманітні квіти та аплікації. Особливо захоплює філігранно тонка робота дівчинки, щодо створення найдрібніших деталей кожної міні-скульптури. Вправні рученята маленької майстрині створюють справжні дива.

Важливою складовою роботи бібліотеки є **реклама її діяльності**, яка відіграє важливу роль у формуванні іміджу книгозбірні, інформуванні про нові послуги та залученню потенційних користувачів до бібліотеки.

З метою популяризації книги, читання і бібліотеки та з нагоди Всеукраїнського дня бібліотек 30 вересня 2016 року в Бучацькій центральній районній та дитячій бібліотеках відбувся **День відкритих дверей «Бібліотека відома і невідома»**. Програма заходів включала: книжковий фрї-маркет «Не можеш купити – прийди і візьми! Все найновіше і найцікавіше!» (Новинки сучасної української та світової художньої літератури, світові бестселери), інформ-турне сайтами сучасних письменників «Розсіяні по континентах», бліц-екскурсія «Сучасна бібліотека –

сучасному користувачу», презентація виставки «Світ барвистої книги: ілюстрації у дитячій літературі», майстер-клас із монотипії, акварельного та фактурного живопису «Креативна скринька», яку провів бучацький художник Роман Лесів, вулична акція «Поезія об'єднує!», під час якої всі бажаючі, в т.ч. перехожі могли стати до вуличного мікрофона і прочитати улюблені поетичні твори, конкурс-вікторина «Найкращий книгоман сучасності», віртуальна подорож «З книгою навколо Землі».

Цьогоріч було створено блог Кременецької ЦБС, на сторінках якого оперативно викладається вся найновіша інформація про роботу бібліотеки. До уваги користувачів блогу історії створення бібліотек, інформація про виникнення сіл та звідки пішли їх назви. На сторінці «Бібліотечне асорті» можна переглянути фотографії проведення різноманітних масових заходів у бібліотеках. Головна сторінка блогу знайомить з найактуальнішими новинами та оголошеннями про той чи інший захід, який буде чи було проведено у бібліотеках. У розділі «Методичний вісник» висвітлюються матеріали проведених семінарів, практикумів, нарад для бібліотекарів району із фото.

Тернопільська центральна бібліотека для дітей міської ЦБС у звітному році підготувала і видала буклет «Центральна дитяча бібліотека – бібліотека сімейного читання та родинного спілкування» та флаєри «Бібліотек@ – світ нових можливостей», «Центральна дитяча бібліотека запрошує на фестиваль».

На сторінках районних газет протягом минулого року було надруковано близько 100 публікацій про діяльність центральних районних та міських бібліотек для дітей. Беззаперечним цьогорічним лідером серед висвітлення своєї роботи у періодиці є Козівська центральна бібліотека для дітей – 53 статті у районній газеті «Вільне слово».

Реклама органічно ввійшла в діяльність кожної бібліотеки, її користувачів та віддзеркалює не тільки інформаційні ресурси, але й можливості, технології, а також безпосередньо створює імідж бібліотечній установі та її працівникам.

III. Науково-методична діяльність

1. Методична діяльність в Обласній бібліотеці для дітей

Станом на 1.01.2017 року в області функціонує 32 бібліотеки для дітей: обласна бібліотека для дітей, 13 центральних районних бібліотек для дітей та 16 міських бібліотек для дітей, 2 центральних бібліотеки для дітей ОТГ. Крім того, на базі Тербовлянської районної бібліотеки для дітей створено Тербовлянську центральну міську публічно-шкільну бібліотеку Тербовлянської ОТГ. Також, в області функціонує 777 сільських бібліотек, які обслуговують дітей. У порівнянні з 2015 роком мережа сільських бібліотек скоротилася на 22 бібліотеки.

Методична діяльність Тернопільської обласної бібліотеки для дітей у 2016 році була спрямована на удосконалення діяльності бібліотек області, що обслуговують дітей, дослідження різних аспектів діяльності книгозбірень, проведення соціологічних досліджень, організацію безперервної освіти фахівців бібліотек області, надання консультативно-методичної та практичної допомоги бібліотекам у новостворених територіальних громадах.

З цією метою на базі ТОБД було проведено ряд навчальних заходів, зокрема:

• Про децентралізацію, реорганізацію та активну бібліотечну позицію йшлося під час **семінару-практикуму для завідуючих центральними районними та міськими бібліотеками для дітей «Бібліотека для дітей в умовах децентралізації влади: нові можливості, нові ідеї, нова якість обслуговування»**, який відбувся 26 жовтня у стінах Тернопільської обласної бібліотеки для дітей. Серед запрошених гостей були представники влади – заступник начальника управління культури облдержадміністрації Марія Гудима, директор офісу реформ у Тернопільській області Віктор Литвинчук, а також директор Тернопільської обласної бібліотеки для молоді Леся Гук.

Виступ директора Тернопільської обласної бібліотеки для дітей Надії Новіцької був присвячений нормативно-правовому регулюванню у сфері діяльності бібліотек. Зокрема, особливу увагу було звернено на зміни до Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» та Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». Надія Семенівна наголосила, що на сьогодні, вагомим чинником розвитку бібліотеки залишається соціальне партнерство і закликала колег до активної співпраці.

Про те, як зацікавити навіть найвибагливішого читача і тим самим врятувати хитке становище бібліотек учасникам семінару розповіла директор Тернопільської обласної бібліотеки для молоді Леся Гук в ході виступу «Навчальні послуги у бібліотеці: нові можливості для розвитку громади».

З «Особливостями планування і прогнозування діяльності бібліотеки на 2017 рік» учасників семінару ознайомила заступник директора з наукової роботи Надія Чайківська. Методичні поради щодо «Надання якісних бібліотечних послуг в умовах новостворених територіальних громад» представила завідувач науково-методичного відділу Тернопільської обласної бібліотеки для дітей Тетяна Хованець.

Крім того, учасників семінару ознайомлено з найпопулярнішими бібліотечними блогами та секретами якісного комплектування книжкового фонду.

З добрими новинами і подарунками для найталановитіших дітей Тернопільщини на семінар завітав директор видавництва «Навчальна книга – Богдан» Богдан Будний. За його спонсорської підтримки відбулось нагородження учасників Всеукраїнського конкурсу дитячої творчості «Мрії про Україну: дитячий погляд». Нагороди та грамоти від Тернопільської обласної бібліотеки для дітей і видавництва «Навчальна книга – Богдан» для переможців обласного етапу конкурсу було передано керівникам районних книгозбірень.

Підсумовуючи усе сказане і почуте, учасники семінару дійшли спільного висновку: бібліотеки повинні існувати і розвиватись, незалежно від того, які зміни і перетворення переживає суспільство в той чи інший момент. Лише завдяки професійному досвіду та активному діалогу бібліотекарів з представниками територіальних громад, книгозбірні зможуть зберегти статус соціально-інформаційних і культурних осередків місцевої спільноти.

Ефективною формою навчання для сільських бібліотекарів області стали **заняття у «Школі сучасного бібліотекаря»** на тему **«Формуємо націю читачів: сучасні методики та технології бібліотечної роботи»**, в якому загалом взяли участь 42 працівники (три групи) сільських бібліотек Бучацької, Козівської, Тербовлянської, Тернопільської районних ЦБС та Тернопільської міської ЦБС для дітей. Навчальний план включав наступні теми: «Бібліотека – центр громадського життя і культурного

спілкування», «Масова робота в бібліотеці як реклама книгозбірні», «Бібліографічна діяльність як важлива складова іміджу бібліотеки», Бібліотека і юний читач: спілкування, взаємодія, співпраця», «Організація розвитку та дозвілля найменших читачів бібліотеки», «Соціальні мережі як платформа для висвітлення діяльності бібліотеки». Під час роботи Школи учасники вивчали регламентуючі документи бібліотеки, положення, інструкції, обговорювали основні напрямки діяльності бібліотек, що обслуговують дітей, систему обслуговування користувачів, роботу з фондами і каталогами та особливості розвитку бібліотеки в умовах децентралізації.

Протягом звітного року свій фаховий рівень підвищували і бібліотекарі Обласної бібліотеки для дітей, беручи участь у таких заходах:

- **Міжнародна науково-практична конференція «Читання у соціокультурному просторі дитинства: діапазон можливостей і партнерства»**, яка проходила 5–6 квітня 2016 року в Національній бібліотеці України для дітей. **На конференції обговорювались наступні питання:** соціокультурний процес розвитку читання в країні, підтримка і розвиток читання через систему соціального партнерства, мережа спеціалізованих бібліотек для дітей – основа бібліотечно-інформаційного обслуговування дитячого населення України. Тернопільську обласну бібліотеку для дітей представляла Новіцька Н. С.

- **Всеукраїнська науково-практична конференція директорів обласних бібліотек для дітей «Цивілізаційні ідеї Івана Франка й сучасні виклики перед Україною і українством. Бібліотечна реальність»**, яка проходила 4–6 жовтня 2016 року на базі Вінницької обласної бібліотеки для дітей ім. І.Франка. Під час роботи конференції розглядались наступні питання: перспективи надання якісних бібліотечних послуг в умовах новостворених бібліотечних громад; налагодження соціальної комунікації між соціокультурними інститутами; соціальне партнерство як візитна картка сучасної бібліотеки для дітей; сучасні інструменти залучення і використання позабюджетних коштів для виконання статутних зобов'язань бібліотечних закладів. З презентацією виступила директор ОБД Новіцька Н. С.

- **Проблемно-цільове навчання «Спеціалізовані бібліотеки України для дітей у контексті реформування»**, з 16 по 20 травня 2016 р. на базі Національної бібліотеки України для дітей. Учасниками розглядався спектр актуальних питань бібліотечної галузі, серед яких: нормативно-правові документи, що регламентують діяльність бібліотек для дітей: зміни та доповнення, законодавче врегулювання проблем місцевого самоврядування, регіональні заходи з питань формування об'єднаних територіальних громад, бібліотеки у соціокультурному просторі: партнерство та дієва співпраця, співпраця дитячої бібліотеки та книжкових видавництв, маркетингова орієнтація бібліотечно-інформаційної діяльності, фактори впливу на промоцію книги та читання у дитячій бібліотеці, формування медійно-інформаційної грамотності у сучасному суспільстві, критичне мислення як запорука «здорового» засвоєння інформації. Участь у навчанні прийняла заступник директора ОБД з наукової роботи Чайківська Н. А.

- **Обмін досвідом із бібліотекарями Хмельницької обласної бібліотеки для дітей.** З метою вивчення досвіду роботи колег, 2 червня 2016 року, завідувачі відділами ТОБД вирушили до Хмельницької обласної бібліотеки для дітей. Професійне спілкування бібліотекарів двох областей сприяло глибшому

ознайомленню із інноваційними бібліотечними сервісами та послугами, обміну досвідом між колегами та започаткуванню професійних зв'язків із перспективою подальшої співпраці.

- **Круглий стіл «Бібліотеки для дітей в контексті адміністративної реформи»**, в якому взяли участь директор бібліотеки Надія Новіцька та завідувачка методичного відділу, відбувся 28–29 вересня на базі Івано-Франківської обласної бібліотеки для дітей. Обговорювались актуальні питання діяльності бібліотек в умовах децентралізації, перспективи розвитку та виклики, які постали сьогодні перед бібліотечними закладами, участь у заході взяли директор Офісу реформ Івано-Франківської ОДА Руслан Панасюк та начальник управління культури, національностей та релігій Івано-Франківської ОДА Володимир Федорак. Найбільш гострими питаннями, які потребують першочергового вирішення, учасники круглого столу назвали процедуру передачі бібліотек громадам, систему фінансування закладів, джерела поповнення бібліотечних фондів, методичне забезпечення працівників. Оскільки відповідні законодавчі акти, які мають це врегулювати, на сьогодні відсутні, стоїть питання про якнайшвидше їх прийняття.

- **Стратегічна сесія по формуванню стратегії модернізації бібліотечної системи Тернопільської області** 22 листопада на базі Тернопільської обласної бібліотеки для молоді, формат обговорення по методиці «Світове кафе». План стратегії включав: внутрішній аналіз – SWOT, аналіз зовнішнього середовища у форматі PESTEL та шляхи вирішення найважливіших проблем, які стоять перед бібліотеками області. У сесії взяли участь директор бібліотеки, заступник директора та 5 бібліотекарів ТОБД);

- **Звітно-виборча конференція Української асоціації працівників бібліотек для дітей** на базі Київської обласної бібліотеки для дітей. На звітно-виборчій конференції обрано новий керівний склад Асоціації, також учасники зібрання обговорили професійні питання та актуальні проблеми діяльності бібліотек для дітей та визначили основні напрями у роботі Асоціації на наступний період. В обговоренні взяла участь директор Тернопільської ОБД Надія Новіцька.

- **Семінар «Дитяча бібліотека: простір, місце, сенс»** проходив 1 грудня на базі Львівської обласної бібліотеки для дітей, де розглядалися наступні питання: що таке сучасна, креативна бібліотека, які унікальні пропозиції вона може запропонувати потенційним та існуючим читачам. Тернопільську ОБД представляла завідувач науково-методичного відділу Тетяна Хованець, яка виступила із темою «Інноваційна творчість бібліотекарів у контексті соціокультурної діяльності».

Обласна бібліотека для дітей організувала проведення на Тернопільщині:

- **Обласного етапу Всеукраїнського конкурсу «Книгоманія – 2016»**, який визначив переможців від Тернопільської області для участі у фестивалі дитячого читання «Книгоманія», який проходить щорічно у м. Львові, за участі дітей-лідерів читання зі всієї України. Конкурс проводиться спільно з Громадською організацією «Форум видавців» та бібліотеками для дітей. У 2016 році переможцями обласного етапу Всеукраїнського конкурсу стали учні:

1. Петрик Каміла, учениця 6 класу Великогаївської ЗОШ I–III ступенів;
2. Хемій Тетяна, учениця 7 класу Великогаївської ЗОШ I–III ступенів.

• **Обласного етапу Всеукраїнського конкурсу дитячої творчості «Мрії про Україну: дитячий погляд»**

З 1 березня по 28 червня в усіх спеціалізованих бібліотеках для дітей України проходив I тур Всеукраїнського конкурсу дитячої творчості «Мрії про Україну: дитячий погляд», організований Фондом Миколи Томенка «Рідна країна» та Національною бібліотекою України для дітей.

Від учасників конкурсу до Тернопільської обласної бібліотеки для дітей надійшло 76 конкурсних матеріалів від 50 учасників (у номінації «Поетичні твори» – 30 конкурсних робіт, «Прозові твори» – 12, «Малюнки» – 34), серед яких обрано по 3 переможці у кожній номінації і віковій категорії.

Усі конкурсанти, читачі районних, міських бібліотек для дітей та сільських бібліотек-філій області, у своїх роботах висловили любов до України, до рідного краю, передавши через перо та яскраві фарби свої емоції. У творчих роботах – поезії, прозі, малюнках, діти мріють про мир в Україні, хочуть її бачити вільною, процвітаючою, «де чути сміх і радість звідусіль», «здоровою щоб нація була», «і де цінують розум й глибину душі».

Обласне журі підвело підсумки I туру і визначило 14 переможців, роботи яких були направлені до Національної бібліотеки України для дітей для участі у II Всеукраїнському турі конкурсу. Нагородження переможців обласного етапу відбулося під час семінару-практикуму для завідуючих центральними районними бібліотеками для дітей. Також, переможці I етапу отримали подяки за участь від Національної бібліотеки України для дітей та Фонду Миколи Томенка «Рідна країна». На жаль, жодна із робіт учасників Тернопільської області не зайняла призового місця у другому турі конкурсу.

**Видавнича діяльність Науково-методичного відділу
Обласної бібліотеки для дітей**

1. **Бібліотеки для дітей Тернопільщини: рік 2015 : аналіт. – стат. огляд /** Терноп. обл. б-ка для дітей, наук.-метод. від.; підгот. Т.В.Хованець. – Тернопіль, 2016.– 28 с.

Щорічний аналітично – статистичний огляд «Бібліотеки для дітей Тернопільщини: рік 2014» підготовлено на основі статистичних та інформаційних звітів бібліотек для дітей, що дає можливість отримати інформацію про стан, проблеми та перспективи розвитку книгозбірень області, які обслуговують дітей. Матеріали, викладені в огляді, будуть корисними для керівників установ, працівників місцевої влади та управління культури.

2. **Підволочиська бібліотека для дітей: історія та сучасність : до 70-річчя створення Підволочиської центральної бібліотеки для дітей : інформ. бюл. з досвіду роботи /** Підволочиська центр. б-ка для дітей, О. М. Лукасевич; Терноп. обл. б-ка для дітей, Т. В. Хованець. –Тернопіль, 2016. – 15 с.– (Бібліотеки-ювіляри).

Видання містить матеріали про створення, роботу та досягнення Підволочиської центральної бібліотеки для дітей, яка святкує своє 70-річчя.

3. **Плакаємо патріотів змалечку** : методико-бібліографічні матеріали / Терноп. обл. б-ка для дітей, наук.-метод. від., інформ.-бібліогр. від.; уклад. Т. В. Хованець, Л. Р. Ігнатюк .– Тернопіль, 2016 .– 15 с.

У даному виданні бібліотекарі та організатори дитячого читання знайдуть методичні рекомендації та список рекомендованої літератури щодо організації заходів національно-патріотичного спрямування для дітей.

4. **Нестихаюча пісня волинського лісу** : до 105-річчя написання драми-феєрії «Лісова пісня» Лесі Українки та до 145-річчя від дня народження поетеси : методичні поради по роботі з книгою / Терноп. обл. б-ка для дітей, наук.-метод. від.; уклад. Т. В. Хованець.– Тернопіль, 2016.– 39 с.– (Книги-ювіляри).

Методичні поради присвячені 105-річчю написання драми-феєрії «Лісова пісня» Лесі Українки та до 145-річчя від дня народження поетеси. Матеріал включає вступну статтю про життєвий та творчий шлях письменниці, розкриваються різні аспекти оригінальності «Лісової пісні» як шедевру української драматургії, цікаві факти пов'язані із драмою, думки відомих людей про творчість поетеси, а також подаються розробки масових заходів (літературної вікторини та сценарій літературного вечора).

Адресовані працівникам бібліотек для дітей, педагогам, широкому загалу читачів.

Методична робота в центральних бібліотеках для дітей області

Методична діяльність центральних районних бібліотек для дітей у 2016 році включала такі напрямки, як аналізування діяльності сільських бібліотек по роботі з дитячим населенням, впровадження інновацій, допомога бібліотекарям в популяризації дитячої літератури, робота з довідково-бібліографічним апаратом бібліотеки, організація та проведення Тижня дитячого читання, Літніх читань для дітей. Протягом року працівниками районних бібліотек для дітей здійснено 186 виїздів (у т.ч. 31 комплексний) у бібліотеки-філії області.

В наш час вимоги до професії бібліотекаря швидко змінюються і ускладнюються. Тому, найбільш пріоритетним напрямом залишається **підвищення кваліфікації бібліотекарів**. У 2016 році для підвищення фахового рівня сільських бібліотекарів проведено 24 районних семінари та семінари-практикуми за темами:

- ✓ «Роль бібліотеки у розвитку національної свідомості», «Сучасний бібліотечний простір: вплив на внутрішній світ і поведінку дитини» (Кременецька ЦБД);
- ✓ «Духовно-моральне виховання читачів у бібліотеці», «Стратегія формування, використання та збереження книжкового фонду» (Підволочиська ЦБД);
- ✓ «Розвиток сімейного читання, як один із аспектів формування майбутнього читача» (Монастириська ЦБД);
- ✓ «Українська книга в дитячому читанні» (Бучацька ЦБД);
- ✓ «Сучасні технології залучення до читання», «Бібліотека: особливості національно-патріотичного виховання сьогодення» (Козівська ЦДБ);

- ✓ «Дитяче читання – основа задоволення освітніх, соціокультурних потреб дитини», «Бібліотекар і читач: взаєморозуміння та співпраця» (Гусятинська ЦБД);
- ✓ «Красназнавча робота бібліотеки як складова національно-патріотичного виховання дітей та юнацтва» (Збаразька ЦБД);
- ✓ «Бібліотека і користувач: формування якісного читання» (Шумська ЦБД);
- ✓ «Екологічне виховання – пріоритетний напрямок діяльності бібліотек» (Лановецька ЦБД);
- ✓ «Програмно-проектна діяльність бібліотек для дітей» (Тернопільська центральна бібліотека для дітей міської ЦБС).

З метою комплексного і тематичного вивчення та надання методичної і практичної допомоги бібліотекам-філіям з різних напрямків роботи та з реалізації ними державних і районних програм Бучацькою центральною бібліотекою для дітей надано 35 практичних консультацій (групових – 2, індивідуальних – 33). Здійснено стажування 2-х новопризначених працівників – бібліотекарів бібліотек-філій району.

Заступник директора Гусятинської ЦБС по роботі з дітьми Надія Пенюта щомісячно проводить огляди спеціальної преси «Бібліотечні новинки», години інформації «На замітку бібліотекарю». Крім того, для бібліотекарів Гусятинської ЦБС відбувся практикум на тему «Нетрадиційні форми і методи роботи з читачами-дітьми», стажування «Нові вимоги в індивідуальній роботі з читачами-дітьми», методичні дні «Увага! Новинки!» (огляд журналів «Світ дитячих бібліотек», «Бібліотечна планета», «Бібліотечний вісник», «Українська культура»), майстер-класи «Будьте креативні». Працівники бібліотеки взяли участь у круглому столі до Всеукраїнського дня бібліотек «У майбутнє з бібліотекою».

У Козівській ЦДБ постійно поповнювались новими матеріалами тематичні папки: «До уваги працівників бібліотек», «Методичні поради бібліотечним працівникам», надавались методичні поради, рекомендації в організації та проведенні масових заходів. Вивчено і узагальнено досвід роботи бібліотек-філій «Канікули з книгою – 2016!» (літні читання); «Добрий день книжковий тиждень» (Тиждень дитячого читання).

У Борщівському районі практикують проведення виїзних творчих лабораторій, одна з яких «Духовний світ та читацькі запити дітей та молоді» відбулася на базі бібліотеки-філії с.Кривче. Під час заходу надавались консультації з наступних питань: «Бібліотеки, дошкільні та шкільні заклади: шляхи взаємодії», «Робота з дітьми: єдність у різноманітті», «Сучасний учень у селі: задоволення його запитів у бібліотеці». Колеги ділились досвідом співпраці з дитячими садочками, школами та органами місцевого самоврядування.

Працівники Зборівської ЦБД проводили методичні дні «Бібліотека – центр духовного та культурного спілкування користувачів», «Ініціатива і творчість бібліотекаря – запорука ефективного функціонування бібліотеки», організовано годину творчих знахідок з власного досвіду роботи «Ігрові форми масової роботи з читачами-дітьми», день професійного спілкування «Організація роботи сільської бібліотеки: обмін досвідом».

Заліщицька ЦБД провела Школу молодого бібліотекаря «Форми і методи популяризації літератури з питань національно-патріотичного виховання серед читачів-дітей». Також, для фахівців району відбулись методичні дні «Увага!

Бібліоновини», професійні діалоги «Роль книги у сімейному вихованні дітей», години взаємних порад «Наочна форма популяризації літератури», інформаційні виступи «З досвіду роботи».

Майстер-класи «Інноваційні методи діяльності бібліотеки в сучасних умовах», «Створення привабливого інформаційного середовища сучасної сільської бібліотеки», тренінги: «Ресурси та послуги сільської бібліотеки, аспекти оновлення та активізації діяльності», «Основи комп'ютерної грамотності для працівників бібліотек району», творчі лабораторії «Бібліотека – центр краєзнавства» проводились у Збараській, Кременецькій та Монастириській ЦБД.

IV. Довідково-бібліографічна та інформаційна діяльність.

Інформаційно-бібліографічна діяльність Обласної бібліотеки для дітей

Інформаційна та довідково-бібліографічна робота бібліотеки у 2016 році була спрямована на задоволення інформаційних запитів читачів-дітей, зумовлених їх навчальною діяльністю, а також на забезпечення інформаційної підтримки керівників дитячого читання – бібліотекарів, вчителів, вихователів та батьків.

Протягом звітного року працівники інформаційно-бібліографічного відділу склали аналітичний опис статей з періодичних видань і збірників, які отримала бібліотека, на більшість із них були дані анотації.

Продовжувалась робота щодо вдосконалення ДБА бібліотеки, картотеки поповнилися 4 555 новими картками, зокрема: систематична картотека – 1 1973, краєзнавча картотека – 1 050, тематичні картотеки – 1 532.

Проводилося поточне та генеральне редагування картотек, вилучено 873 застарілих картки. Так, цього року було проведено редагування СКС і відкрито 3 рубрики у відділах 26.8 «Географія» рубрики «Країни світу», «Ігри на уроках географії», 63 «Історія. Історичні науки»: «Україна. Росія. Історія стосунків». У краєзнавчій картотеці статей відкрито 14 рубрик: у відділах 71, 72 «Культура і наука. Життя краю» рубрики «Коронація слова», «Обласна премія в галузі культури», «Людина року», «Премія братів Лепких», «Іван климишин» та ін.; у відділі 86 «Релігія» – рубрики «Прощі», «Катедра», у відділі 84 «Художня література» – рубрики «Олег Герман», «Василь Махно» та ін..

Проведено редагування:

- картотеки науково-методичної і педагогічної літератури для вчителів загальноосвітніх шкіл, вихователів, батьків (розділ «Дошкільне виховання»), відкрито 11 рубрик: «Дошкільня зарубіжжя», «Освітні програми в ДНЗ», «Виховуємо обдарованість і творчість», «Заняття з розвитку мовлення» та ін.; розділ «Загальноосвітня школа. Викладання предметів. Географія» - 9 рубрик: «Країни світу», «Україна», «Європа», «Австралія» та ін.

- тематичної картотеки (розділ «Фольклор»), відкрито 4 рубрики: «Казки», «Загадки», «Народні пісні», «Прислів'я та приказки».

- картотеки сценаріїв «Небесній сотні присвячується».

Впродовж 2016 року користувачам бібліотеки було надано 1234 усних довідки, 804 з яких – інформаційно-бібліографічним відділом, 430 – відділами обслуговування. Більшість з них тематичні та бібліографічні, які надавались переважно учням ЗОШ, бібліотечним працівникам, вчителям, вихователям дитячих садочків. Досить змістовними були довідки: «Тернопільський майдан», «Туристичні

ресурси нашого краю», «Статуя Свободи у Нью-Йорку», «Цитати і уривки віршів про патріотизм», «Книги – ювіляри 2016 року», «Діти-аутисти», «Техногенні катастрофи у ХХ столітті», «Наукова оцінка перекладних дитячих енциклопедій» «Винаходи українських дітей-геніїв», «Сучасна дитяча проза» та ін. Для виконання довідок було використано СКС, ККС, методичну картотеку, тематичні картотеки, Інтернет ресурси.

Розвиток Інтернет-технологій – це можливість розширити зону обслуговування за рахунок віддалених користувачів, в результаті чого відбувалося виконання запитів віртуальних користувачів у розділі «**Запитай у бібліографа**» на сайті ОБД, виконано 4 довідки: «Розстановка карток в СКС», «Аналіз пісні «Ми гайдамаки» Осипа Маковея», «Теорія та історія бібліографії літератури для дітей та юнацтва». В ході виконання віртуальної довідки «Про життя і творчість Галини Гордасевич» підготовлено бібліографічний список літератури на запит літературознавця, доктора філологічних наук Сидора Кіралья.

Важливе місце посідає інформаційна робота відділу, яка серед інших форм передбачає різноманітну видавничу діяльність. Впродовж 2016 року **працівниками інформаційно-бібліографічного відділу підготовлено і видано:**

- бібліографічний покажчик «Музеями Тернопілля»;
- бібліографічну довідку «Шевченко і Тернопілля» *(до 170-річчя перебування Тараса Шевченка на Тернопільщині)*;
- інформаційний буклет «Як подружити дитину з книгою»;
- набір пам'яток «Попереджений, отже захищений» *(безпека життєдіяльності)*;
- інформаційний список «Нові надходження з теорії та методики виховання»;
- бібліографічну довідку-пам'ятку «Духовний символ Тернопілля» *(до дня народження Ігоря Герети)*;
- інформаційну довідку «Сучасні письменники зарубіжжя дітям. Нові імена»;
- інформаційні листівки:
 - «Бібліограф рекомендує» *(до Всесвітнього дня книги та авторського права)*;
 - «10 причин навіщо потрібно читати книжки» *(до Тижня дитячого читання)*.
- список літератури до методико-бібліографічних матеріалів «Плекаємо патріотів малечку».

З метою систематичного ознайомлення бібліотекарів з бібліографічною продукцією проводились інформаційні огляди бібліографічних покажчиків Національної бібліотеки України для дітей та огляди видавничої продукції відділу. Працівниками бібліотеки здійснювалася популяризація бібліотечно-бібліографічних знань, зокрема, проводились **бібліотечні уроки «Каталоги і картотеки дитячої бібліотеки», «Всесвіт в абетковому порядку», бесіди по вихованню культури читання «Мистецтво бути читачем», оформлено виставку дитячих енциклопедій «Довідкове бюро Чомусика».**

Окрім бібліотечних занять, працівниками відділу постійно надаються читачам індивідуальні консультації щодо самостійного пошуку інформації за допомогою ДБА.

Впродовж декількох років у відділі ведеться фактографічна **папка–досьє** краєзнавчої тематики **«Про нас пишуть»**, яка поповнюється новими матеріалами.

Систематично надавались інформації на сайт бібліотеки у рубрики **«Про нас пишуть»** (15 публікацій) та **«Видавнича діяльність»**.

Працівниками відділу велась велика пошукова робота з дослідження життя і діяльності відомих митців краю: письменників, драматургів, поетів. Дана інформація висвітлюється в **інтернет-проекті «Літературна карта Тернопілля»** у розділі «Бібліотечні проекти» на сайті ОБД. Впродовж року підготовлено матеріали про 5 персоналій: Ю. Матевощук, Г. Осадко, Р. Росіцький, Н. Фіалко, Т. Гнатович.

Тернопілля – це край багатий на таланти. Важко перелічити імена всіх відомих мистців, зокрема авторів, які писали чи пишуть для дітей. З метою популяризації творчості, підготовлено бібліографічний **огляд літератури на тему «Нові імена в дитячій літературі Тернопілля»**, в якому представлений матеріал про життя та творчість Марії Баліцької, Олега Вітвіцького, Надійки Гербіш та Ірини Дем'янової. Даний огляд був надісланий на сайт НБУ для дітей для участі у проєкті «КЛЮЧ», у розділ «Огляди».

Впродовж року у відділі здійснювалося інформування бібліотекарів області, шкільних бібліотекарів у розділі «Методична допомога з питань бібліографії дитячим бібліотекам області» на сайті ОБД, де пропонувалися і висвітлювалися нові матеріали з питань бібліотечно-бібліографічної грамотності, надавалась інформація бібліотекарям міської бібліотеки для дітей № 4 на тему «Оформлення та наповнення картотек».

Відкрито **сторінку відділу** на сайті ОБД **«Бібліографічна служба інформує»**, де висвітлюється інформація про друковану продукцію, видавничі матеріали Національної бібліотеки України для дітей, Web-уроки, сценарії бібліотечних уроків.

Працівники відділу брали участь у семінарі-практикумі для завідуючих центральними районними і міськими бібліотеками для дітей; заняттях школи сучасного бібліотекаря, де провели консультації на теми: «Бібліографічна діяльність як важлива складова іміджу бібліотеки», «Складання та оформлення бібліографічних записів : аналітичний бібліографічний опис», «Універсальні та службові картотеки: їх оформлення та наповнення».

Підібрано та надіслано друковану продукцію до «Електронної бібліотеки методико-бібліографічних матеріалів Національної бібліотеки України для дітей».

Крім інформаційно-бібліографічного відділу, інформаційне обслуговування читачів проводили також відділи обслуговування. Для більш повного забезпечення користувачів інформацією працівники цих відділів поповнювали наявні та створювали нові тематичні папки, виступали у школах міста з оглядами нових надходжень, проводили заняття з основ інформаційної культури для учнів різних вікових категорій. У відділах обслуговування організовувались виставки нових надходжень, **виставки-дегустації «На журнальному бульварі»** (ВО 5–11 кл.), **«Зупинись на хвилинку – подивись на новинки»** (ВО 1–4 кл.), **прес-калейдоскоп «Що приніс нам листоноша?»** та **журнальну подорож «Корисно, цікаво, важливо»** (ВО 1 – 4 кл.), **«Сторінками періодики»** (ВО 5–11 кл.), проведено огляд **періодики «Знайомтесь, ми новенькі!»** (СМ).

Інформаційно-бібліографічна діяльність в бібліотеках для дітей області

Впродовж 2016 року в бібліотеках області продовжувалась робота щодо вдосконалення ДБА. В систематичні, краєзнавчі картотеки вливались картки на нові надходження, відкривались нові рубрики, персоналії, проводилось поточне та генеральне редагування картотек. Так протягом року були відкриті такі **рубрики і персоналії**: «160 років від дня народження І. Франка», «210 років від дня закладення Кременецького ботанічного саду» (Кременецька ЦРДБ), «Видатний дослідник Великої Волині» – до 80-річчя Г. Чернихівського (Кременецька міська б-ка для дітей), «2016 рік – рік англійської мови в Україні», «170 років з часу перебування Т. Г. Шевченка на Тернопіллі» (Почаївська міська б-ка для дітей), «805 років Збаражжя», «135 років від дня народження М. Підгірянки» (Збаразька ЦДБ), «Святий рік милосердя», «Народжена казкою» – до 110-річчя від дня народження О. Іваненко (Заліщицька ЦРДБ), «Незалежній Україні – 25», «Замки Бережанщини», «Рідна школа» (Бережанська ЦРДБ), «На захисті Вітчизни» (Бучацька ЦДБ), «145 років від дня народження Лесі Українки» (Гусятинська ЦРДБ), «60-річчя П. І. Довгошиї» (Борщівська ЦРДБ), «Моя Україна воскресла» – до Дня Незалежності України, «Конституція – паспорт України» – до Дня Конституції України (Тернопільська ЦРДБ), «55 років від дня народження Я. Лемішки» (Теребовлянська ЦРДБ), «75-ті роковини трагедії Бабиного Яру», «Червоне козацтво ЗУНР», «Острозька Біблія» Івана Федорова» (Тернопільська міська бібліотека №3).

Для більш кращого забезпечення інформаційних потреб користувачів, багато бібліотек області ведуть **тематичні картотеки**: «Підліток у світі права» – на допомогу інформаційно-правовому вихованню, (Тернопільська міська бібліотека №4), «Вчимося писати твори і перекази», «Майстерня умілих ручок», «Християнська етика» (Тернопільська міська бібліотека №3), «Організаторам дозвілля», «На допомогу бібліотекарям» (Заліщицька ЦРДБ), «Для вас, вчителі» (Бережанська ЦРДБ), «Картотека інформацій» (Копичинецька міська ДБ), «Відомі люди краю», «Школа професійної майстерності» (Лановецька ЦРДБ), «Картотека організаційно-дозвіллевої діяльності» (Монастирська ЦДБ).

Впродовж 2016 року користувачам бібліотек області надавались **усні та письмові довідки** на різноманітну тематику, які реєструвалися в «Зошиті обліку бібліографічних довідок». Найбільш цікавими були: «Фольклористи, етнографи рідного краю», «Ремесла українського народу» (Кременецька ЦРДБ), «Як швидко розповсюджуються мікроби» (Кременецька міська бібліотека для дітей), «Соборність. Свобода. Україна» (Почаївська міська бібліотека для дітей), «3 історії вулиць м. Чортків», «Письменники-ювіляри» (Чортківська міська бібліотека для дітей №1), «Трипільська культура Заліщицького р-ну», «Витоки Київської Русі» (Заліщицька ЦРДБ), «Екологічні проблеми Тернопілля» (Зборівська ЦДБ), «Як розмовляти з Богом» (Підгаєцька ЦРДБ).

Деякі бібліотеки області мають змогу здійснювати віртуальне обслуговування читачів і виконувати **віртуальні довідки**: «Лемківська церква на Тернопіллі», «Франкові скелі» (Копичинецька міська ДБ), «Поширення метану у природі», «Трудові ресурси в Тернопільській області» (Тернопільська міська бібліотека №3).

Велика увага в бібліотеках приділялася індивідуальному та груповому інформуванню. Абонентами індивідуальної інформації є як діти, так і керівники дитячого читання. **Індивідуальне інформування** здійснювалось за темами:

«Незвичайні пригоди звичайних дітей» (Кременецька міська б-ка для дітей), *«Музика і поезія»*, *«Мистецтво квілінгу»* (Монастирська ЦДБ), *«Письменники сучасної України»* (Лановецька ЦРДБ), *«Діти і закон»*, *«Екологія і людина»* (Гусятинська ЦРДБ), *«Туристичні маршрути Тернопільським краєм»*, *«Нове у періодиці з питань місцевого самоврядування»* (Тернопільська міська ЦБ), *«Пригоду за пригодою читаєм з насолодою»* (Тернопільська міська бібліотека №2), *«Техніка своїми руками»* (Тернопільська міська бібліотека №3), *«Розумні малечі про небезпечні речі»* (Тернопільська міська бібліотека №2), *«Світ людей і машин»* (Тернопільська міська бібліотека №5), *«Володарі гетьманської булави»* (Копичинецька міська ДБ).

Склалися **індивідуальні списки літератури**: *«Сад на підвіконні»*, *«Книги-малючки»* (Збаразька ЦБС), *«Вулиці нашого міста розповідають»*, *«Підліткове фентезі»* (Тернопільська міська ЦБС).

Групові інформації надсилались вчителям ЗОШ, музичних, художніх шкіл, вихователям дитячих садків, працівникам міської ради, керівникам центрів дитячої творчості, будинків школяра, станцій «Юних техніків» за темами: *«Розвиток навичок спілкування для психологів»* (Кременецька міська бібліотека для дітей), *«Закон і підліток»*, *«На допомогу національно-патріотичному та моральному вихованню підростаючого покоління»* (Монастирська ЦДБ), *«Для тих, хто працює з найменшими»* (Лановецька ЦРДБ), *«Секрети умілих рук»* (Гусятинська ЦРДБ), *«Книжковий куточок в дитячому садку»* (Тернопільська ЦРДБ), *«Новинки літератури вчителям української та зарубіжної літератури»* (Тернопільська міська ЦБ), *«Нове у позакласній роботі в молодших класах»* (Тернопільська міська бібліотека №2), *«Сучасні українські книги дітям»* (Тернопільська міська бібліотека №3), *«Читаємо класику»* (Тернопільська міська бібліотека №4), *«Вам, вчителі початкових класів»* (Тернопільська міська бібліотека №5).

Здійснювалось групове інформування про нові надходження. Склалися **інформаційні списки літератури** *«Нові надходження до бібліотеки»* (Кременецька ЦРДБ), (Збаразька ЦБС), (Тернопільська ЦРДБ).

Як форма групового інформування використовувалися **бібліографічні огляди літератури**. Було проведено огляди та перегляди літератури: *«Лине козацька слава з далеких віків»* (Кременецька міська бібліотека для дітей), *«Голодомор – наша печаль і скорбота»* (Збаразька ЦДБ), *«Скарби таємниць книжкових полиць»*, *«Казковими стежинами»* (Збаразька ЦДБ), *«Джерела юридичної інформації»* (Монастирська ЦДБ), *«Зроби сам»* (Бучацька ЦДБ), *«Я – громадянин України»* (Козівська ЦРДБ), *«Історія України в романах»* (Тернопільська ЦРДБ), *«Захопливий світ пригод»* (Тернопільська міська №2), *«Україна – країна талантів»* (Тернопільська міська №4), *«Прапор нашої країни має колір жовто-синій»* (Тернопільська міська б-ка №5).

Ефективною формою масового інформування користувачів та населення про послуги бібліотек, про наявність літератури з актуальних питань стали **Дні інформації**: *«Чорнобиль: від мирного атома до катастрофи»* (Кременецька ЦРДБ), *«Книги-ювіляри 2016»* (Монастирська ЦДБ), *«Бережи красу природи»* (Чортківська міська бібліотека №1), *«Знайомтесь: новинки в бібліотеці»* (Чортківська міська бібліотека №2), *«Україна – країна героїв»* (Скалатська міська бібліотека), *«Наш сусід – Євросоюз»* (Підволочиська центральна бібліотека для дітей ОТГ), *«Сучасна література – дітям»* (Бучацька ЦДБ), *«Сучасна дитяча література – казкове відображення Всесвіту»* (Козівська ЦРДБ), *«Професій в світі є багато, знайди*

покликання душі» (Гусятинська ЦРДБ), «Мова – душа кожної нації» (Борщівська ЦРДБ), «В гості до дитячих газет і журналів» (Тернопільська ЦРДБ), «Україна моя – я для тебе на світі живу» (Теребовлянська ЦРДБ), «Найкраща музика – жива природа» (Тернопільська міська бібліотека №2), «Нам випала доля нелегка – солдата» (Тернопільська міська бібліотека №4), «Життя заради миру і добра» (Тернопільська міська бібліотека №5), «Дивний і красивий світ природи» (Хоростківська міська бібліотека для дітей).

В цікавій формі у багатьох бібліотеках області проводились **Дні бібліографії**: «В нього був великий талант» – 165 років від д. н. К. Підвисоцького (Монастириська ЦДБ), «Мистецтво бути читачем» (Чортківська міська бібліотека №1), «Тернопільщина у літературі та мистецтві» (Тернопільська міська ЦБ), «Літературна Тернопільщина» (Тернопільська міська бібліотека №3), «Світ бібліографа відкриває таємниці», «Мій рідний край на сторінках видань» (Тернопільська міська бібліотека №4), «Світ твоїх захоплень» (Хоростківська міська бібліотека для дітей); **День бібліографії за покажчиком** «Дивосвіт рідної природи» (Чортківська міська бібліотека для дітей №2).

Ряд бібліотек проводили **Дні періодики**: «Про все цікаве на планеті читай в журналі та газеті» (Чортківська міська бібліотека для дітей №1), «У калейдоскопі цікавих сторінок» (Скалатська міська бібліотека), «Щоб всі діти більше знали є газети і журнали» (Бучацька ЦДБ), «Періодичні видання поточного року» (Козівська ЦРДБ), «Періодика на всі смаки» (Тернопільська міська ЦБ), «Пізнайко, Малятко, Ангелятко – мої найкращі друзі» (Тернопільська міська бібліотека для дітей №2), «Нові видання – нові зустрічі» (Тернопільська міська бібліотека для дітей №3), «Пані газета і його величність журнал» (Тернопільська міська бібліотека для дітей №4), «Що поштарик нам приніс» (Тернопільська міська бібліотека для дітей №5); **Дні покажчика**: «Гетьмани України» (Лановецька ЦРДБ), «Вони прославили наш край» (Тернопільська міська бібліотека для дітей №5); **День дошкільника** «Рости з книгою малюк» (Монастириська ЦДБ).

Досить цікавими є такі форми, як: **бібліографічні ігри, вікторини**: «Бібліотека – книжковий дім», «Мандри сторінками книг» (Теребовлянська ЦРДБ), «Подорож в країну Каталогію» (Заліщицька ЦРДБ), «Довідково-пошуковий апарат бібліотеки – основа інформаційно-бібліографічної діяльності» (Тернопільська міська бібліотека для дітей №4); **конкурс** «Я – бібліограф» (Теребовлянська ЦРДБ), «Слідство веде бібліограф» (Тернопільська міська бібліотека для дітей №3); **прес-калейдоскоп** «Періодичними стежками» (Почаївська міська бібліотека для дітей); **прес-огляди** «Герої, твої Україно» (Скалатська міська бібліотека для дітей), «Цікаве у природі» (Підволочиська центральна бібліотека для дітей ОТГ), «Навколо світу сторінками періодичних видань» (Тернопільська міська бібліотека для дітей №4).

Важливе місце посідає інформаційна робота бібліотек області, яка серед інших форм передбачає видавничу діяльність.

Зокрема, були підготовлені і видані:

- **бібліографічні довідки**: «Все зберегти нащадкам треба, все щоб жило-було віки!» (Кременецька ЦРДБ), «М. Грушевський – апостол української ідеї» – 150 років від д. н. (Монастириська ЦДБ), «Рослини – символи України» (Лановецька ЦРДБ), «Подільська мрійниця» – 130-річчя І. Блажкевич, «Цілющий нектар Кобзареві»

правди» – 170-річчя Шевченковому «Заповіту» (Тернопільська міська бібліотека для дітей №5).

- **попереджувальні довідки:** «Лауреати казкової премії» (Підволочиська центральна бібліотека для дітей ОТГ), «Поетична світлиця Лесі Українки» (Гусятинська ЦРДБ), «Подвигу жити у віках» – до 70-річчя звільнення України від фашистських загарбників, «Якою я бачу Європу» (Тернопільська ЦРДБ), «Стежками Б. Харчука» (Тернопільська міська ЦБ), «Співачка сонячної віри – М. Підгірянка» (Тернопільська міська бібліотека для дітей №4)

- **рекомендаційні списки:** «Для духовного відпочинку і росту на канікулах», «Ерудит біля книжкової полиці» (Кременецька ЦРДБ), «Терновий вінець Чорнобиля», «Читаємо разом» (Кременецька міська для дітей), «Традиції святкування літніх свят» (Почаївська міська бібліотека для дітей), «Ще юнаки, ще майже діти» – пам'яті героїв Крут, «Дбайливим батькам» (Збаразька ЦДБ), «Леся Українка – геніальна дочка українського народу» – 145 років від д. н. (Монастирська ЦДБ), «Героїчна Україна : від минулого до сьогодні», «Ми вчимо англійську. We study English» (Підволочиська центральна бібліотека для дітей ОТГ), «Дитячі фантазії казкової витонченості» (Лановецька ЦРДБ), «І оживають героїчні сторінки» (Бучацька ЦДБ), «Краса і велич символів державних» (Зборівська ЦДБ), «Поезія написана серцем. Творчість поетів Тернопілля» (Тернопільська міська бібліотека для дітей №4), «Дзвони Чорнобиля» (Копичинецька міська бібліотека для дітей), «Живий Шевченко» (Хоростківська міська бібліотека для дітей).

- **бібліографічні нариси:** «Одна з найцікавіших та найоригінальніших дитячих письменниць» – до 80-річчя К. Нестлінгер (Тернопільська міська ЦБ).

- **списки-закладки:** «Що нам читати» (Почаївська міська бібліотека для дітей), «Книга – ключ до серця дитини» (Лановецька ЦРДБ).

З метою навчання користувачів-дітей бібліотечно-бібліографічної грамотності, виховання культури читання, покращення самостійної роботи з носіями інформації, майже в усіх бібліотеках області проводились **бібліотечно-бібліографічні заняття:** «Книги різних галузей знань» (Чортківська міська бібліотека для дітей №1), «Записи про прочитане. Відгук на книгу» (Скалатська міська бібліотека для дітей), «Віртуальні бібліотеки. Мандрівка сторінками сайтів дитячих бібліотек України» (Підволочиська центральна бібліотека для дітей ОТГ), «Мої перші кроки у бібліотеку», «Як читати науково-пізнавальну літературу» (Тернопільська міська бібліотека для дітей №3), «Як користуватись бібліографічними покажчиками» (Тернопільська міська №5); **бібліотечні уроки:** «Вміння бути читачем», «Як книга допомагає вчитися» (Монастирська ЦДБ), «Як книга прийшла до нас» (Шумська ЦДБ), «Суспільно-політична література» (Почаївська міська бібліотека для дітей), «Казка про каталоги», цикл «Знання, які долають злами століть» (Заліщицька ЦРДБ), «Майдан : Революція Гідності» (Борщівська ЦРДБ), «З улюбленим журналом щодня» (Зборівська ЦДБ), «Дитяча періодика» (Тернопільська ЦРДБ), «Де живуть слова» (Тернопільська міська бібліотека для дітей №2), «Як самостійно працювати з книгою» (Тернопільська міська бібліотека для дітей №5), «Через б-ку у світ знань» (Копичинецька міська бібліотека для дітей).

У бібліотеках області організовувалися **інформаційні бібліографічні куточки:** «Бібліографія – ключ до скарбниці знань» (Чортківська міська бібліотека для дітей №2), «Читацьке довідкове бюро» (Заліщицька ЦРДБ), «Нові надходження для

вчителів-предметників» (Тернопільська міська №4); книжкові полицки: «Дитяче довідкове бюро» (Збаразька ЦДБ), «Бібліографія – цікава наука» (Бережанська ЦДБ); виставки періодичних видань «Журнальна імперія» (Тернопільська міська ЦБ).

У бібліотеках області ведуться тематичні папки–досьє: «Народні символи України» (Кременецька ЦРДБ), «Видатні країни», «Світ професій» (Скалатська міська бібліотека для дітей), «Цей народ непереможний» – про Майдан та АТО (Підволочиська центральна бібліотека для дітей ОТГ), «Заповідні місця краю», «Голодомор – трагічні сторінки в історії України» (Тернопільська міська бібліотека для дітей №4), «Сторінками web сайтів» (Тернопільська міська бібліотека для дітей №5).

V. Формування документних ресурсів.

Каталогізування документів

Якість роботи бібліотеки безпосередньо залежить від того, які інформаційні ресурси вона має. Тому, комплектування фондів є важливою складовою діяльності бібліотеки, яка на сьогодні, на жаль, залишається однією з проблемних.

Загальна чисельність фонду бібліотеки на кінець 2016 року становить 111 119 примірників документів, що на 3,2 % менше у порівнянні з 2015 роком (114 628 прим.).

Таблиця №2. Поточне та ретроспективне комплектування

Надійшло примірників у 2016 році	
Назв	782
Примірників	1719
<i>В т. ч. за джерелом надходження:</i>	
«Періодика», «Укрпошта» (періодичні видання)	754
книготорговельна мережа	20
подаровані видання	332
видавництва	33
За програмою «Українська книга»	102
Згідно наказу МКУ «Щодо здійснення придбання україномовних книг для поповнення фондів публічних бібліотек»	240
інші джерела	238
<i>В т. ч. за видами:</i>	
книги та брошури	965
газети та журнали	754
електронні документи	--

За 2016 рік у фонд бібліотеки надійшло 1 719 документів: 965 прим. книг, 741 прим. журналів та 13 назв газет.

Поповнення фонду бібліотеки книгами у 2016 році відбувалося з таких джерел:

- 102 прим. книг отримано за державною програмою «Українська книга»;

- 240 прим. книг отримано згідно наказу МКУ «Щодо здійснення придбання україномовних книг для поповнення фондів публічних бібліотек»;
- 114 прим. книг – подарунок письменників та видавництв;
- 251 прим. книг – подарунок користувачів;
- 13 прим. книг отримано від ОУНБ;
- 3 прим. книг отримано від ТОБМ;
- 4 прим. книг отримано від посла Канади в Україні Романа Ващука;
- 2 прим. книг отримані від громадської організації «Психолого-логопедичний центр «Ефектус» м. Рівне;
- 6 прим. книг отримано від компанії «Соціоінформ» м. Львів;
- 185 прим. книг взамін загублених;
- 3 прим. книг отримано по передплаті від фірми «Періодика»;
- 20 прим. книг придбано за спец. кошти;
- 22 прим. – інші джерела.

Крім цього, фонд бібліотеки поповнився передплатою періодичних видань, зокрема, 12 назв газет та 54 назви журналів.

Всього літератури надійшло на суму 38 080грн. 68 коп., зокрема:

- за спец. кошти – 1 000грн.;
- за державною програмою «Українська книга» – 8 687грн. 38коп.;
- згідно наказу МКУ «Щодо здійснення придбання україномовних книг для поповнення коштів публічних бібліотек» – 14 589грн. 90коп.
- інші надходження – 13 803грн. 40 коп.

Аналіз нових надходжень за галузями демонструє незадовільну кількість поповнення фонду книгами з сільськогосподарської тематики (9), мистецтва і спорту (64), природознавства (73), техніки (108). Найбільше поповнення фонду відбулося книгами художньої літератури (606 прим.), суспільно-політичної (220) Кількість нових надходжень літератури для дошкільників та учнів 1 – 2 кл. становить 278 прим. книг. (*детальніше у таблиці № 3, ст. № 57*).

Вся література оформлена відповідними актами про надходження книг у фонд бібліотеки, здійснено технічну та бібліографічну обробку документів.

За 2016 рік з фонду бібліотеки вилучено 5238 документів. З них книг – 3781 прим., періодичних видань: журналів – 1428 прим., газет – 29 назв. По зношеності – 3596 прим., 1457 – документи тимчасового зберігання., 185 прим. не повернуті користувачами.

Оформлена реєстраційна картотека періодики на 2016 рік (13 назв газет, 54 назви журналів).

Проаналізовано списки незадоволеного запиту читачів в районах області. Списки узагальнені та направлені в НБУ для дітей для подання пропозицій Державному комітету телебачення та радіомовлення України до перевидання цих книг видавництвами та включення їх до переліку книжкових видань, передбачених до випуску за державним замовленням.

Зроблено аналіз розділу «Книги для дітей та юнацтва» у каталозі видавництва «Навчальна книга – Богдан».

Таблиця №3 Якісний склад нових надходжень у 2016 році

Всього видань	За видами				За галузями							За мовами			
	Книг, брошуур	Журн. газет	АВМ	ЕД	СПД	Приро дозн.	Техн. д-ра	С/Г д-ра	Мис. тецт во, спорт	Для дошк. та уч 1-2 кл.	Худо жня д-ра	Інша літера тура	Укр. мовою	Рос мовою	Іншими мовами
1 719	965	754	—	—	220	73	108	9	64	278	606	361	1 526	190	3
%	56,1%	43,9%			12,8%	4,2%	6,3%	0,5%	3,7%	16,2%	35,3%	21%	88,8%	11%	0,2%

Таблиця № 4 Склад бібліотечного фонду

Всього видань	За видами документів				За галузями							За мовами			
	Книг, брошуур	Газет, журн.	АВМ, ЕД	СПД	Прир од нічна	Тех нічна	С/Г	Мистец тво, спорт	Літ. для дошк.	Художня література	Інша літера тура	Укр. мов.	Рос. мов.	Іншими мов.	
Фонд на 01.01.16.	114 638	93 628	19 104	1 906	18 924	8 806	3 029	1 526	5 260	22 431	49 567	5 095	72 130	40 870	1 638
Надійшло у 2016 р.	2 719	965	754	—	220	73	108	9	64	278	606	361	1526	190	3
Вибуло у 2016 р.	5 238	3 781	1 457	—	458	306	516	35	199	414	2 406	904	2 234	2 960	44
Фонд на 01.01.17.	111 119	90 812	18 401	1 906	18 686	8 573	2 621	1 500	5 125	22 295	47 767	4 552	71 422	38 100	1 597
%	100%	81,7%	16,6%	1,7%	16,8%	7,7%	2,4%	1,3%	4,6%	20,1%	43%	4,1%	64,3%	34,3%	1,4%

VI. Зберігання документних ресурсів

Протягом звітного року особливу увагу було приділено роботі із збереження бібліотечного фонду. Проводились заходи спрямовані на забезпечення активного використання бібліотечних фондів, шляхом організації вільного доступу до них користувачів та профілактичні заходи щодо збереження та запобігання псуванню документів, зокрема:

- очищення фонду основного книгосховища від застарілих та зношених документів;
- перегляд фонду відділів обслуговування на предмет виявлення дублетної літератури та видань, які потребують ремонту;
- бесіди з користувачами щодо збереження бібліотечного фонду та визначення критеріїв компенсації втрачених видань;
- контроль за своєчасним поверненням користувачами книг, особливо цінних видань;
- організовано 10 переглядів та виставок літератури, з метою популяризації фондів основного книгосховища;
- ведеться картотека-індикатор цінних та рідкісних видань;
- відремонтовано 50 примірників книг.

З метою **вивчення ефективності використання книг розділу 84.4 Укр. – Українська література**, як для загального читання так і за шкільною програмою, працівниками основного книгосховища проведено аналіз книжкового фонду даного розділу **від літери М до літери С**. Вивчення проводилось статистичним методом. Переглянуто 1632 примірники книг даного розділу, що знаходяться в сновному книгосховищі.

Всього	Видано 1-5 разів	6-10 разів	Більше 10	Не використ.
1632	521	318	710	83

Дані вивчення показали наступні результати:

1. В основному користувались популярністю твори за шкільною програмою та для позакласного читання, зокрема таких авторів: В. Малика, П. Мирного, І. Нечуя-Левицького, О. Пчілки, В. Рутківського, В. Скляренка, В.Сухомлинського та інших.

1. Причини утворення пасивної частини фонду – недостатня інформація про книги, їх популяризація серед користувачів.
2. Вилучено з фонду 21 примірник книг як зношені і дублетні.
3. Запропоновано для читання на відділі обслуговування 12 книг – історичної, пригодницької тематики.

З метою покращення використання фонду української художньої літератури користувачами бібліотеки необхідно здійснити наступні заходи:

- Посилити популяризацію окремих книг шляхом активізації індивідуальної та масової роботи з читачами;
- Систематично організовувати книжкові виставки з циклу «Несправедливо забуті книги», «Книги-ювіляри», виставки однієї книги;
- Приділити належну увагу якісному та кількісному (твори за шкільною програмою) комплектуванню фонду української літератури.

В ході вивчення відібрано 50 примірників книг, які потребують ремонту.

VII. Програмно-проектна діяльність бібліотеки

Значна частина роботи з користувачами проводилась згідно розроблених власних програм:

- «...І діти мають права» (ВО 1 – 4 кл.);
- «Наше здоров'я в наших руках» (ВО 1 – 4 кл., ВО 5 – 11 кл.);
- «Творімо милосердя разом» (ВО 5 – 11 кл.).

*(Детальніше про заходи в рамках програм у розділі II.
Організація роботи з користувачами).*

У звітному році **продовжено роботу проекту «Бібліомістечко»**, що діє у відділі обслуговування дошкільників та учнів 1 – 4 кл. Протягом 2016 року у «Бібліомістечку» проведено 58 заходів, які відвідали 464 дитини та 458 батьків.

Найактивнішими відвідувачами «Бібліомістечка» є «Пізнайки» (малюки 1 – 3 роки). 365 малят та 365 їхніх батьків протягом року відвідали 37 заходів, організованих для даної категорії. Особливе місце серед них займає цикл розвиваючих ігор за методикою Марії Монтессорі, зокрема: «Пересипання круп», «Малювання на манці», «Сортування круп», «Знайди іграшку в крупі», «Макаронне королівство», «Макаронне намисто», «Істівна коштовність». Оскільки, у цьому віці дуже важливо стимулювати незалежну роботу пальчиків, тому необхідною є гра з дрібними предметами: гудзичками, камінчиками, фасольками, макаронами, намистинками та сортування їх за формою і кольором.

З метою ознайомлення дітей з навколишнім світом проведено цикл розвиваючих заходів «Зоомандрівка»: «Хто що їсть?», «Хто як говорить?». На інтерактивній дошці діти переглядали презентації про тварин, а також за допомогою барвистих карток із зображенням чотириногих друзів вгадували, чим вони люблять поласувати.

Розвитку творчих та художніх здібностей, малюків сприяли розвиваючі ігри: «Веселка кольорів», «Веселі розмальовки», «Малюнок з пазлів». Під час гри «Вчимося рахувати» маленьким математикам потрібно було не лише порахувати кольорові кульки, які одна за одною з'являлись на інтерактивній дошці, але й назвати цифри, зображені на екрані. Відчути себе справжніми чарівниками діти мали можливість відвідавши майстер-класи з виготовлення аплікацій «Паперові фантазії» та творчу студію «Пластилінові чудики».

Такі заняття допомагають розвивати художнє мислення, наполегливість та дрібну моторику рухів, малята вчаться розрізняти кольори та фігури, бути акуратними, уважними, точними.

У віці 4 – 6 років закладаються основи навчальної діяльності. Тому, заходи для дітей цього віку спрямовані на розвиток пам'яті, уваги, уяви, логічного мислення, математичних навичок, розвиток мовлення, читання, творчих здібностей та психологічну підготовку до навчання.

Протягом звітнього року «**Чомусики**» (дошкільники 4 – 6 р.) відвідали **21** захід. Серед найцікавіших – народознавчі мандрівки: «Світла радість різдвяного дива», «Свята паска йде до хати, будемо Великдень святкувати», природознавчі мандрівки із циклу «Дива і таємниці планета Земля», літературні та казкові вікторини: «Як не знаєш прочитаєш, коли мудрий відгадаєш», «Уважні та начитані», година юних патріотів «В моєму серці Україна», віртуальна подорож «Моє дозвілля у рідному місті», цикл заходів «Подорож до математичної країни», гра-подорож «Країна слів і

звуків», цикл ігор «Правила поведінки для вихованих дітей», майстер-класи та інші. Відвідуючи такі заходи діти навчаються не лише фантазувати, малювати, ліпити, створювати різноманітні вироби, а й розвивають якості дружби, добра, взаєморозуміння та взаємодопомоги. Учасниками заходів цієї вікової категорії були 99 дітей та 93 дорослих.

Різнманіттю бібліотечних форм роботи у «Бібліомістечку» сприяє тісна **співпраця з Тернопільською міською організацією Спілка Української молоді.**

Маленькі читачі нашої бібліотеки (3 – 5 років) завжди з нетерпінням чекають неділі. Адже традиційно в цей день спілчани влаштовують для юних тернополян заходи (сходини), які щоразу присвячені новій актуальній темі. Здебільшого ці заходи патріотичного та духовного спрямування, розвивають у дітей любов до рідної землі, української мови, символіки, знайомлять з традиціями та звичаями нашого народу, хорошими манерами, сприяють розвитку дитячої творчості. У 2016 році сходини відбувались за такими темами: **«Свято Хрещення Господнє», «Про створення світу», «Весела хімія», «Про необхідність правил», «Свято Покрови Пресвятої Богородиці та Дня захисника України», «Хто він, Святий Миколай-Чудотворець»** та ін.

Всього протягом року відбулося 15 сходин, які відвідали 176 дітей та 157 батьків. *(Детальніше про заходи у Додатку №2).*

У 2016 році працівники відділу обслуговування учнів 5 – 11 класів продовжили активну роботу з **реалізації проекту «Поглянь у майбутнє»**. В рамках проекту працюють: «Бібліотечна психологічна служба», «Батьківська академія» «Приймальня з прав дитини», «Клуб «Бібліо.inter.net». Заходи, проведені за даними напрямками спрямовані на подолання соціальної і культурної ізоляції дітей і підлітків, що знаходяться в не вигідному соціально-економічному становищі та їх адаптації в суспільстві. В рамках проекту застосовувались різні форми масової роботи: тренінги, круглі столи, години дискусії, години спілкування, ігри, відеоперегляди тощо.

Пріоритетом в роботі **«Приймальні з прав дитини»** є консультування відвідувачів з питань морально-правового виховання підростаючого покоління. У 2016 році в рамках «Приймальні» організовано наступні заходи:

- юридичний діалог **«Азбука кримінального права»;**
- правовий орієнтир **«Мої права – моє життя»;**
- інформаційна година **«Авторське право в інформаційному середовищі»;**
- виставка-підсумок VII Всеукраїнського конкурсу карикатур на тему **«Права людини»;**
- Правова гра **«Права дитини: як я їх розумію»;**
- Урок права **«Європа без торгівлі людьми»;**
- Відеоконференція **«Права людини в сучасному світі».**

Діяльність **«Батьківської академії»** та **«Бібліотечної соціально-психологічної служби»** направлена на допомогу батькам у побудові власних відносин з дітьми, вирішення різноманітних конфліктних ситуацій у взаєминах «батьки-діти», розкриття внутрішнього світу дитини. Надання оперативної психологічної допомоги дітям і батькам, які опинилися у важкій життєвій ситуації вимагає залучення до заходів професійних психологів. У 2016 році започатковано щомісячні зустрічі батьків, що відвідують бібліотеку, з психологами ГО «ПЛЦ «Ефектус» та фахівцями

Асоціації розвитку сім'ї та дитини, які проводять тренінги в рамках психологічної освіти батьків. В результаті такої співпраці наші відвідувачі мали нагоду спілкуватись з професійними психологами під час психологічних тренінгів за такими темами: «Дитячі кризи. Зрозуміти і подолати», «Шпаргалка для дорослих: Неслухняні діти!», «Істерики навиворіт», «Виховання без дратування, або як не зриватись на дітях», «Самостійність з дитинства: виховуємо характер з пелюшок», «Правила ефективного батьківства», «Кордони, секрети, потреби підлітка. Як залишитись опорою для дитини» та інші.

(Детальніше про заходи в рамках проекту «Поглянь у майбутнє» у Додатку №3)

Для втілення завдань ресурсного інформаційно-освітнього центру «Поглянь у майбутнє» бібліотека тісно співпрацювала з наступними організаціями:

- Тернопільський міський відділ внутрішніх справ;
- Тернопільський міський центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;
- Служба у справах неповнолітніх та дітей Тернопільської міської ради;
- Кримінальна поліція у справах дітей м. Тернополя;
- Громадська організація Інформаційно-правовий центр «Права людини»;
- Громадська організація «Психолого-логопедичний центр «Ефектус» м. Рівне;
- Асоціації розвитку сім'ї та дитини;
- Головне управління юстиції у Тернопільській області;
- Міське управління юстиції;
- Спілка молодих юристів головного управління юстиції у Тернопільській області;
- Комунальна установа Тернопільської обласної ради «Центр здоров'я»;
- Тернопільська обласна організація Товариства Червоного Хреста.

Отже, завдяки спільній роботі книгозбірні та установ, які направляють свою діяльність на виховання підростаючого покоління, нам вдалося створити на базі бібліотеки освітньо-інформаційне середовище за темою проекту. Юні відвідувачі отримують сучасні інформаційні послуги, вільний доступ до інтернет-ресурсів, кваліфіковану психологічну та юридичну допомогу, підтримку в інтелектуальному розвитку. Батьки ж, в свою чергу, підвищують свою компетентність стосовно виховання дітей та налагодження стосунків з ними.

Для висвітлення роботи у даному проекті та з метою залучення до його діяльності нових відвідувачів діє **блог проекту «Поглянь у майбутнє»**. Відвідування блогу у 2016 році складає 979 користувачів. Велосся постійне наповнення його сторінок новою інформацією.

2 жовтня 2016 року в обласній бібліотеці для дітей розпочалися заняття з основ програмування для дітей 9 – 11 років в рамках **проекту Code Club UA** (Всеукраїнська мережа безкоштовних факультативних волонтерських клубів кодування). Щонеділі о 14 год. в Інтернет-центрі книгозбірні волонтери навчають дітей створювати власні анімовані та інтерактивні програми (історії, ігри, анімації, музику тощо), якими можна обмінюватись всередині міжнародної спільноти, що поступово формується в мережі Інтернет. Ділячись враженнями від таких занять, учасники не приховують свого захоплення та позитивних емоцій від набутих знань та виконання інтелектуальних завдань.

VIII. Впровадження інформаційних технологій

Підвищення соціальної та інформаційної ролі бібліотек у сучасному суспільстві диктує необхідність формування нових методів організації інформаційного простору бібліотеки, який реалізується шляхом впровадження комп'ютерних технологій.

Поряд із традиційними бібліотечними послугами наша бібліотека має можливість надавати сервісні послуги: користування інтернетом, WI-FI, пошук інформації у всесвітній мережі, запис інформації на електронні носії, друк на принтері, сканування, копіювання документів. Останнім часом спостерігається тенденція зростання попиту на такі послуги, як створення електронної пошти, реєстрація та спілкування в соціальних мережах, пошук в мережі інтернет рефератів, творів за шкільною програмою тощо.

В цілому, використання сучасних технологій в обслуговуванні користувачів не тільки підвищує ефективність використання ресурсів книгозбірні, а й полегшує доступ користувача до інформації, підвищує престиж та привабливість бібліотеки.

На кінець звітного року у бібліотеці нараховується 28 комп'ютерів підключених до інтернету та об'єднаних в єдину локальну мережу, інтерактивну SMART-дошку, 4 проектори, 1 мультимедійний пристрій **Kinect Xbox 360**. Наявність даних технічних засобів дає можливість активніше застосовувати сучасні інтернет-технології у роботі з користувачами.

Для бібліотеки, як для загальнодоступного центру інформації, важливим є створення власних ресурсів. Тому, працівники сектору інформаційних технологій та електронних ресурсів значну увагу приділяють роботі з сайтом.

На початку 2016 року змінено дизайн бібліотечного сайту. Крім того, розроблялись та **створювались нові сторінки**, зокрема:

- «Індивідуальне інформування» (*розсилка підписникам нової інформації про масові заходи, нові надходження, сценарії (у 2016 році – 35 абонентів)*);
- «Бібліографічна служба інформує» з підрозділами:
 - Панорама інформаційно-бібліографічних видань ТОБД;
 - Бібліографічні видання НБУ для дітей;
 - Від фахівців бібліографічного сервісу;
 - Web-уроки;
- «Планета електронних книг»;
- «Збірка сценаріїв по національно-патріотичному вихованні» (*у розділі «Скарбничка методиста»*);
- «Сектор обліку користувачів»;
- «Буктрейлери на дитячі книги».

Протягом року проводилось редагування та наповнення розділів, рубрик сайту. Зокрема, у розділі «Улюблена книга відомих тернополян» розміщено інтерв'ю з письменниками Василем і Марією Деріями та Олександром Вільчинським, а розділ «Скарбничка методиста» поповнився п'ятьма сценаріями. Крім того, значно збільшилась кількість публікацій у розділах «Письменники-ювіляри» (51), Нові надходження (74), «Автор дарує книгу» (6), «Бібліотека вдячна» (13), «Літературна карта Тернопілля» (5). У розділі «Новини» протягом року розміщено 132 інформаційних повідомлення про проведені заходи.

Про те, що сайт бібліотеки є популярним серед користувачів свідчить число відвідувань його сторінок, яке у 2016 році становило 188 080. З метою моніторингу

ефективності сайту, з 29 лютого по 31 березня 2016 року сектором інформаційних технологій та електронних ресурсів проведено аналіз низки показників, зокрема: число відвідувань сайту, кількість переглянутих сторінок за одне відвідування, середній час перебування на сайті, показник відмов, кількість нових користувачів, а також тих, які звернулися на сайт повторно, географічну складову відвідувачів бібліотечного інтернет-ресурсу тощо. Результати проведеного аналізу висвітлено в **інформаційному бюлетені «Аналіз контенту інтернет-сайту Тернопільської обласної бібліотеки для дітей через Google Analytics».**

Крім загальнобібліотечного, відділ 1 – 4 класів має окремий сайт проекту «Бібліомістечко» (<http://bibliomistechko.te.ua>), який інформує користувачів про усі цікаві події, що відбуваються на ігрових майданчиках нашого містечка.

З метою відображення різних аспектів діяльності у секторі мистецтв кілька років функціонує інформаційний блог «Багатобарвний світ мистецтва» (<http://art-departament.blogspot.com>), який відображає мистецьке життя краю, інформує про творчі акції бібліотеки. У 2016 році на сторінках блогу розміщено 80 публікацій, відвідування складає 3 872 користувачі.

Протягом звітного року проводилось наповнення блогу «Поглянь у майбутнє» (<http://look-future.blogspot.com>), який інформує наших користувачів про основні напрямки діяльності проекту «Поглянь у майбутнє»: «Батьківська академія», «Бібліотечна соціально-психологічна служба», «Приймальня з прав дитини» та «Клуб «Бібліо.inter.net.».

Працівники бібліотеки постійно використовують інформаційні інтернет-ресурси, які допомагають у підготовці та проведенні заходів, а саме: мультимедійні презентації, ігрові та розвиваючі сайти для дітей тощо.

Впродовж року працівниками бібліотеки створювались власні електронні ресурси, які ілюструють проведені бібліотекою заходи, зокрема **відеоролики та слайд-презентації:**

- «Родзинки в блогах бібліотек України для дітей»;
- «Винаходи українців на світовому рівні»;
- «День, що змінив хід історії» (До дня Незалежності України);
- «Тернопільська обласна бібліотека для дітей вдячна за подаровані книги»;
- «Письменники зарубіжжя – дітям»;
- «У мандри з найдивовижнішими книгами світу»;
- «Планета Толерантності» (До Міжнародного дня толерантності) та ін.

Використання мультимедійної **приставки Kinect Xbox 360** значно покращило стиль роботи бібліотеки, адже у нас не має великих залів для організації активних ігор, а дане обладнання сприяє фізичному розвитку відвідувачів бібліотеки. У 2016 році заняття на «Kinect-майданчику» відвідали 144 користувачі від 4 до 16 р.

На жаль, через недостатнє фінансування у бібліотеці відсутнє програмне забезпечення для автоматизації бібліотечних процесів: обробки інформації, об'єднання її у єдину інформаційну систему тощо.

ІХ. Рекламно-інформаційні заходи

Рекламна діяльність бібліотеки – один з найважливіших засобів формування іміджу установи, популяризації її послуг серед громади та залучення нових користувачів.

З метою ознайомлення користувачів з асортиментом послуг, які надає бібліотека, працівниками книгозбірні проведено понад 30 екскурсій. Вперше з нашою бібліотекою познайомились учні шкіл с. Цебрів (13 чол.), с. Пронятин (17чол.), с.Курівці (19 чол.), вихованці Петриківського дитячого будинку-інтернату (8 чол.). Крім того, на екскурсію до бібліотеки завітали учні гімназії «Гармонія», учасники Літнього наукового табору для школярів, організованого «Молодою просвітою», Літнього табору «Шанс» Великогаївської громади, студенти I курсу та II курсів юридичного факультету ТНЕУ, студенти I курсу ТНПУ (факультет початкова школа) та інші.

З метою популяризації діяльності книгозбірні велика увага приділялась **співпраці з різними установами та громадськими організаціями:** загальноосвітніми, дошкільними закладами, Обласним комунальним будинком для дітей шкільного віку, Спеціалізованою школою-інтернатом для дітей з вадами слуху, музичною школою №1, профспілковою школою мистецтв, Центром дитячої та юнацької творчості, музичним училищем ім. Соломії Крушельницької, обласною організацією Національної Спілки письменників України, Тернопільським академічним драматичним театром ім. Т.Г. Шевченка, Головним управлінням юстиції у Тернопільській області, Службою у справах неповнолітніх та дітей Тернопільської міської ради, Кримінальною міліцією в місті Тернополі, місцевими видавництвами «Навчальна книга – «Богдан», «Джура», «Підручники і посібники», Обласною організацією Товариства Червоного Хреста, Центром Здоров'я, молодіжними організаціями «Спілка української молоді», «Пласт» тощо.

Активна робота працівників бібліотеки та тісна співпраця із засобами масової інформації дозволяє формувати позитивний імідж установи, інформувати громадськість міста про нові послуги, що безперечно привертає увагу громади до бібліотеки та сприяє збільшенню кількості відвідувачів книгозбірні.

Про роботу бібліотеки у 2016 році здійснено 9 репортажів на радіо, 5 відеосюжетів на телебаченні, опубліковано 15 заміток у друкованих виданнях та понад 100 в інтернет-газетах.

Працівники бібліотеки активно працюють над створенням та розповсюдженням друкованої рекламної продукції – візитівок, оголошень, прес-релізів, запрошень, пам'яток читача, буклетів: **«Як допомогти першокласнику подолати «бар'єр» першого вересня» «Як подружити дитину з книгою», «10 причин навіщо потрібно читати книжки», набір пам'яток «Попереджений, отже захищений».**

Крім того, з метою популяризації роботи бібліотеки створено ряд мультимедійних презентацій та відеороликів, розміщених на сайті, блогах та на сторінці бібліотеки у You Tube. *(Детальніше у розділі 8. Впровадження інформаційних технологій)*

Х. Управління колективом та матеріально-технічна база Організація управління. Соціальний розвиток колективу

Протягом звітнього року проводилась робота з розробки регламентуючої та технологічної документації:

- переглянуто та доповнено пакет документів про платні послуги;
- поновлено чинні та складено посадові інструкції на нових працівників;
- ознайомлено нових працівників з «Правилами внутрішнього трудового розпорядку».

Велась робота з підвищення кваліфікації працівників бібліотеки, зокрема проведено:

- виробничі навчання:
 - «Видавнича продукція відділу»,
 - «Наукові досягнення українців на світовому рівні»
 - «Книжкові новинки видавництв Галичини»;
 - «Письменника зарубіжжя – дітям»;
 - «Українська книга – 2016».
- огляди-презентації фахових видань;
- тренінги для нових працівників щодо пошуку інформації в ТОБД;
- звіти працівників бібліотеки про участь у конкурсах, тренінгах, навчальних поїздках;
- виробничі навчання з проблемних питань у структурних підрозділах.

На раді при директорі обговорювались такі питання:

- контроль та аналіз виконання основних показників та основних завдань, підведення підсумків роботи за місяць, квартал, рік;
- участь працівників бібліотеки у конкурсах та тренінгах;
- інформування працівників бібліотеки про оголошені гранти на кращий бібліотечний проект;
- аналіз та оцінка планово-звітної, технологічної документації, обговорення та вирішення проблем, визначення та вирішення перспективних напрямків діяльності закладу;
- аналіз семінарів, загальнобібліотечних заходів, творчих акцій;
- вирішення поточних питань.

Видавнича діяльність

Додаток № 1

№ п/п	Назва видання	Виконавець
1.	Аналітично-статистичний огляд - « Бібліотеки для дітей Тернопільщини: рік 2015 »	НМВ
2	Методико-бібліографічні матеріали - « Плекаємо патріотів змалечку »	НМВ ІБВ
3.	Інформаційний бюлетень з досвіду роботи - « Підволочиська бібліотека для дітей: історія та сучасність » (до 70-річчя створення Підволочиської центральної бібліотеки для дітей)	НМВ
4.	Методичні поради по роботі з книгою - « Нестихаюча пісня волинського лісу » - (до 105-річчя написання драми-феєрії «Лісова пісня» Лесі Українки та до 145-річчя від дня народження поетеси)	НМВ ІБВ
5.	Бібліографічний покажчик - « Музеями Тернопілля »	ІБВ
6.	Бібліографічна довідка - « Шевченко і Тернопілля » (до 170-річчя перебування Тараса Шевченка на Тернопільщині)	ІБВ
7.	Бібліографічна довідка-пам'ятка - « Духовний символ Тернопілля » (до дня народження Ігоря Герети)	ІБВ
8.	Набір пам'яток - « Попереджений, отже захищений » (безпека життєдіяльності)	ІБВ
9.	Інформаційний буклет - « Як подружити дитину з книгою »	ІБВ
10.	Інформаційний список - « Нові надходження з теорії виховання »	ІБВ
11.	Інформаційна довідка - « Сучасні письменники зарубіжжя дітям. Нові імена »	ІБВ
12.	Інформаційні листівки: - « Бібліограф рекомендує » (до Всесвітнього дня книги та авторського права) - « 10 причин навіщо потрібно читати книжки » (до Тижня дитячого читання);	ІБВ
13.	Календар - « Пам'ятні літературні дати на 2017 рік. »	ІБВ

Заходи (сходини), проведені у співпраці з

Тернопільською міською організацією Спілка Української молоді.

Про «Свято Хрещення Господнього» розповіли маленьким читачам учасники Спілки Української Молоді. Виховники ознайомили діток з історією і традиціями свята Водохреща. Особливості відзначення Дня Хрещення Господнього в Україні й на Тернопільщині, було розкрито у цікавій відеопрезентації, яка

складалась з двох частин – мультиплікаційної і

документальної.

Розважальну частину заходу склали рухливі забави: «Хто сильніший» і «Деся вітаються ось так». На завершення, учасники сходин отримали від організаторів заготовки для створення домашнього 3D вертепу.

Ми з вами звикли до того, що поруч завжди люди, що ми не єдині на цій планеті. Та й взагалі, до того, що світ наш існує! Але, як стверджує Біблія, були такі часи, коли навіть сонця та землі ще не було! Всюди царювали лише пітьма та хаос. Але був Бог. І ось одного разу подивився навкруги Бог та й вирішив створити наш з вами чудовий світ.

Такою притчею розпочались сходини учасників Спілки Української Молоді «**Про створення світу**». Для того, щоб ця дивовижна історія добре запам'яталась і передавалась з уст в уста, учасники розіграли невеличку сценку за книгою О. Пацерковської «Бог – творець світу», а також переглянули повчальний мультфільм на релігійну тематику. Захід завершився виготовленням аплікацій з картону та пластиліну за мотивами притчі про створення світу.

«Веселу хімію» вивчали юні відвідувачі бібліотеки, які взяли участь у занятті для дітей-сиріт і «СУМенят». У гості до малят завітали улюблені «мультяшні» герої Посіпаки та справжні вчені Пипетка і Хімік, які виконували різноманітні цікаві досліди й пояснювали усім присутнім для чого у школі вивчають такі предмети як хімія і фізика. У ролі дослідників спробували себе і учасники сходин.

Хлопчики й дівчата залюбки експериментували, відкриваючи для себе незнаний досі, але такий цікавий і захопливий світ науки.

Виховний сезон 2016 – 2017 років розпочався для «СУМенят» сходами «Про необхідність правил». Оскільки вже цього року «СУМенята» стають молодшим юнацтвом, то програмою передбачено вивчення Законів Молодшого Юнацтва СУМу. Саме тому, перше заняття було присвячене засвоєнню цих правил. Божі Заповіді, Конституція України та Закони Молодшого Юнацтва – це те,

чого має дотримуватись справжній «СУМівець». Завершилися сходи з виготовленням різнобарвних парасольок з паперу.

Сходи молодшого юнацтва відбулися з нагоди свята Покрови Пресвятої Богородиці та Дня захисника України. Виховники розповіли про те, чому ці два,

зовсім різні на перший погляд свята відзначаються в один день та зосередили увагу малечі на Законі, що закликає Пізнавати і любити Україну, бути вірними Богові і сповняти його заповіді. Родзинкою сходу стала імпровізована інсценівка про свято Покрови.

Таким людським рисам як **«Чемність та повага»** були присвячені чергові сходи «СУМенят». Під час перегляду мультфільму про «Вірус нечемності» малюки побачили до чого може призвести непослух. Хоч хлопчики та дівчатка мають ще мало років, вони добре знають, які це хороші вчинки, а які – погані. Прислухавши пісеньку про дівчинку-помічницю та закріпивши отримані знання, усі з задоволенням взялись до малювання. А що мистецтво потрібно та важливо заохочувати, то кожен малював те, чого душа бажає.

Напередодні дня Святого Миколая в бібліотеці відбулися сходи учасників Спілки української молоді. В ході бесіди **«Хто він, Святий Миколай-Чудотворець?»** виховники розповіли дітям про життя та добродійні діяння Святого Миколая, а також про те, **«Як потрібно поводитись, щоб заслужити прихильність Чудотворця»** про. Зіпсувати сходи намагався підступний чортик Антипко, підмовляючи дітей до поганих вчинків.

Але добро взяло гору, і замурзане чортеня перетворилось в милу дівчинку, яка приєднавшись до веселої дитячої компанії, роздала подарунки від Отця Миколая. Молодше юнацтво СУМу «чаклувало» над створенням новорічно-різдвяних сніжинок. В ході роботи хлопці й дівчата ділились мріями та бажаннями, з якими звертались у листі до Миколая. Традиційно сходи завершилися дзвінками піснями, взаємними побажаннями злагоди, любові і добра.

Основні заходи проведені в рамках проекту «Поглянь у майбутнє»

Додаток №3

З метою популяризації знань з питань права та попередження правопорушень серед дітей та підлітків, бібліотекарі організували **юридичний діалог** на тему «**Азбука кримінального права**». Захід відбувся за участі інспектора Тернопільського відділу

поліції ГУНП в Тернопільській області Алли Мацієвської. Бібліотекар ознайомила учасників заходу з поняттям, завданнями та основними принципами кримінального права України, після чого запросила до слова гостю. Алла Володимирівна розповіла учням про те, як діє механізм кримінального права, навела цікаві приклади з власної практики, коли учасниками і навіть жертвами кримінального злочину ставали неповнолітні особи. Як зазначила інспектор, саме поблажливе законодавство і брак обов'язків щодо неповнолітніх осіб, часто є причинами того, що підлітки стають на шлях беззаконня. Про актуальність даної теми свідчить кількість запитань до інспектора поліції. Зокрема, школярі цікавились, які способи та міри покарань застосовуються при вчиненні того чи іншого правопорушення тощо.

Всесвітній день книги та авторського права в Тернопільській обласній бібліотеці для дітей відзначили цікавими масовими заходами, яскравими виставками та вуличними акціями, які пройшли в рамках Дня інформації «**Книга і авторське право в інформаційному середовищі**». Метою заходів було нагадати тернополянам про те, яку велику роль відіграє книга в житті людини, а також привернути увагу суспільства до проблеми інтелектуальної власності і книговидавництва.

Для того, щоб взяти участь у заходах, в книгозбірню заходити було зовсім не обов'язково. Компактний «бібліомайданчик» розгорнув свою діяльність просто неба, а учасниками експрес-інтерв'ю на тему «Читання в сім'ї очима дітей та батьків» стали понад 30 тернопольян різного віку. Крім того, увагу випадкових перехожих привертала майстерно оформлені книжкові виставки «Розмаїття дитячих видань», «Щойно з друку» та «Книги, що захопили світ».

Спробувати себе в ролі суб'єктів авторського права та членів авторитетного прес-центру мали нагоду читачі-старшокласники, які взяли участь в інформаційній годині «Авторське право в

інформаційному середовищі». Кваліфіковану консультацію з питань захисту авторського права надавали кандидат юридичних наук, керівник ГО «Інформаційно-правовий центр «Права

дитини» Олександра Гриньків та представники студентської ініціативи Ірина Марціяш і Олег Ковальський. Зокрема, учасників заходу було ознайомлено з об'єктами авторського права, та найбільш розповсюдженими видами його порушення, такими як «піратство», «плагіат». На завершення, бібліотекарі подякували читачам та шановним гостям за активну участь у Дні інформації, а також роздали листівки «Бібліограф рекомендує», спеціально підготовлені до Всесвітнього дня книги та авторського права.

Учасниками **правової гри** під назвою «Права дитини: як я їх розумію» стали читачі нашої книгозбірні – учні 5В класу Української гімназії ім. Івана Франка. Бібліотекарі

ознайомили школярів з поняттям «Право», а також назвали закони, які спрямовані на захист дитинства, як стратегічний загальнонаціональний пріоритет. «Одягнені» в уявні мантиї, гімназисти з головою поринули у вир казкових розслідувань, де показали себе справжніми фахівцями юридичної справи.

Спільними зусиллями юних експертів і бібліотечних працівників, у світі казок було виявлено ряд злочинів, жертвами яких стали неповнолітні особи. Найбільш злісними порушниками закону стали: Лисичка з казки «Колобок», Мачуха з казки «Попелюшка», а також окремі персонажі з казки «Дюймовочка». Не бракувало бажаючих перевірити свої інтелектуальні здібності й під час конкурсів: «Юридичний буквар», «Знання сила» та «Інтелектуальний штурм».

Завершився захід невеличким іспитом, під час якого діти заповнили експрес-анкети на тему «Твої права – твої обов'язки». Бібліотекарі закликали учасників гри пам'ятати не лише про свої права, але й про обов'язки, покладені на членів цивілізованого суспільства і вручили пам'ятки, що містять основні положення конвенції ООН про права дитини.

18 жовтня – Європейський день боротьби із торгівлею людьми. Враховуючи актуальність даної проблеми, працівники відділу обслуговування учнів 5-11 класів провели урок права «Європа без торгівлі людьми» для учнів 10-А класу Української гімназії ім.І.Франка. Бібліотекар Леся Федчина ознайомила школярів з основними нормами Закону «Про протидію торгівлі людьми», прийнятого 20 вересня 2011 року Верховною Радою України. Крім того, до участі в заході було залучено фахівця з прав людини Олександру Гриньків, яка є керівником ГО «Інформаційно-правовий центр «Права людини». Вона розповіла про жахливі масштаби торгівлі людьми, назвала основні форми експлуатації, групи ризику, а також надала декілька порад як вберегтись від страшних тенет работоргівлі. Наприкінці заходу дітям було продемонстровано мультфільм «Дві маленькі дівчинки», побудований на реальних фактах. Бібліотекарі ж у свою чергу ознайомили старшокласників з матеріалами представленими на книжково-ілюстративній виставці «Європейський день боротьби з торгівлею людьми».

З нагоди відзначення Тижня права працівники відділу обслуговування учнів 5-11 класів провели **правовий орієнтир «Мої права – моє життя»**. Ведуча заходу ознайомила учнів 9-А класу Української гімназії ім. Івана Франка з основними документами, де закріплені права дітей, зокрема з «Конвенцією ООН про права дитини». Разом з тим школярі дізнались і про свої обов'язки, адже бути членом цивілізованого суспільства означає дотримуватись певних правил і традицій, встановлених у ньому. Більш

детально з «Декларацією прав людини» учнів ознайомила Олександра Гриньків – кандидат юридичних наук, керівник ГО «Інформаційно-правовий центр «Права людини». Завдяки злагодженій роботі в групах, учасникам вдалось знайти відповіді на безліч важливих питань, які стосуються прав дитини у сучасному світі. Зокрема, на думку учнів найважливішими правами дитини є: право на свободу, право на дозвілля, право на освіту і найголовніше – право на життя. Закріпили знання, розігруючи невеличку сценку та оформляючи стінгазету про права та обов'язки дитини, як повноцінного представника цивілізованого соціуму.

В рамках щорічної акції «16 днів проти насильства» та Всеукраїнського тижня права у бібліотеці відбулась **відеоконференція «Права людини в сучасному світі»**. Відео-спілкування проходило за участі найактивніших користувачів Буцацької, Підгаєцької,

Шумської та Тернопільської книгозбірень для дітей, а також представників Української Гельсинської спілки з прав людини та Освітнього Дому прав людини (м. Чернігів). Модератором заходу виступила ГО «Інформаційно-правовий центр «Права

людини». Розпочалась відеоконференція зі знайомства, після чого ведуча Олександра Гриньків запропонувала учасникам розділитись на команди. Кожній з команд необхідно було вигадати назву та гасло, а також створити і презентувати плакат про права людини в сучасному світі. По обидва боки екрану точилась активна дискусія, адже

кожна з команд прагнула якнайкраще представити обрану тему. В результаті сторони дійшли спільної думки, що усі права людини є однаково важливі і відстоювати їх потрібно як на державному, так і на суспільному рівні. До

витоків держави і права звернувся у своєму виступі представник студентської ініціативи «Наші права». Майбутній юрист також зазначив, що права людини тісно пов'язані з людською гідністю і відстоювання їх має бути принциповою позицією кожного з нас. На підтримку цих слів присутнім було продемонстровано відеоролик про порушення та захист прав людини в різних куточках світу. Документальні кадри містили інформацію про

відомих громадських діячів та юристів, які присвятили своє життя боротьбі за справедливість, рівність права та свободи між усіма мешканцями планети Земля. За словами пані Олександрри, на сьогодні з питань захисту прав людини можна звертатись не лише до державних інстанцій, але й до Європейського суду, якщо йдеться про порушення гарантованих Конвенцією та протоколами до неї прав. А от про те, як і де у неформальній обстановці можна більше дізнатись про права людини, а також взяти участь в цікавих тренінгах та обговореннях, розповіла кийська гостя, представниця Україно-Гельсинської спілки з прав людини Аліна Кобенко. Вона запросила усіх бажаючих відвідати Освітній Дім прав людини в Чернігові, який створений з метою просування та захисту права людини шляхом розвитку консолідуючого освітнього простору. У підсумках учасники відеоконференції ділились враженнями про свій перший правовий досвід, а також дякували організаторам за можливість всестороннього вивчення таких актуальних на сьогодні питань, як права та свободи людини.

Протягом декількох останніх років бібліотека спрямовує свою діяльність на допомогу батькам у вихованні й розвитку дітей. Бібліотекарі знайомлять маленьких читачів з добрими і корисними книгами, влаштовують для них цікаві заходи, а ще – запрошують фахівців з різних галузей науки, медицини, які допомагають дорослим будувати довірливі й гармонійні відносини між усіма членами сім'ї. Зокрема, у квітні на базі Тернопільської обласної бібліотеки для дітей відбувся **семінар для батьків на тему «Дитячі кризи. Зрозуміти і подолати»**. Захід провела практичний психолог, представник Рівненської громадської організації «Психолого-логопедичний центр «ЕФЕКТУС» Світлана Гришечкіна. Під час спілкування на обговорення було винесено низку важливих питань, що турбують батьків в різні періоди життя улюбленого чада.

Маючи багаторічний досвід роботи у сфері психології, Світлана Романівна надала учасникам семінару ряд рекомендацій щодо виховання і стимуляції процесів розвитку дитини. За її словами, саме ці періоди, які ми вже звикли називати «кризами», і є ознакою того, що дитина розвивається нормально. Саме тому важливо вчасно задуматись над власною поведінкою, або звернутись за порадою до фахівця, аби не травмувати і не нашкодити чомучці у його нестримному бажанні пізнавати цей дивовижний світ. А от найкращим періодом для закладення фундаменту майбутньої особистості є перші сім років життя. Завершуючи семінар, пані Світлана побажала всім учасникам терпіння і успіхів у непростій «професії» під назвою батьківство, а також роздала диски з додатковою інформацією по даній темі. Підлітковий вік є першим перехідним періодом від дитинства до зрілості. В цей час відбуваються зміни в інтелектуальній та емоційній сферах особистості підлітка: інтенсивно формується самооцінка, бурхливо розвивається самосвідомість.

Про те як знайти порозуміння з підлітком і наскільки важливо зробити це вчасно - говорилось під час години спілкування для батьків «Кордони, секрети, потреби підлітка. Як залишитись опорою для дитини».

Під час заходу батьки мали чудову нагоду поспілкуватись з психологом Людмилою Богуцькою, яка є представником ГО Асоціації фахівців розвиткусім'ї та дитини.

Насамперед психолог ознайомила присутніх з основними потребами підліткового віку, а саме: потреба самовираження, потреба уміти щось робити, потреба щось значити для інших, потреба рівноправного спілкування з дорослими, посилення статевої ідентифікації. Краще збагнути усю сутність відносин між дорослими та підлітками допомогли ігрові вправи: «Кубик емоцій» та «Гра з асоціативними картами», під час яких батьки вчилися ставити себе на місце дитини і навіть подумки повертались у минуле, переживаючи емоції власного підліткового періоду.

Психологічний тренінг для батьків «Істерики навиворіт» був дуже повчальним, адже дитячі істерики у дошкільному та молодшому шкільному віці, не рідкість. В ході тренінгу батьки намагались з'ясувати причини виникнення істерик у дітей, і були дуже вражені, дізнавшись про їх різноманіття.

Діючий практичний психолог Світлана Гришичкіна розібрала з учасниками заходу кроки профілактики капризів, ознайомила з простими сімома способами, завдяки яким можна навчитись слухати та слухатись, не пригнічуючи при цьому її особистісних якостей: самостійність, відповідальність та ініціативність. І найголовніше – батьки були «озброєні» знаннями з подолання істерик у дітей. Загалом тренінг пройшов весело та невимушено. У

дружньому колі батьки залюбки виконували різні вправи, грали ігри психологічного характеру. А головне: усі присутні зрозуміли, наскільки важливо вміти тримати себе у руках, не піддаватись маніпуляціям зі сторони дітей, та розвивати свою терпимість.

В ході тренінгу «Виховання без дратування або як не зриватись на дітях» спільно психологом батьки вчилися керувати своїми емоціями при гострих та хронічних стресах, ознайомились з різноманітними психотерапевтичними техніками, що тренують та загартовують нервову систему. Це і техніки релаксації, дихальні вправи, і техніки арт-терапії, і елементи ритмо-рухової та

танцювальної психотерапії. Учасники тренінгу краще усвідомили свої істинні потреби і побачили орієнтири свого життя, над якими потрібно працювати, і які потрібно міняти та вдосконалювати. Заняття пройшло динамічно, пізнавально та весело, батьки активно приймали участь у всіх запропонованих завданнях.

Про те, як зберегти і примножити своє здоров'я дізнались батьки наших читачів, які напередодні Всесвітнього Дня здоров'я були учасниками **бесіди на тему «Природні методи оздоровлення»**. Медик як за освітою, так і за покликанням, лікар-методистом КУ «Центр здоров'я» Ірина Гречук ознайомила учасників заходу з такими напрямками нетрадиційної медицини, як Су-Джок терапія, гірудотерапія, а також голковколювання.

Пані Ірина продемонструвала, як завдяки комплексу нескладних фізичних вправ можна налагодити енергетичну гармонію, повернути внутрішню рівновагу і зовнішню красу власному організмові. На завершення Ірина Гречук побажала усім присутнім дбати не лише про фізичне, але й про емоційне здоров'я, адже успіх в житті залежить від природи і наших думок, від того, наскільки кожен з нас здатен управляти ними.

Скорочення, вживані в тексті

ТОБД – Тернопільська обласна бібліотека для дітей

ВО 1–4 кл. – відділ обслуговування дошкільників та учнів 1–4 класів

ВО 5–11 кл. – відділ обслуговування учнів 5–11 класів

СМ – сектор мистецтв

НМВ – науково-методичний відділ

ІБВ – інформаційно-бібліографічний відділ

ВКОД – відділ комплектування та обробки документів

ВЗГРФ – відділ зберігання, гігієни та реставрації фондів

СІТЕР – сектор інформаційних технологій та електронних ресурсів

СО – сектор обліку